LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs, Eßlingen/N., Breite Str. 6—5. Printer: Ungeheuer & Ulmer, Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly. Circulation 11.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 97 (321)
Trešd., 1949. g. 5. oktobrī.
Iznāk trešdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lambergs; galv. red. vietnieki: M. Čulītis un A. Klāvsons. Redaktori: A. Bolšteins, Fr. Igals, J. Jēkabsons, B. Ķiselis, H. Mindenbergs, E. Raisters, L. Švarcs. Redakcijas adrese: Esslingen/N., Breite Str. 6—5, telefons 17339.

Galvojumu pieņemšana vēl nav pārtraukta

30. SEPTEMBRĪ SĀKTA DP LIKUMA GROZĪJUMU APSPRIEŠANA, ZIŅO FR. VOLTERS

Lai gūtu skaidrību par turpmākām emigrācijas iespējām un noskaidrotu, cik ilgi vēl varēs iesniegt un saņemt galvojumus DP likuma ietvaros, Igauņu centrālās komitejas pārstāvis V. Ivasks šajās dienās apmeklēja dažādas iestādes, kas kārto emigrācijas lietas.

ASV imigrācijas koordinātora A. Skvadrilli birojā Frankfurtē Ivaskam izdevies iegūt jaunāko informāciju, jo tur caurbraucot tikko bija uzkavējies DP komisijas šefs U. Karusi. Noskaidrojās, ka informācija, it kā galvojumu iesniegšanas pēdējais termiņš izceļošanai uz ASV būtu 15. oktobris, neatbilst patiesībai. Karusi paskaidrojis, ka vienīgi viņš var noteikt, kad jāizbeidz galvojumu pieņemšana un līdz šim viņš to vēl nav darījis. Ievērojot to, ka daļu imigrācijas numuru dažādu apstākļu dēļ atzīs par nederīgiem, tad jaunu galvojumu pieņemšana Vašingtonā var turpināties ne tikai visu oktobri, bet iespējams, ka vēl arī novembrī. Frankfurtē Igauņu centrālās komitejas pārstāvim paskaidrots arī, ka ASV kongresa komisijas priekšsēdis Fr. Volters pirms izbraukšanas uz ASV paskaidrojis, ka Tautas vietnieku namā pieņemtā DP likuma papildinājuma projekts jau uzņemts senāta darba kārtībā un ka tas sākts apspriest 30. septembrī.

Skvadrilli birojā B. Ivasks noskaidrojis arī, ka Karusi tur saņēmis veselu virkni iesniegumu un sūdzību par pašreizējo IRO aptaujas akciju un ka Karusi šim jautājumam pieskārsies IRO galvenās mītnes apciemojumā Ženēvā.

Bez šīs informācijas igauņu laikraksts Eesti Post publicē Vašingtonas valsts departamenta DP komisijas paskaidrojumu kvotu jautājumā. Tajā teikts, ka bažām pagaidām nav vēl nekāda pamata un ka galvojumu sagāde var vēl mierīgi turpināties oktobra mēnesī un ka nav zināms, kad Vašingtonā izbeigs galvojumu pieņemšanu. Ārlietu ministrijā izteikta arī cerība, ka drīzumā pieņems jauno DP likumu, kas atrodoties kongresa darba kārtībā vēl šajā sesijā un tādēļ izceļotājiem uz ASV nedrīkstētu radīt nekādas grūtības.

ASV kara veterāņi protestē pret DP ielaišanu

Vašingtonā (SS). — Divi lielākās amerikāņu bijušo frontes cīnītāju organizācijas iesniegušas senāta juridiskajai apakškomisijai savus iebildumus pret DP imigrācijas likuma paplašināšanu. Ģen. Džons Teilors, pazīstamās veterāņu apvienības Amerikas leģiona komandieris motīvē savu iesniegumu ar bažām par Amerikai nevēlamu elementu ieplūšanu. Otra organizācija, kas ceļ iebildumus pret DP konkurenci ar amerikāņiem darba tirgū, ir Ārzemju karu veterānu apvienība. Abas bijušo karavīru apvienības ieteic atgriezties pie stingro kvotu sistēmas un nepaplašināt pašreizējo likumu par DP ielaišanu.

Senāta juridiskajā komisijā ienākuši vēl vairāki likumprojekti par līdzšinējā DP likuma paplašināšanu. Vienu no tiem, kas paaugstina ielaižamo DP skaitu līdz 339.000 personām, jau pieņēmis Tautas vietnieku nams, bet senāta komisijās tas pagaidām „apgūlies".

PĀVESTS AICINA STEIDZAMI ATRISINĀT BĒGĻU PROBLĒMU

Roma (F). — Italijā pašreiz uzturas ASV kongresa delegācija, kas apceļoja Vāciju un Austriju, lai iepazītos ar bēgļu un pārvietoto personu problēmu. Svētdien amerikāņu politiķus savā vasaras rezidencē Kastel Gandolfo pieņēma pāvests Pijs XII. Komisijai teiktajā uzrunā pāvests aicināja iestāties par to, lai bēgļu problēmu atrisinātu pēc iespējas ātrāk. Ja tas nenotiktu, „rietumu pasaule varētu piedzīvot lielas briesmas". Uzrunas turpinājumā Pijs XII lūdza amerikāņu politiķus pēc iespējas ātrāk „ievadīt kopīgu akciju, jo vilcināšanās slēpj sevī politisku un sociālu nelaimi".

Tito pieņem lielāko karaspēka parādi Jugoslavijas vēsturē

VAI SĀKUSIES „SPĒLĒŠANĀS" AR IEROČIEM

Uzņēmumā Tito pārbauda kādu jaunu mašīnpistoli, kas nesen nodota karavīriem. Vairāki ārzemju laikraksti šajā sakarībā piebilst, ka maršals sācis „spēlēties" ar ieročiem.

Belgrade pirmo reiz oficiāli apstiprina sarkanarmijas kustības savā pierobežā

Belgrade (D). — Lavīna, kas pret Jugoslaviju un maršalu Tito sāka velties pagājušās nedēļas beigās, savu kulmināciju sasniedza svētdien. Sekojot Padomju savienības piemēram, draudzības līgumus ar Jugoslaviju uzteica Ungārija, Polija, Bulgārija un Rumānija. Amerikāņu ziņu aģentūras vēsti, ka Belgrādi atstājuši arī satelītvalstu diplomātiskie pārstāvji. Padomju savienības vēstniecība pagājušās nedēļas beigās uzsākusi archīvu iesaiņošanu.

Divdesmit četras stundas pēc tam, kad Padomju savienība uzteica draudzības līgumu ar Jugoslaviju, kas bija parakstīts uz 20 gadiem, tās piemēram sekoja Ungārija. Dienvidslāvu sūtnim iesniegtajā notā Budapešta paskaidrojusi, ka Rajka process nepārprotami pierādījis Tito „noziedzīgos nolūkus". Šī iemesla dēļ Ungārija vairs nejūtoties saistīta ar draudzības līgumu. Pēc pāris stundām līdzīga nota sekoja arī no Polijas. Sestdien 20 gadu draudzību uzteica Bulgārija un brīdi vēlāk Rumānija. Sofija jugoslavu sūtnim paskaidroja, ka Tito vēloties anektēt Bulgārijas Maķedonijas daļu un pievienot to Jugoslavijai. Šiem argumentiem Rumānija pievienojusi apgalvojumu, ka jugoslavi „nelietīgi un necienīgi" izturoties pret rumāņiem.

Par atbildi kominforma bloka jaunajam manevrim svētdienas rītā maršals Tito personīgi pasniedza padomju sūtnim protesta notu, ko ārzemju laikrakstu pārstāvji uzskata par visasāko kopš tā laika, kad sācies konflikts ar Maskavu. „Padomju savienība visiem līdzekļiem mēģina gāzt Jugoslavijas valdību," teikts notas ievadā. „Padomju diplomāti pūlas iefiltrēt Jugoslavijā Kremļa un kominforma aģentus, kam uzdots rīkot sabotāžas aktus un nemierus. Konflikta sākumā," paskaidrots tālāk notā, „Maskava izlietoja kominformu, lai reālizētu savus mērķus. Neraugoties uz to, ka Staļins un Molotovs savā laikā apsolīja neiejaukties citu nāciju iekšējās lietās, Kremlis rīkojās gluži pretēji. Šo iebaidīšanas manevru vēl vairāk pastiprina sarkanarmijas kustības Jugoslavijas pierobežā. Tā rīkojoties, Maskava jau priekš draudzības līguma uzteikšanas to pati lauzusi. Kremlim tāpēc jāuzņemas visas sekas, kas varētu rasties šādai vienpusīgai rīcībai."

Vašingtonas un Londonas prese vienprātīgi atzīst, ka Jugoslavijas nota pirmoreiz tik atklāti un tieši apvaino Padomju savienību. Kopš konflikta ar kominformu, maršals Tito pirmoreiz oficiāli apstiprina sarkanarmijas kustības Jugoslavijas pierobežā. Sunday Times pasvītro, ka Belgrade vēl nekad nav runājusi tik atklātu un tiešu valodu. New York Times Padomju savienības un Jugoslavijas konfliktam veltī sava sestdienas izdevuma ievadrakstu. Laikraksts atzīst, ka draudzības līguma uzteikšana ir loģiskas sekas līdzšinējām nesaskaņām Maskavas un Belgrades starpā. Bet šī Kremļa rīcība pierāda arī ko citu: tikai tagad rietumos kļūst skaidrs, kāpēc Budapešta inscenēja Rajka procesu un visiem notiesātajiem lika apvainot Jugoslaviju. Ievadraksta beigās New York Times konstatē, ka maršals Tito Kremlim kļuvis pārāk bīstams. Lai mazinātu viņa popularitāti un lai skaidri un nepārprotami norādītu pārējiem satelītiem, kādas sekas var būt nepaklausībai, Budapeštā notiesāja Rajku un 7 citus prominentus komūnistus. BBC diplomātiskais redaktors, komentējot pēdējos notikumus Jugoslavijā, piebilst, ka Maskava šoreiz rīkojusies pretēji savām parašām. Kad sarkanarmija iesoļoja Polijā, draudzības līgumu uzteica tikai pēc tam. Baltijas valstis Padomju savienība anektēja, slēpjoties aiz varizējiska saukļa — „Mēs vēlamies sargāt ar

(Turpinājums 8. lpp.).

Ierosināta vēl viena konference

PĒDĒJĀ BRĪDĪ NOVĒRSTA VALDĪBAS KRIZE FRANCIJĀ

Parīze (I). — Pēc desmit dienu nepārtrauktām sarunām un konferencēm Francijas ministru kabinets vienojies par jaunu saimniecisku politiku tuvākam laikam. Domstarpības koalīcijā bija radījusi arodbiedrību kategoriskā prasība paaugstināt algas un pazemināt preču cenas. Pēc ieilgušām diskusijām, kas brīžiem draudēja izjaukt pašu koalīciju, panākta vienošanās par cenu pazemināšanu taukvielām, oglēm, strāvai, ādām un veselai rindai rūpniecības ražojumu. Daļēji atjaunota brīvo kollektīvo līgumu sistēma, pastiprinot kontroli uzņēmēju peļņai. Reizē ar to Francijas valdība ierosina jaunas Eiropas valstu valūtu un saimniecības konferences sasaukšanu vēl šo mēnesī zināmas kārtības ievešanai sajukumā, kas radies pēc mārciņas un citu valūtu devalvēšanas.

Debates kabinetā no jauna pierādīja, cik grūti sastrādāt koalīcijai, kurā blakus pilsoniskajām partijām pārstāvēti arī sociālisti. Pēdējo vēlēšanās iespējami pilnīgi izpildīt arodbiedrību prasības tagad panākusi, ka Keija vidusšķiru valdība manāmi noslējusies uz kreiso pusi, kas droši vien nepatiks tās piekritējiem un saškobīs arī kabineta jau tā nedrošo stāvokli parlamentā. Interesantu taktisku manevri izspēlējuši arī komūnisti. Kad sociālista Leona Žuo vadītā arodbiedrību apvienība Force Ouvrière savu prasību neizpildīšanas gadījumā diezgan atturīgi piedraudēja ar ģenerālstreiku, komūnisti liekuļoti demonstrātīvi paziņoja, ka tik nopietnā brīdī par streikošanu nemaz nedrīkstot runāt: iepriekš jāmēģina panākt vienošanos ar uzņēmējiem miera ceļā. Skaidrs, ka ar šo taktiku tie gribēja vienīgi kaitēt saviem konkurentiem sociālistiem. Faktiski komūnistu prasības ir vēl radikālākas par Žuo pārstāvēto arodbiedrību pretenzijām, jo tie noraida obligātās šķīrējtiesas, atstājot darba ņēmējiem pilnīgu streikošanas brīvību. Kabineta pieņemtie lēmumi, kas vēl apstiprināmi parlamentā pēc tā sanākšanas oktobra vidū, tomēr vēl neapmierina ne sociālistus, nedz komūnistus. Arī kristīgo arodbiedrību vadība paskaidrojusi, ka valdības ierosinājumi pārāk šauri, lai uzlabotu plašāko masu materiālo stāvokli.

Tai pašā laikā turpinas ģen. Degolla atsāktā politiskā aktīvitāte. Plašā tautas sapulcē Versaļā viņš svētdien atkal prasīja tagadējā parlamenta atlaišanu un jaunu vēlēšanu izsludināšanu. Viņš tagad atkal esot gatavs uzņemties valsts vadību ar visu no tā izrietošo atbildību. „Es neaicinu franču tautu barikādu cīņām, teica ģenerālis, jo esmu pārliecināts, ka nākšu pie varas ar demokrātiskākiem līdzekļiem. Mēs nepielietosim varu, bet visai iespējams, ka pašreizējā konjunktūrā rodas katastrofa, kas vienkārši noslauka tos, kas iedomājušies, ka prot vadīt valsts sadzīvi un politiku. Mēs esam to jau vairākārt piedzīvojuši un tāds gadījums var atkārtoties arī šoreiz. Tad mēs būsim tie, kuŗu palīdzība būs vajadzīga tautai."

Parīze runā arī par to, ka valsts prezidents Vincents Oriols jau tuvākā laikā nodomājis atkāpties, kaut gan līdz viņa pilnvaru beigām atlikušies vēl četri gadi. Vislielākās izredzes stāties viņa vietā tādā gadījumā būtu tagadējam premjēram, populārajam lauku ārstam Henrijam Keijam.

Plūdu katastrofa Ziemeļitalijā

Roma (E). — Naktī uz svētdienu Ziemeļitaliju piemeklēja liela dabas katastrofa. Ilgstoša lietus dēļ pārplūda vairākas upes, sagraujot namus un izpostot visu ražu. Sevišķi smagi piemeklētas ir Benevento, Avelino un Salerno provinces. Līdz šim reģistrēti 27 cilvēku upuŗi. Financiālie zaudējumi pagaidām nav aplēšami. Milzīgas ūdens masas izpostījušas arī vairākas dzelzceļa līnijas. Vairākas pilsētas un miestus vajadzēja evakuēt. Bez jau minētiem 27 cilvēku upuriem sevišķi liels bija apslīkušo dzīvnieku skaits.

Padomju josla gatavojas proklamēt „Visvācijas" valdību

Berlīne (F). — Pagājušo svētdien Padomju savienībā un visās satelītvalstīs svinēja tā saucāmo „miera dienu". Kā jau tas dažien parasts, politbirojs pēdējā laikā kļuvis par lielu miera sludinātāju. Dabiski, ka šos Maskavas saukļus pārņēmušas arī pārējo valstu komūnistu partijas. Lai pasvītrotu sarīkojuma svarīgumu, padomju okupācijas iestādes bija devušas rīkojumu sestdien un svētdien „svētku dalībniekus" austrumu joslā ielaist bez sevišķām atļaujām. Bet arī šoreiz Maskava pievīlās. Šo izdevību vairāk izmantoja gājēji no austrumiem nekā no rietumiem. Vācu laikraksti apgalvo, ka Šlūtupes pārejas punktā pie Lībekas robežu sestdien šķērsojušas 13.000 personas. Liela daļa pārgājēju apmeklēja savus radus un draugus rietumjoslā, bet vairākums gan centās iepirkties. Lībekas stacijas valūtas maiņas birojā bija tik liels cilvēku pieplūdums, ka braucējiem nebija iespējams noklūt uz saviem vilcieniem.

Kamēr „miera dienā" pārējās valstīs komūnistu partijas centās izglorificēt Padomju savienību par vienīgo zemi, kas iestājas par facifismu, Austrumvācijā SED izmantoja šo gadījumu, lai propagandētu Visvācijas valdību. Jau sestdien SED priekšsēdis Valters Ulbrichts, ko uzskata par padomju okupācijas varas uzticības personu, austrumu pārvaldes akadēmijā teica runu, kuŗā pasvītroja, ka „Bonnas parlaments neatliekami prasa proklamēt tādu valdību, kas būtu tiesīga visai Vācijai".

Šo padomju uzticības personas runu atreferējusi visa krievu licencētā vācu prese. Interesants ir tikai tas apstāklis, ka nedz masu sapulcēs pieņemtajās rezolūcijās, nedz laikrakstu atreferējumos nekur nav minētas vēlēšanas. Arī pats Ulbrichts savā runā pasvītrojis, ka „tās vēl nenozīmē īsto demokratiju". Amerikāņu un britu laikrakstu korespondenti, kas darbojas Berlīnē, domā, ka padomju joslā jau tuvākajā nākotnē proklamēs „Visvācijas valdību", kuŗas sēdeklis atradīsies agrākajā Vācijas galvaspilsētā.

(Turpinājums 8. lpp.).

ASV streiko pusmiljons tēraudlietuvju strādnieki

Pitsburga (SS). — Pirmā oktobrī atstāja darbus un uzsāka streiku 514.000 ASV tēraudlietuvju strādnieki. Streika iemesls: arodbiedrību prasība, lai uzņēmēji nodibina strādnieku pensiju un apdrošināšanas fondus tikai no savām iemaksām. Sabiedrību lielākā daļa bija ar mieru iemaksāt fondā 10 centu par katru strādnieku un stundu, ja darba ņēmēji no savas puses arī ziedotu zināmus līdzekļus šai vajadzībai. Valdības pūles samierināt abas puses, palikušas bez panākumiem. Līdz šim ar pensijām Savienotajās valstīs nodrošināti tikai ogļrači, kuŗu piemēram tagad grib sekot arī smagās tēraudrūpniecības strādnieki. Nedēļas sākumā vēl nebija nekādu norādījumu, cik ilgi šis streiks varētu turpināties. Tērauda rūpniecības strādnieku arodbiedrības priekšsēdis vienīgi izteicies, ka streika ieilgšanas gadījumā bez darba palikšot arī tērauda apstrādāšanas rūpniecībā nodarbinātie strādnieki, kuŗu skaits arī tuvojas pusmiljonam.

Streiks izsludināts pivisam 305 uzņēmumos dažādos ASV štatos. Visur nostādīti streika posteņi, kas lietuvēs ielaiž vienīgi tos, kam uzdots uzturēt kārtību mašīnās un rūpēties par tīrību uzņēmumos. Valdības ieceltās šķīrējtiesas locekļi izteikušies, ka viņi tagad pagaidām neko neuzsāks, iekāms pie viņiem negriezīsies strādnieku vai uzņēmumu pārstāvji.

Viktorija sasniegusi Korku Irijā

Korka (SS). — Pirms nedēļas no Geteborgas izbraukušais bij. Anglijas desanta kuģis Viktorija sestdienas priekšpusdienā sasniedzis Korkas ostu Irijā. Kuģis būvēts 50 karavīru pārvadāšanai, bet tagad uz tā atrodas 402 bēgļi, kas tajā cer šķērsot Atlantijas okeānu, lai aizbrauktu iespējami tālu prom no Padomju savienības", kā tie paskaidrojuši īru žurnālistiem.

Kad Viktorija bija piestājusies Korkas ostā, tūkstošiem pilsētas iedzīvotāju apdāvināja braucējus ar pārtikas līdzekļiem, šokolādi un cigaretēm. Kāds no bēgļu kuģa organizātoriem izteicās, ka braucēju skaitā ir arī poļu inteliģences pārstāvji, kas slepenā ceļā izglābušies no citādi neizbēgamas deportācijas uz Sibīriju. Kā zināms, Zviedrijas iestādes aizliedza Viktorijai doties tik tālā braucienā, jo uzskatīja, ka tas nav piemērots okeāna šķērsošanai ar tik lielu braucēju skaitu. Irijas kuģniecības iestādes turpretim paskaidrojušas, ka viņas šajā lietā neiejaukšoties un no savas puses kuģa izbraukšanai nekādus šķēršļus neliksot.

Associated Press korrespondents ziņo papildus, ka kuģim ienākot Irijas ostā, uz tā esošie braucēji atstājuši pārgurušu un izbadējušos cilvēku iespaidu. Ar lielu kāri tie tūliņ uz vietas patērējuši viņiem dāvāto pārtiku un sevišķi maizi.

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 97 (321) 1949. g. 5. oktobrī.
Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas

1939
5. oktobris
1949

Šodien paiet 10 gadu no tās tumšās dienas, kad Latvijas ārlietu ministru V. Munteru Kremlī piespieda parakstīt Staļina personīgi diktēto savstarpējās palīdzības paktu. „Padomju savienības drošības un savas pašas neatkarības labā Latvija atļauj Padomju savienībai ierīkot Liepājā un Ventspilī flotes bāzes, kā arī vairākus lidlaukus," ir nolīguma 3. panta kvintesence, kas faktiski izteic visa šī pakta saturu. Latvijas vārti atvērās Trojas zirgam, kam 8 mēnešus vēlāk jau sekoja tanku kolonnas, mongoļu strēlnieku divīzijas un NKVD speciālistu kadri.

Ja toreiz, oktobrī pirms 10 gadiem, Padomju savienības nolūki Baltijas valstīs ne visiem vēl bija skaidri un pārskatāmi, tad vēlākie notikumi rādījuši, ka Maskavas rīcība no paša sākuma bijusi izplānota līdz pēdējam sīkumam. Baltijas valstis bija izmēģinājuma trusīši, uz kuriem mācījās režisori, kas vēlāk boļševizēja Balkānu un citas Austrumeiropas valstis. 28. septembrī Molotovs ar Ribentropu bija papildinājuši savu augustā noslēgto draudzības un neuzbrukšanas līgumu ar protokolu par sfairu sadalīšanu Baltijas un Poļijas telpā. To pašu dienu aicināja uz Maskavu Igaunijas ārlietu ministru Selteru, lai, nostādot viņu notikuša fakta priekšā, piespiestu parakstīt faktiski nemaz vairs nevajadzīgu līgumu par padomju garnizonu novietošanu territorijā, kuras liktenis jau bija izlemts, nemaz nemēģinot konsultēt tās valdību.

„Saku to pilnīgi atklāti: mēs varētu arī Jūs tūliņ okupēt, jo interešu sfairas jau ir nospraustas," pateica Staļins arī V. Munteram, kad mūsu ārlietu ministrs aizrādīja, ka Latvija deklarējusi savu neitrālitāti un nevēlas tikt iejaukta lielvalstu strīdū. „Mēs tomēr nevēlamies pārspīlēt (neželajem zloupotrebiķ), jo Ribentrops, lūk, ir ļoti jūtīgs cilvēks." Šie vārdi lieliski raksturo padomju agresijas taktiku: neviens nebūtu liedzis Padomju savienībai okupēt un anektēt Baltijas valstis jau 1939. g. rudenī, bet viņa to vēl nedara. Trīs Baltijas valstu aneksijas traģēdiju Maskava sadala divi cēlienos un maskē ar vēl pastāvošo legālo Baltijas valstu valdību piekrišanu, kas faktiski izspiesta ar draudiem un varas līdzekļiem. Šī diplomātiskā blēdība Kremlim bija vajadzīga, lai padomju diplomāti vientiesīgā viltībā vēlāk varētu pateikt: nekāda starptautiska Baltijas jautājuma nav, jo visas trīs valdības un tautas akceptējušas notikušās pārgrozības, formāli pat „lūgušas", lai tās iekļauj Padomju savienībā. Teheranas konferences dalībnieki apliecinājuši, ka tā šo lietu Ruzveltam paskaidrojis arī pats Staļins, kad ASV prezidents mēģinājis pieskarties jautājumam par pēckara iekārtu Baltijas jūras austrumu piekrastē. Visa šī komplicētā procedūra no 1939. gada oktobra līdz 1940. gada augustam ir nepārtraukta austrumnieciska viltus spēle rietumu pasaules mānīšanai un ģenerālmēģinājums vēlākām līdzīgām operācijām Rumānijā, Bulgārijā, Ungārijā un Čechoslovākijā.

Ar īsti āziātisku viltību Staļins pirms līguma parakstīšanas tomēr joprojām mēģināja iegalvot Munteram, cik miermīlīgi viņa nolūki: „Jums nav ko bīties. Garnizonus jūsu zemē novietosim tikai pa kaŗa laiku; tiklīdz kaŗš beigsies, mēs tos atkal pārvedīsim mājās." Bet padomju ģenerālštābs jau septembrī bija izdevis kartes, uz kurām Baltijas valstis atzīmētas kā Latvijas, Igaunijas un Lietuvas padomju republikas un 2. oktobra vakarā, kad Staļins Latvijas ārlietu ministram teica minētos vārdus, gar Latvijas robežu padomju pusē jau bija sapulcētas 16 sarkanās divīzijas. Cik melīgi šādos apstākļos ir nolīguma 5. panta vārdi par to, ka pakta reālizēšanas laikā Padomju savienība apņemas respektēt Latvijas republikas politisko struktūru, saimniecisko un sociālo sistēmu un neiejaukties latviešu militārās lietās! Un kāds sātanisks izsmiekls skan Pravdas rakstā nākamā rītā pēc pakta parakstīšanas:" Latvijas un Padomju savienības savstarpējā palīdzības pakta pamatā ir miera un neuzbrukšanas līgumu nesatricināmie principi. Gadiem ilgā pieredzē abās valstīs radusies pārliecība, ka atšķirība valsts iekārtā nav šķērslis sekmīgai kaimiņu sadarbībai."

Un, vēl neapmierinoties ar to, „uzcītīgākais padomju ierēdnis" Molotovs Augstākās padomes 31. oktobra sēdē producē vēl šādu burvju mākslinieku triku „Ar Latviju, Igauniju un Lietuvu parakstītie pakti nekādā ziņā nenozīmē Padomju savienības iejaukšanos šo valstu iekšējās lietās, kā to mēģina nostādīt dažu ārvalstu aģenti... Šie pakti radušies līgumslēdzēju valstu savstarpējā cienībā pret otras puses valdības sociālo un saimniecisko sistēmu. Mēs stāvam par noteiktu un godīgu no mums parakstīto līgumu pildīšanu un deklarējam, ka muļķīgās baumas par Baltijas valstu boļševizēšanu kalpo vienīgi mūsu kopīgiem ienaidniekiem un visādiem .pretpadomju provokātoriem."

Kas būtu noticis, ja Baltijas valstis toreiz būtu atteikušās pildīt Padomju prasības? Tam piemērs Somija, kas atteicās nodot sava kaimiņa rīcībā Hango ostu. Pēc niknamiem preses un radiofona uzbrukumiem somiem, Padomju savienība 25. novembrī uzteica 1934. g. ar Somiju noslēgto neuzbrukšanas līgumu un divi dienas vēlāk sarkanā armija sāka asiņaino ziemas kaŗu... Kamēr Padomju savienība 1939./40. g. ziemā kaŗoja ar Somiju, tās Latvijā novietotā kaŗaspēka uzvešanās vēl bija samērā korekta. Padomju savienību šī kaŗa dēļ izslēdza no Tautu savienības un eventuāla Baltijas valstu akcija Ženēvā tai nebūtu bijusi patīkama, bet tanī pašā laikā komūnisti būvēja trīs paralēlus autoceļus Latvijas robežu virzienā, kas tomēr atkal netraucēja Molotovu vēl 1940. g. 29. martā pēc miera parakstīšanas ar Somiju Augstākās padomes 6. sesijā tikpat liekulīgi kā pirmo reizi deklarēt pārējās pasaules iemidzināšanai: „Neraugoties uz naidīgu imperiālistu aprindu cenšanos radīt Baltijas valstīs baiļu sajūtu, Latvijas, Igaunijas un Lietuvas neatkarība un viņu valdību neatkarīgā politika nav ne mazākā mērā cietusi... Pakti izpildās apmierinoši un rada labvēlīgus apstākļus Padomju savienības un šo valstu savstarpējo attiecību tālākai uzlabošanai." Ko Padomju savienība patiesībā saprata ar šo „attiecību uzlabošanos", rādīja 1940. g. jūnijs, kad dienā pēc Parīzes krišanas Staļins atklāja savas kartis un padomju diplomātija nometa savu masku.

Ja atceramies šo dienu pirms 10 gadiem, kurā padomju zirneklis izstiepa savus taustekļus pēc mūsu dzimtenes, tad nedarām to, lai skumtu, bet lai stiprinātos ticībā par mūžīgās taisnības un tiesību uzvaru pār rupjo varu. Varas politika vienmēr ir nežēlīga, bet nekur un nekad vēsturē nav izmantots tikdaudz melu, liekulības un pēc tam tik asiņainas brutalitātes, kā Baltijas valstu brīvības nožņaugšanai. Un mēs būtu zaudējuši jebkuŗu ticību cilvēces ģenijam, ja kaut uz brīdi pielaižam domu, ka uz tādiem pamatiem dibināta iekārta varētu ilgi pastāvēt.

Un ja tagad svešumā kādreiz dzirdam citādi mums labvēlīgu cilvēku rezignētas pamācības, ka veltīgi cīnīties par to, kas kādreiz bijis, tad atbildēsim tiem ar nelaiķa sūtņa vārdiem: „Ja var pastāvēt Beļģija un Luksemburga, Holande, Šveice, Dānija un Somija, tad Baltijas valstīm tāda pat tiesība uz neatkarīgu eksistenci." Jo tikai tad, kad būs izlabota mums un citām tautām nodarītā lielā netaisnība, kad pasaulē atkal valdīs tiesības un taisnība, tikai tad iestāsies arī tas patiesais miers, pēc kuŗa tagad ilgojas arī tie, kas mums sniedz šīs nepārdomātās pamācības."

Fr. Igals.

Amerikāņu joslas lielākā DP grupa ir baltieši

Augustā izceļojuši 2.200 latvieši

Augustā pēc nupat publicētās statistikas no amerikāņu joslas DP nometnēm aizceļojuši 16735 DP, līdz ar ko 31. augustā pirmo reiz amerikāņu joslas nometņu iemītnieku skaits noslīdēja zem 150000. Pēc IRO statistikas ziņām to bija vēl 149000.

Atzīmejams, ka no 16735 aizbraucējiem 6389 bijuši žīdi. Latviešu skaits, kas iepriekšējā mēneša beigās vēl bija apmēram tāds pats kā žīdu, tagad sastāda neapšaubāmi trešo lielāko grupu amerikāņu joslas DP nometnēs. Latviešu skaits 31. augustā bijis 24268. Par to lielāks ir vienīgi poļu un ukraiņu skaits — 31779 un 31419.

Pēc žīdiem aktīvākie izceļotāji augustā bijuši ukraiņi, kuru skaits sarucis par vairāk nekā 3000 un poļi—apm. 3000. Latviešu skaits šajā mēnesī sarucis par nepilniem 2200.

No lietuviešiem augustā izceļojuši 1300, kas ir ļoti augsts procents, ievērojot to, ka mēneša beigās vēl atlikušo lietuviešu kopskaits nometnēs bija tikai 9790. No igauņiem izceļojuši ap 500, atstājot nometnēs vēl 6526.

Par nepilniem 300 augustā vēl sadilis čechu skaits, kamēr pārējās mazākās DP tautību grupās šai mēnesī nav vērojamas gandrīz nekādas skaitliskas pārmaiņas.

Neskatoties uz ievērojamo lietuviešu un igauņu skaita sarukumu baltiešu grupā, saskaitot visas trīs tautības kopā, baltieši tagad amerikāņu joslā sastāda vairākumu — 40584.

Augusta statistika vēl rāda, ka notikusi diezgan krasa latviešu koncentrēšanās četros IRO apgabalos. 2.(Nellingenas) un 3. (Vircburgas) apgabalā 31. augustā dzīvoja vairāk nekā 6000 latviešu katrā, 5. (Augsburgas) apgabalā bija tuvu pie 5000, bet 7. (Minchenes) apgabalā drusku vairāk nekā 4000 latviešu, kamēr pārejos apgabalos to skaits palicis samērā niecīgs.

—pa.

Puse Dānijas latviešu brauc uz Austrāliju

Ja neiet uz komisiju, draud apcietināt

Starp Dānijas valdību un IRO galveno pārvaldi notikusi apspriede par bēgļu nākotnes jautājumiem Dānijā. Panākta vienošanās, ka pēc IRO darbības izbeigšanās dāņu iestādes pārņems apgādi par veciem, slimiem, invalīdiem un citiem, kam nebūs iespējas pašiem sevi apgādāt un kam nav nekādu emigrācijas iespēju. Darba uzturēšanās atļaujas Dānijā varēs saņemt arī tie, kam būs kāda radniecība ar šīs zemes pavalstniekiem, vai arī to prasīs kādi sevišķi apstākļi, kamēr citu eksistences iespēja ļoti apšaubāma, un tiem ieteicams izceļot.

Pašreiz Dānijā darbojas Austrālijas komisija. Jonstrupes nometnē tā par derīgiem atzinusi visus pieteikušos — 85 pieaugušos un 57 bērnus. Medicīniskā izmeklēšana bijusi viegla. Par derīgiem atzīti pat klibi, ar palielinātām kāju vēnām un divu rokas pirkstu iztrūkumu. Pieņemtas arī ģimenes ar 5 bērniem. Katru dienu komisija pārbauda 40—50 personas. Pavisam uz Austrāliju pieteikušies apm. puse no Dānijas latviešiem. Uz Argentīnu vīzu atjaunošanu lūguši 30, bet no jauna tās pieprasījuši 84. Kādam simtam ir cerības izceļot individuālās akcijās uz Kanādu un dažādām Dienvidamerikas valstīm. Nelielam skaitam varbūt pavērsies iespēja iebraukt arī Zviedrijā. Līdz šim šajā zemē ieceļojušo latviešu skaitu no Dānijas rēķina uz 120—125.

Austrālijas komisija, domājams, darbosies līdz oktobra beigām, ar aprēķinu, lai jau novembra pirmajās dienās varētu sākt transportu komplektēšanu. Izceļotāju aizbraukšana paredzēta ar spiceālvilcieniem tieši no Dānijas uz Itāliju. Tikko komisijas darbība būs pabeigta, paredzēts likvidēt Jonstrupes nometni.

Visā līdzšinējā Austrālijas akcijā radušās arī zināmas grūtības. Vairākos gadījumos IRO ierēdņi „par katru cenu" mēģinājuši pierunāt bēgļus doties uz Austrāliju, piedraudot pat atņemt darba tiesības. Diviem Kopenhagenas latviešiem, kas atteikušies iet uz Austrālijas komisijas pārbaudi, kāds IRO misijas darbinieks piedraudējis, ka tādā gadījumā tos apcietinās. Latviešu apvienība Dānijā par šo starpgadījumu iesniegusi sūdzību IRO misijai. Kā ziņo Dānijas latviešu informācijas biļetēns (22. 9.), pēdējā laikā vairojušies gadījumi, kur atsevišķiem latviešiem gan Kopenhāgenā, gan arī provincē, bēgļu policija negaidot piesūtījusi paziņojumus, ka viņu darba atļaujas anullētas. Privāti dzīvojošiem bēgļiem līdz ar to automatiski anullēta arī atļauja dzīvot ārpus nometnēm. Pieprasot paskaidrojumus IRO misijā, saņemta atbilde, ka darba atļauja anullēta sakarā ar attiecīgās personas atteikšanos iet uz Austrālijas komisijas pārbaudi. IRO misijas šefs gan piebildis, ka šī represija vērsta tikai pret tiem bēgļiem, kas formāli jau agrāk pieteikušies emigrācijai uz Austrāliju, bet ar varu dzīt uz kaut kādu zemi IRO nevienu negribot.

Turpmāk bēgļiem, kas no Dānijas dosies uz Austrāliju, IRO izsniegs speciālas pases. Līdz šim emigrantiem vizēja Latvijas ārzemju pases vai arī Dānijas ārzemnieku pases.

Jauna organizācija DP speciālistu izvietošanai

ASV nesen nodibināta jauna organizācija, kas nodarbosies ar 25.000 Eiropas nometnēs dzīvojošo DP tehniķu un speciālistu izvietošanu, gādājot tiem piemērotas darba iespējas ASV. Jaunās organizācijas dibinātāji ir Church World Service, National Lutheran Council un United Service for New Americans. Bez tam to atbalsta vairākas citas organizācijas.

ĢIMENES DĀRZIŅU KOPĒJI SMAIDA

Valūtas reforma Vācijā jo sāpīgi skāra bēgļu nometņu iemītniekus. Zuda darbs un līdz ar to iespēja iegādāties nepieciešamāko. Lai šo problēmu atrisinātu, daudzi vienīgo izeju rada, ierīkojot ģimenes dārziņus. Tagad, kad pienācis rudens un „saimnieki„ ievāc ražu, viņi smaida... Uzņēmīgākajiem ģimenes dārziņa raža apmierinās pat visu ziemas patēriņu. Tautietis X Neištatē aplēsis, ka šī gada dārziņa raža padarīs viņa naudas maku par 200 DM bagātāku. Kāds cits savukārt priecājas par lielisko tabakas ražu, kas nodrošinājusi to uz divi gadiem un līdz ar to palīdzējusi ietaupīt vērtīgo D-marku citām nepieciešamībām. Viņš pat noslēdzis līgumu ar vācu firmu, kas atpirks no viņa lielu daļu ražas.

Zīmīgi, ka ģimenes dārziņu nozīmību un vērtību atzinusi gandrīz tikai vecākā bēgļu paaudze. Vai jaunieši jau būtu aizmirsuši latviešu neatņemamo tieksmi cīnīties par savu kaktiņu, savu stūrīti zemes?

E. M.

„Seno dienu atceres" sarīkojums Eslingenā

Eslingenas latviešu YWCAs aicināti, svētdienas pēcpusdienā Latviešu teātra zālē kā goda viesi pulcējās Eslingenas nometnes iemītnieki, kuŗu dzīves gaitas jau aizvijušās pāri septītajam gadu desmitam. Rudens lapām puškotajā zālē, pie klātiem galdiem, sveču mirdzumā mūsu vecie tēvi un vecās māmuļas pakavējās vienkopus „senu dienu atcerē", kā bija nosaukts šis sarīkojums. Goda viesu vidū bija arī mūsu sirmais archibīskapa tēvs, prof. Dr. J. Sanders, kas pašlaik ir nometnes vecākais iemītnieks, LCK un nometnes administrācijas pārstāvji.

Pēc svētrunas, ko teica prāv. K. Valters, viesus uzrunāja YWCAs priekšniece T. Erdmane-Endziņa. Sekoja programma, kurā piedalījās dziedātājas Marija Lamberga un Ella Žagariņa, baletskolas audzēkņi un skolnieki ar deklamācijām.

Atsaucīgi, vienai otrai acij mirdzot asarās, mūsu sirmie tēvi un māmuļas uzklausīja LCK viceprieksēža V. Lamberga vārdus, kas vēstīja, ka latviešu centrālās iestādes dara visu iespējamo, lai palīdzētu mūsu vecajiem ļaudīm, lai mīkstinātu sirdis tiem, kuŗu varā ir lemt par mums, kuŗu izdotie likumi dažkārt ir nežēlīgi un rīkojumi skaudri, jo tie negrib saprast, ka latviešu ģimenes pavarda siltums tikai tad ir pilnīgs, ja tas savā lokā ietveŗ bez tēva, mātes un bērniem arī veco tēvu un veco māti, kas ir mūsu senču tikumu glabātāji un kuŗu paspārnē mazbērni tikai īsti spējīgi apjaust un uzņemt sevī to bagātību, to dvēseles īpatnējo spēku, ko mēs saucam par latvisko garu. Silti izskanēja arī pārējo mūsu trimdas dzīves vadītāju vārdi, kas liecināja, ka vecie ļaudis nav aizmirsti, ka par viņiem rūpējas un rūpēsies arī turpmāk. Nav vietas izmisumam, latviešu tauta, kas smagajiem gadusimteņiem cauri, kas diviem pasaules kaŗiem cauri spējusi pretoties vētrām un briesmām, arī tagad nedrīkst zaudēt drosmi un izturību. Mūsu vecie tēvi un mātes ir stiprie celmi un saknes, kas neļaus un nedrīkst ļaut nokalst zariem.

Atstājot svētku sarīkojumu, ikviens no tā dalībniekiem aiznesa savā sirdī līdz sirmā archibīskapa tēva vārdus, ka Dievs, kas līdz šim mūs tik brīnišķīgi izvadījis cauri briesmām, vētrām un negaisiem, mūs neatstās arī turpmāk, mēs nedrīkstam zaudēt paļāvību un ticību Visuvarenajam, tikai tad mums visgrūtākā nasta kļūs viegla.

M. Žagariņa.

LABS PIEMĒRS AIZBRAUCĒJIEM

Pag. gada novembrī no Mildorfas nometnes Bavārijā uz ASV Ohaio štatu aizbrauca tautietis Jānis Skuja, kas, nodibinot labas attiecības ar turienes uzņēmumu vadītājiem un baznīcu organizāciju pārstāvjiem, līdz šim sagādājis galvojumus vairāk kā 10 ģimenēm. Vairākas no tām jau izbraukušas uz savu jauno dzīves vietu. Sevišķu labvēlību latviešiem parādījis direktors J. G. Olmsteds.

Atrodot darbu savā profesijā, J. Skuja tagad pārcēlies uz Vašingtonas štatu. Arī jaunajā dzīves vietā palīdzīgais tautietis nav aizmirsis tos, kas palikuši Vācijā un arvien vēl gaida izceļošanas iespējas. Ar viņa gādību vairākām ģimenēm pavērusies iespēja izbraukt arī uz Vašingtonas štatu.

J. K.

VĒSTULES REDAKCIJAI

LATVIEŠU GRĀMATAS LOSANDŽELOSAS BIBLIOTĒKĀ

Losandzelosa ir milzīga pilsēta ar ļoti raibu iedzīvotaju sastāvu. Tās publiskajā bibliotekā, kuras mūžs pārsniedz 75 gadus, bez grāmatām angļu, franču, spāņu, vācu u. c. valodās ir arī kuplā skaitā arabu, armēņu, bulgāru, čechu skandināviešu, itaļu, japāņu u. c. grāmatas. Ienācēju latvieti sevišķi pārsteidz visai kuplais latviešu grāmatu krājums.

Šeit ir R. Blaumaņa, Annas Brigaderes, Aspazijas, Raiņa, Apsīšu Jēkaba, J. Poruka, Andr. Niedras, A. Saulieša, K. Skalbes, J. Jansona un J. Asara kopotie raksti gandrīz bez trūkumiem, prof. L. Bērziņa Latvju daiņas, Kaudzīšu Mērnieku laiki (Derīgu grām. nod. izd.), J. Janševska Dzimtene u. c., J. Jaunsudrabiņa Baltā grāmata, Ivandes Kaijas Gaidas pirmā mīlestība, A. Deglava Vecais pilskungs, Ed. Vulfa lugas, Doku Ata rakstu izlase, K. Zariņa Dārza māja, K. Studenta Kolportiera piedzīvojumi Nelūgtos ciemos, vairaki A. Švabes, J. Veseļa, V. Egliša, A. Ersa u. c. stāsti un romāni. Arī vairākas vārdnīcas (J. Dravnieka, K. Branta u. c.), J. Juškeviča Kurzemes hercogi un viņu laikmets, J. Dombrovska Latvju māksla u. c. 50 grāmatu vidū arī E. Tūbeļa brošūra par J. Dāliņu. Apm. pusstundas brauciena no bibliotēkas ir olimpiskais stadions, kur mūsu sportisti guva pasaules slavu.

Diemžēl, ir arī stipri daudz grāmatu, kas piesūtītas no Maskavas: Prometeja, Spartaka u. c. izdevumi, kas sarakstītas latviešu nozākāšanai un komūnistu propagandai.

Visas grāmatas rūpīgi katalogizētas. Šinī darbā, kā vērojams, strādājis kāds latvietis, jo, piem. kataloga kartītē atzīmets grāmatu titullapu tulkojums angļu valodā. Šķirstot šo katalogu, rodas vēlēšanās lai šinī grāmatu krātuvē iepludinātu arī mūsu trimdas izdevumi. Par to varētu parūpeties mūsu grāmatu izdevēji. Šeit jau ir stabils pamats, uz kuŗa varētu veidot tālāk latviešu izdevumu kolekciju.

F. Hāgelis, Losandželosā, ASV.

VĒLREIZ PAR „RUNAS VĪRIEM"

M. Ģirts no Valkas nometnes 21. septembra Latvijā lasītāju vēstulē pārmet „runas„ vīriem", ka tie kā pirmie aizbraukuši un atstājuši „vienkāršos mirstīgos" liktenim. Pārmetums ir nedibināts un aplams. Runas vīriem varētu vienīgi pārmest, ka viņi pārāk ilgi kavējušies Vācijā un nav jau sen aizbraukuši uz tām valstīm, kur nokļūt vēlas latviešu vairākums. M. Ģirts raksta, ka aizbraukuši visi Valkas nometnes vadošie darbinieki. Taču jādomā, ka tautieši Valkā savā laikā atbildīgos amatos vēlēja organizatoriski spējīgākos un ja tie tagad aizbraukuši, tad palicējiem jāpriecājās, jo sabiedriski rosīgākie arī ASV varēs vairāk darīt palicēju labā nekā M. Ģirta apzīmētie „vienkāršie mirstīgie". Galvojumu sagādes gaita sacīto vairākkārt apstiprinājusi. Mācītajs Ķirsons līdz šim jau sagādājis 119 galvojumus, mācītājs Krafts ar savu rosīgo un pašaizliedzīgo rīcību pavēris ceļu uz ASV turpat 60 personām. Tie ir tikai divi piemēri. Ja abi mācītāji būtu rīkojušies pēc M. Ģirta ieteikuma un palikuši pie tautas Vācijā, tad daudziem latviešiem tagad vajadzētu mest skatu uz Austrālijas, Brazilijas vai Venecuelas krastiem. Patiesībai neatbilst arī M. Ģirta apgalvojums, itkā „runas vīri„ būtu pasteigušies izmantot bezvārda galvojumus. Mūsu vadošie darbinieki visi izceļojuši pašu uzņēmības un rosmes rezultātā un tā tad, viņā krastā, gan rūpējušies, lai prom tiktu arī pārejie. Tādēļ, objektīvi izceļošanas gaitu vērtejot, mūsu centralo iestāžu un komiteju pārstāvjiem varam vienīgi pārmest pārāk ilgu kavēšanos Vācijā, jo praksē pierādījies, ka memorandi sūtīti no Vācijas, palīdz nesalīdzināmi mazāk, ka organizatoriska rosība uz vietas.

H. Milnājs, Esslingenā.

Austrijā katru mēnesi ieplūst 1500 jaunu bēgļu

IRO vadība Austrijā iesniegusi Austrijas valdībai priekšlikumus kā galīgi atrisināt DP jautājumu Austrijā. Galvenais iztirzātais jautājums ir — ko darīt ar bēgļiem, kas ieradušies Austrijā pēc pieteikšanās termiņa izbeigšanās 31. augustā, kā arī ar to DP grupu, kas paliks Austrijā pēc IRO darbības izbeigšanās. Pašreiz no Austrijas katru mēnesi izceļo apm. 4000 DP, bet no jauna ierodas apmēram 1500 bēgļi.

Dzīve Jaunzēlandē — vistālākajā emigrācijas zemē

Vēstule Latvijai no Austrālijas par Jaunzēlandi

Nav nemaz tik sen, kad gaŗām Austrālijai aizslīdēja pirmais bij. DP transports uz vistālāko emigrācijas zemi Jaunzēlandi. Šajā transportā bija 923 cilvēki, to vidū 220 latviešu, arī mūsu vieglatlētikas rekordiste Zinaīda Ringenberga. Viņa Jaunzēlandē nu jau nodzīvojusi vairāk nekā 3 mēn. un tagad pastāsta savus iespaidus Latvijas lasītājiem, atgādinot gan, ka dažkārt savos spriedumos varbūt ir pārāk subjektīva, jo tēlo visu tieši tā, kā to pati izjūt un redz.

Rekordiste Z. Ringenberga stāsta: „Kā es jūtos Jaunzēlandē? Varu atbildēt — lieliski! Lieliski, nevērojot pat to, ka mūsu apgabalā tagad gandrīz katru dienu līst, jo ir ziemas beigu posms, bet lietus un vējš ne katram patīk. Atbraucējus iepriecinā jaunzēlandiešu ārkārtīgā laipnība, izpalīdzība un gādība. Drošības sajūtu rada arī sociālā aizgādība, kas tik lāba, ka to var salīdzināt vienīgi ar Latvijas kādreiz priekšzīmīgi izveidoto sociālo likumdošanu. Jaunzēlandē caurmērā nav ne bagāto, ne nabago. Ir tikai veselīga vidusšķiŗa ar augstu dzīves standartu. Katra ģimene dzīvo savā savrūpmājiņā, un šķiet, ka katrai ir arī savs auto. Šajā ziņā Jaunzēlande ieņem 2. vietu pasaulē, aiz ASV, jo ik uz 5 iedzīvotājiem ir 1 auto. Darba roku trūkums ļoti izjūtams, un darbu var sameklēt visās nozarēs. Grūtības gan rada dzīvokļu jautājums. Tāpēc arī mēs, 4 cilvēku ģimene, vēl esam Pahiatuas izvietošanas nometnē.

Manam vīram, tāpat kā daudziem citiem vīriešiem, ir 2 g. ligums par smaga darba strādnieku pie elektriskās spēkstacijas būves, bet uz spēkstaciju tomēr neviens vēl nav sūtīts. Šejienes darba pārvalde gan katram noprasa, kādu darbu vēlas strādāt un kur grib dzīvot. Izvietojot darbos, šīs atbildes arī ievēro. No tuvu pie 1000 cilvēku septembra beigās Pahiatusas izvietošanas centrā vēl bija tikai 350. Arī tie tuvākajās dienās izklīdīs pa visām Jaunzēlandes salām. No darbā izvietotajiem apm. 90 proc. apmierināti, bet kādi 10 proc. kurn. Neapmierinātie, cik spriežams, ir „principā" pret strādāšanu vai arī cerējuši dažu mēnešu laikā kļūt bagāti. Tā pati vaina, kas piemīt daļiņai Austrālijas latviešu. Vieninieki nodarbināti dzelzceļu pārvaldes darbnīcās Vellingtonas tuvumā. Katram ir atsevišķa maza mājiņa ar visām mēbelēm. Izpeļņa — 10 märc. nedēļā. Sievietes ar un bez bērniem strādā slimnīcās, skolās un atpūtas namos. Pie visa brīva izpeļņa ir 3—5 mārciņas nedēļā.

Mūsu nometni nevaru salīdzināt ar Vācijas un Austrijas DP nometnēm. Lielisks ir uzturs, un Eiropā šūtās drēbes vairs neder. Pahiatuas nometne atrodas 100 jūdzes uz ziemeļiem no Vellingtonas, un tuvākā pilsētiņa Pahitua, kuŗā 2000 iedzīvotāju, ir tikai 2 jūdzes attālu. Par nometni gādā Jaunzēlandes armija. Mūsu uzdevums pagaidām ir skolā mācīties angļu valodu, Jaunzēlandes vēsturi, ģeografiju, satversmi utt. Nedēļā katrs cilvēks saņem 10 šiliņu kabatas naudas.

Jaunzēlande ir liela zeme, un tās dabā daudz kontrastu, kas vietām atgādina mūsu Latviju ap Kandavu, bet citur atkal Austrijas kalnus. Aplūkojot tuvāk kādu mežu, var tomēr redzēt, ka tur priedes aug kopā ar palmām un ganībās ir tikai aitas, aitas, aitas. Paši jaunzēlandieši par savas zemes skaistumu ļoti jūsmo. Visraksturīgākie varbūt tieši ir šie lielie kontrasti. Ir kalni ar mežonīgām aizām, glečeriem un dzidriem ezeriem, citur atkal ūdenskritumi, upes un auglīgas ielejas. Var teikt, ka šajā zemē Norvēģijas fjordi sastopas ar Havajas sauli, palmām, dejām un dziesmām. Par dejām un dziesmām gādā iezemieši — maoriji.

*

Pahiatuas pilsētiņā baltieši bija noorganizējuši savu tautisko izstrādājumu skati. Nu arī jaunzēlandieši iepazinās ar latviešu, igauņu un lietuviešu nacionāliem tērpiem, lādēm, gredzeniem, grāmatām utt. Sarīkojums ievērojami propagandēja Baltijas valstis. Latvieši guva lieliskus panākumus arī Pahiatuas nometnes deju un dziesmu vakarā. Mūsu tautieši piedalījās ar dejām. Pēc nedēļas sarīkojumu vajadzēja atkārtot pilsētas teātŗa zālē, kur dziedāja arī latviešu soliste L. Latiševa. —

Austrijas Glāzenbachas nometnes mācītājs R. Reinfelds kopš 15. jūlija Pahiatuas nometnē katru piektdienu vada latviešu dievkalpojumus, bet katru svētdienu sprediķo angļu un vācu valodā citu tautību bij. DP. Jo sevišķs panākums tas, ka noorganizēta latviešu baznīca un draudze, kuŗu autonomiju atzīst arī Jaunzēlandes luterāņu baznīcas vadība. Seši atbraucēju jaunieši jau iesvētīti. Latviešu baznīcai pievienojušies vēl igauņi, jo viņiem nav sava mācītāja. Māc. R. Reinfelds, kas Austrijā parakstīja 2 g. līgumu par smaga darba strādnieku, no šīm saistībām atbrīvots un darbosies tikai mācītāja amatā. Jaunzēlandes latviešu pulciņš ļoti pateicīgs bij. Saldus ārstam Dr. K. Gailim. Viņš nodarbināts nometnes slimnīcā un arvien ir liels palīgs tautiešiem.

*

Protams, ka mani ļoti interesē arī Jaunzēlandes sports. Ar sportu nodarbojas visi — no dzimšanas līdz kapa malai. Pārstāvēti arī visi Eikapa malai. Pārstāvēti ir visi Eidi. Piemēram, pilsētiņā, kuŗā 5.000 iedzīvotāju, vieglatlētikas sacīkstēs sanāk 8.000 skatītāju! Rezultāti — normāls Eiropas standarts. Par sevišķām sporta metropolēm jāuzskata Auklande — ziemeļu salā un Dūnedina — dienvidu salā. Katrs, kas 3 mēnešus nodzīvojis Jaunzēlandē, var startēt visās sacīkstēs. Tādēļ pošos Jaunzēlandes meistarsacīkstēm vieglatlētikā, kas notiks starp Ziemsvētkiem un Jaungadu, lai gan parasti ir martā, bet tas darīts tādēļ, ka 1950. g. no 4.—11. febr. Auklandē risināsies Lielbritānijas impērijas sporta spēles. Pēc izvietošanas darbā ceru iestāties kādā sporta klubā. Trenējos jau tagad, jo nometnē ir jauka sporta zāle. Spēlēju arī nometnes basketbola vienībā. Jaunzēlandes prese daudz uzmanības veltījusi manām līdzšinējām sporta gaitām.

Jaunzēlandes latviešu sportistu pārstāvja pienākumus uzņēmies basketbolists V. Blicavs: Railway Settlements, Gracifield-Lower Hutt near Wellington, New-Zealand. Viņš jau iepazinies ar Jaunzēlandes galvaspilsētas Vellingtonas sporta dzīvi, pats piedaloties nevien basketbola un šacha sacīkstēs, bet arī paukošanā. V. Blicavs izvietots darbā dzelzceļu darbnīcu dzelzs lietuvē. Sportists stāsta:

„Darbs man neliekas grūts, kaut ir netīrs. Kopā ar virsstundām alga sanāk ap 10 märc. nedēļā. Mitināmies labi iekārtotās dzelzceļa strādnieku mājiņās. Ir kopgalds, pašreiz organizē klubu u.c. Par visām šīm un citām ērtībām un neērtībām jāmaksā 2 märc. nedēļā. Starp 65 bij. DP un 80 angļu imigrantiem esam 4 latvieši. Gādība par strādniekiem laba. Jaunzēlandieši pret mums ļoti laipni. Visā visumā var teikt: kas darba nebaidās, tam dzīve te krietna un cilvēki gaišām galvām pēc 2 līguma gadiem var gūt panākumus.

*

Vai Jaunzēlandē sagaidāmi jauni DP transporti? Par to grūti kaut ko noteiktu pastāstīt. Pirms dažām dienām mūs apciemoja kāds augsts imigrācijas ierēdnis. Viņš teica, ja mēs, pirmie atbraucēji, attaisnosim valdības cerības, tad sekos arī nākamie bij. DP transporti, bet pretējā gadījumā Jaunzēlandes turpmākie imigranti būs tikai angļi. Vai šīs cerības spēsim attaisnot? Šaubos, jo mūsu vidū ir cilvēki, kas vēl nav paspējuši iemācīties ne 10 vārdu angliski! Labi gan, ka to nevar teikt par latviešiem."

Kanbērā, septembrī.

Arnolds Šmits.

Kā kanādieši svētkus svin

Mūsu līdzstrādnieka vēstule Latvijai

Esam saņēmuši uzaicinājumu piedalīties Kanādas dažādo naciju sarīkojumos sakarā ar gadskārtējo izstādi Pacific National Exhibition,— vispirms tautību karnevālā, parādes braucienā tautiskos tērpos pa pilsētu. Tas ir ievadījums lielajai rudens izstādei tirgum. Vēlāk tautiskie tērpi jānodod izstādīšanai lielās angļu firmas Hudson Bay skatlogā. Šī firma ir jau vairāk nekā 200 gadu veca un sedz lielo daļu karnevāla izdevumu.

Noteiktā laikā ierodos pie Stenlija parka, kur jau vesela virkne fantastiski greznotu mašīnu gaida pasažieŗus. Šajā krāsu jucekli mans Bārtas novada tērps ir tikai niecīgs punkts. Atritinu mūsu karogu. Blakus man jauka lietuviešu meitene, pa labi skots sarkani rūtotā īsā svārkā virs ceļgaliem. Pie kājām man resna, melna italiete, tālāk ukraiņi, vācieši, dāņi, spāņi, holandieši, un netrūkst pat karoga ar sirpi un veseri. Mūsu gājiena vadītājs skaidro: te ir visu tautību pārstāvji bez politiskas izšķirības.

Garā parādes virkne sāk kustēties. Pirmais ir rikšotaju klubs zirgos. Tos pavada skotu orkestra vīri rutotos brunčos. Orkestrantu vidu ir vīrs, kas pārvilcis pāri savam tautiskajam tērpam lāča ādu. Taču laikam kāda tradicija. Seko orķestris, kuŗa mūzikanti tērpti melnās feskās, sarkanās izšūtās jakās un platās zaļa zīda biksēs, un vēl citi. Tie ir dažādo klubu biedri, kas atbraukuši viesos no Savienotajām valstīm; tur katram klubam esot savs formas tērps. Sieviešu orķestŗa dalībniecēm, kas soļo mums pa priekšu, ir rozā jakas, balti brunči, un mūs pavada vīri baltos kreklos, melnās biksēs un zila zīda pelerīnās ar sarkana atlasa oderi. Seko mašīna ar baleta skolas audzeknēm; katrai savs fantastisks tērps, un visas nepārtraukti izdara dažādus vingrinājumus. Nākošā — pilsētas telefona pārvaldes mašīna. Uz platformas milzu tālrunis no baltiem ziediem un apkārt tam 12 meitenes vakara tērpos. Tad — Britu Kolumbijas elektrības uzņēmuma no ziediem veidota milzu tējkanna. Un tā joprojām.

Ļoti aizkustina šīs zemes pirmiedzīvotāji indiāņi; viņi tagad drīkst uzturēties vairs tikai noteiktos rajonos. Mazs ponija zirdziņš velk tādos kā ilkss kokos iesietās ādās gulošu sievu. To pavada indiānis ar baltām un sarkanām zīmēm izrakstītu seju, krāsainu spalvu vainagu galvā, šauru izšūtu jostu ap vidu un aprocēm uz rokām.

Gājienam dodoties cauri pilsētai, satiksme galvenajās ielās slēgta. Cilvēki vietas ieņēmuši jau sen, citiem līdzi saliekamie krēsli, citiem segas, bet citi sēž uz avīzēm. Daudzi sakāpuši kokos. Logi un pat jumti ir ļaužu pilni. Pa debessskrāpju atvērtajiem logiem māj rokas, pār mūsu galvām birst krāsains serpentīns. Steidzīgs biroja vīrs, piespiedis ausij telefona cauruli, ar otru roku māj uz leju.

Beidzot sasniedzam izstādi Hastinga parkā. Pie ieejas jūs iemetat urnā biļetes kuponu, ar kuŗu varat laimēt lepnu auto. Ieejot jūs sagaida vecu vīru orķestris, klauniski krāsotiem vaigiem, saplēstām un nobrukušām biksēm. Izstādīti galvenā kārtā rūpniecības ražojumi un lopi. Mākslas un amatniecības mūsu izpratnē te nav. Demonstrē jaunākās modes, netrūkst leļļu teātra, kino, cirkus būdas, bet pāri visām — karuseļi, gaisa vilcieni un milzu ripas. Jūs varat redzēt visresnāko un vistievāko cilvēku, sievieti, apaugušu putna spalvām, citu ar zvēra vilnu. Indiāņu mājā jauki rokdarbi un izstrādājumi, sevišķi daudz pinumu. Tas ir vienīgais, ko var vērtēt no daiļamatniecības viedokļa.

Tālāk salīdzinātājas statistikas liecina, cik Kanādā 1948. g. izdots strādnieku algām: zemkopībā 30 milj., raktuvēs 35 milj., mežrūpniecībā 80 milj., zvejniecībā 40 milj., rūpniecībā 190 milj. un citās nozarēs 275 milj. dolaru.

Un tad uz brīvdabas teātri. Dzied skolnieku kvartets, visādi svaidot un izlodzot ķermeni. Sešgadīga meitenīte — akrobāte ripo pa skatuvi kā ritenis. Tad uzskrien resna sieva sarkanā atlasa tērpā ar lielu zaļu lenti pie krūtīm un zaļiem cimdiem līdz elkoņiem. Viņa ķērc un lokās, un publika rēc pretim. Tad cirkus bara vidū iznāk kāda debesszila būtne un nodzied — Ave Maria...

Vankuverā, septembrī.

Leonija Ozolkalne.

Franči nav paragrāfu kalpi

Piezīmes par ieceļošanu un dzīvi Francijā

Francijas imigrācijas komisijā Minchenē ierodas sieviete ar mazu bērnu. Viņa vēlas braukt uz Franciju pie vīra, bet pasē sievietei rakstīts, ka viņa neprecējusies. Kad franču komisija viņai uz šo nesaskaņu aizrāda, sieviete sāk raudāt un rāda poļu valodā rakstītu saburzītu vēstuli, ko no Francijas atsūtījis vīrs, aicinot viņu braukt pie sevis. Komisijas vīri ilgi lauza galvas, kā sievietei palīdzēt, bet tad šo lietu īsi un ātri izšķiŗ franču konsuls: „Ja sieviete ar mazu bērnu ļoti vēlas tikt uz Franciju, tad nav šaubu, ka sagaidītājs ir viņas vīrs, ja ne pēc likuma, tad pēc būtības. Lai viņa brauc!" Zīmīgs gadījums, kas labi raksturo franču nostāju pret sauso likuma paragrafu.

*

Cits līdzīgs gadījums. Kāda ģimene no Eslingenas ieceļojusi Francijā, kur ģimenes galva strādā fabrikā. Abu laulāto vecāki palikuši Vācijā. Pēc ilgas pūlēšanās noskaidrojas, ka franču iestādes Parīzē negrib vecākus ielaist, jo viņi esot divas atsevišķas ģimenes, un vecākiem iekļūšana Francijā iespējama tikai kā strādātājiem. Arī tā vecāki būtu ar mieru, bet viņi neviens nav jaunāki par 60 gadiem, un tik vecus komisija nepieņem. Stāvoklis paliktu neatrisināms, ja franči būtu burta kalpi, bet, paldies Dievam, tādi viņi nav. Kad beidzot bērni Parīzē izdara gājienu, kas citās zemēs nez' vai dotu kādus panākumus, viņiem laimējas: viņi sastāda rakstu, ka vīrs strādā fabrikā un sagādājis vecākiem dzīvokli un ar šo rakstu dodas pie savas pilsētiņas policijas, lūgdami apstiprinājumam policijas zīmogu. Policija zīmogu uzspiež, rakstu paraksta, un bērni to nosūta vecākiem uz Vāciju uzrādīšanai Francijas komisijai. Konsuls gan rauc pieri un iebilst, ka vajagot stiprāka papīra, bet rezultāts ir tāds, ka i vīra, i sievas vecāki tagad auklē savus mazbērnus Francijā.

*

Ģeografijas grāmatas māca, ka Francija ir katoļticīga, bet īstenībā necik stipra tā ticība nav, sevišķi tas jāsaka par strādniekiem un zemniekiem. Cik esmu nomanījis, viņi gan nav baznīcai nedraudzīgi, bet izturas pret to vienaldzīgi. Tādēļ pat komūnisti dažādos uzsaukumos ir baznīcai labvēlīgi, darot to ne jau kādas taktikas dēļ, bet zinādami, ka baznīcai plašajās masās nav ietekmes. Kādēļ tas tā? Liekas, ka galvenais vienaldzības iemesls ir tas, ka skolās nemāca ticības mācību, pat ne stundu nedēļā. Tā, neieaudzinot reliģiskās jūtas jau no bērnības, tās vairāku paaudžu laikā izgaisušas. Pastāv gan speciālas baznīcas uzturētas pamatskolas, kuŗās reliģijai, protams, ierādīta izcila vieta, bet šajās skolās ir samērā maz audzēkņu.

Protestantu Francijā ir pavisam maza saujiņa. Visi protestantu nozarojumi te turas cieši kopā vienā draudzē, nešķiŗojoties luterāņos, kalvīnistos uc. Dievkalpojumu veids, īpaši liturģijas daļa, atšķiŗas no luterāņiem parastā, jo dievkalpojumu kārtība esot ņemta no kalvīnistiem. Mācītājs pēc dievvārdiem steidzas uz izeju, lai, tāpat kā to darot ASV, personīgi apsveiktu katru dievlūdzēju. Baznīcas dziesmām lielāko daļu ir svešas meldijas un tikai reta, piemēram, Dievs Kungs ir mūsu stipra pils, ir mums pazīstama.

*

Tie tautieši, kas, dzīvodami DP nometnēs Vācijā, mācījušies angļu valodu, bet tagad tomēr izšķīrušies braukt uz Franciju, angliski nav mācījušies gluži veltīgi. Ar angļu mēli te vietām var iztikt tīri labi, jo angļu ir pirmā svešvaloda Francijas skolās. Ja gadās darīšana ar paskolotu francūzi, varat droši noprasīt, vai viņš nerunā angliski vai vāciski. Tiešām, diezgan daudzi runā arī vāciski un šajā valodā ielauzījušies, būdami Vācijas gūstā. Tā gan tad ir īsta DP vācu valoda, visus darbības vārdus izrunājot tikai infinitīvos, kā to Bavārijas lauku sētās runāja kā saimnieks, tā ārzemnieks. Ir gan tā, ka līdz šim sabiedrībā nebija ieteicams vāciski runāt, jo franči uz tādiem skatījās greizi. Varbūt tagad, kad sāk pūst Vācijas un Francijas tuvināšanās vēji, klimats šajā ziņā mainīsies.

Nekaulējieties Francijas veikalos! Te neuzprasa un neatlaiž, vienalga, vai veikals liels vai mazs, turpretim visai izplatīta gan ir pirkšana uz kredita. Uz nomaksu var dabūt visu, tāpat kā Rīgā Marijas ielā. Pat kooperātīvi pārdod uz parāda arī pirmās nepieciešamības preces.

Alevar-le-Bēnsā, septembrī.

P. A.

Latvieši Ņujorkā

Vēstule Latvijai

Ne velti mēdz teikt, ka Ņujorkā ir vairāk žīdu nekā Palestīnā un vairāk itaļu nekā Romā. Tiešām šajā pasaules lielākajā pilsētā vairāk kā jebkur citur Amerikā sastopami imigranti no visām Eiropas un Āzijas zemēm. Latviešus Ņujorkā reprezentē ap 5000 mūsu tautiešu. Vairumā tie ir vecie ieceļotāji, bet pēdējā laikā ieradušies arī pāris simti jauno. Tiem jāpieskaita arī latviešu bāra bērni, ko pēc atvešanas Ņujorkā nodod audžu vecākiem. Bērnu namā darbojas 3 latviešu audzinātāji. Daži bērni jau atraduši vai tuvākā laikā atradīs latviešu audžu vecākus. Lielais vairums bērnu tomēr nokļuvuši amerikāņu ģimenēs. Audžu vecākus rūpīgi pārbauda, vai tie ir piemēroti un pietiekami turīgi, lai bērnus kārtīgi izaudzinātu.

Ņujorkā latviešiem ir vairākas organizācijas. Ļoti rosīgi darbojas latviešu luterāņu draudze. Mācītāja R. Zariņa personā tā atradusi pašaizliedzīgu un enerģisku ganu, kas cenšas palīdzēt katram latvietim. Draudze apvieno pāri par 300 aktīva locekļu, bet dievkalpojumos dažreiz sapulcējas pat 600 dievlūdzēju. 1947. gadā ar Luterāņu sinodes atbalstu latviešu draudze ieguvusi īpašumā namu, kur patvērumu atraduši daudzi jaunatbraucēji līdz darba un dzīvokļa sameklēšanai. Namā notiek draudzes vakari ar priekšnesumiem un referātiem, kā arī koŗa mēģinājumi. Latviešu dievkalpojumi notiek 2 reizes mēnesī Sv. Trīsvienības baznīcā. Rosīgi darbojas arī latviešu baptistu draudze, kas gan apvieno mazāk locekļu.

Lielākā latviešu organizācija visā Amerikā ir Ņujorkas latviešu biedrība, kas pastāv jau kopš 1893. gada. Priekšnieka C. Stankevica vadībā tā darījusi daudz latviešu bēgļu atbalstam. Rīkoti arī Latvijas valsts svētku akti.

Latviešu ieceļošanas lietas pārzina Latvian Relief Inc. Ar atzinību jāmin tās vadītājs H. Lielnors, kas nežēlo ne brīvo laiku, ne līdzekļus, lai strādātu tautiešu labā. Organizācija sagādājusi galvojumus 4.000 latviešiem, no kuriem 2.000 jau ieradušies Amerikā. Ik dienas piesakās jauni galvotāji. Latvian Relief iekārtojusi arī Amerikas latviešu (kā jauno, tā veco) kartotēku.

Par Latvijas sūtniecības pārstāvi Ņujorkā darbojas preses atašejs R. Šillers, kārtojot informācijas un propagandas darbu un organizācijas jautājumus.

Beidzot jāpiemin vēl viena organizācija — latviešu komūnistu klubs Ņujorkā. Lai gan locekļu skaits tam nav liels, tas izrāda diezgan rosīgu aktīvitāti. Daži kluba valdes vīri strādā krievu tirdzniecības pārstāvniecībā Amtorg.

Latviešu laikrakstu Sav. valstīs praktiski nav, ja neskaita tautieša R. Pētersona rotācijas technikā izdoto laikrakstu angļu un latviešu valodā The Beacon. Drauga Vēsts pārtrauca iznākt 1947. g. Arī bēdīgi slavenais „Amerikas latvietis", kas rakstīja pēc Staļina pavēles, līdzekļu trūkuma dēļ vairs neiznāk. Latviešu organizācijas tagad nopietni apsveŗ jautājumu par vienota latviešu laikraksta dibināšanu.

Vācijā latviešos izplatījies uzskats, ka ar vecajiem Amerikas latviešiem nav iespējams saprasties. Tas ir stipri pārspīlēts. Protams, starp vecajiem latviešiem Amerikā atrodas cilvēki, kas pārdevušies Staļinam, bet tādu ir maz. Ja pirmajā laikā Amerikas latvieši nespēja orientēties pēckaŗa Eiropas lietās, tad tur vainojama kaŗa laika propaganda, kas radīja Krievijai labvēlīgu noskaņojumu. Tagad uzskati par bijušo sabiedroto radikāli mainījušies. Līdz ar to arī maskētie komūnistu aģenti, kas bija uzmetušies par vadoņiem latviešu organizācijās, pamazām nozūd no skatuves. Īsi pēc kaŗa Ņujorkā nodibinājās „American Relief for Latvia", kas vāca līdzekļus, lai palīdzētu okupētās Latvijas iedzīvotājiem. Kad ziedotāji tomēr nesaņēma nekādas ziņas, kur ziedotās mantas paliek, un nepienāca arī atbildes no Latvijas, — tiem pamazām atvērās acis, un tagad šī komūnistu vadītā organizācija pārtraukusi darbību. Vecie Amerikas latvieši arvien vairāk sāk palīdzēt jaunajiem, gan sūtot sainīšus uz DP nometnēm, gan gādājot galvojumus iebraukšanai. Agrākā plaisa pamazām izzūd.

A. Zvēriņš.

Aug man tālu Piebalgā . . .

SARĪKOJUMS ADELAIDE PAR LABU BĒGĻIEM EIROPĀ

10. septembrī Adelaides latviešu luterāņu draudze plašajā Brīvmūrnieku ložas zālē sarīkoja koncertu par labu trūcīgiem tautiešiem Eiropā. Ieejas karte maksāja 5 šiliņi, bet tā ka koncerts bija labi apmeklēts, iegūta prāva summa. Bez bij. DP zālē redzēja arī daudzus iezemiešus. Programmā izcilā vietā jāmin prof. R. Miķelsona virtuozie priekšnesumi un latviešu aprindās iemīļotās igauņu operdziedātājas Helgas Turves solo dziesmas. Arī par pianistes Irenes Pavlovas-Oboļenskas spēlī jāsaka viss labākais. Piedalījās arī diriģenta Kanta vadītais latviešu vīru koris, kas atskaņoja Mediņa „Jūrmalas priedes" un Jāņa Norviļa dziesmu par meitu Piebalgā. Diemžēl, aizkavēts ierasties bija baritons E. Petrevics, kuŗu Adelaidē veltīgi gaidījām jau trešo reizi.

No visas sirds jāpateicas rīkotājiem par vērtīgo koncertu. Nākošos sarīkojumus organizējot vienīgi derētu laikus informēt arī apkārtējos latviešu centrus, jo šoreiz daļa tautiešu par koncertu dabūja zināt tikai vēlāk.

R. Dambītis.

PADOMJU AKTIVITĀTE LAPZEMĒ

Oslo (I) — Pēc tam, kad Norvēģija tagad pievienojusies Atlantijas paktam, somu Lapzemē Norvēģijas un Zviedrijas pierobežā novērojama liela padomju aktivitāte. Helsinkos, Stokholmā un Oslo uzmanīgi seko padomju ceļu un nocietinājumu būvei apgabalos, ko Padomju savienība pēc pirmā ziemas kaŗa ieguva no Somijas. Komūnistu aktivitāte Lapzemē ir tik aizdomīga, ka Zviedrija jau tagad stipri nobažījusies par valsts ziemeļu robežu drošību. Stāvokli komplicē arī tas, ka pašas Zviedrijas ziemeļu apgabalos tieši pēdējos gados stipri vairojies komūnistu iespaids. Tā Norbotenas vēlēšanu apgabalā par komūnistiem nodots 21 proc. balsu, kurpretim komūnistu balsotāju caurmērs Zviedrijā nepārsniedz 6,3 proc. Norbotenas provincē pie tam atrodas svarīgākās zviedru spēkstacijas, lielas dzelzsrūdas un vaŗa raktuves, kamdēļ eventuāla komūnistu sabotāža šinī apgabalā varētu sagādāt lielus zaudējumus visai zviedru saimniecībai.

Pirms pirmā pasaules kaŗa somu Lapzemei, gluži tāpat kā Krievijas apgabaliem gar Balto jūŗu no Somijas līdz pat Urāliem nebija nekādas sevišķas saimnieciskas vai militāras nozīmes. Pirmā pasaules kaŗa laikā cariskās Krievijas valdībai steidzami bija jāizbūvē jauns dzelzceļš no Petrozavodskas uz Murmansku, lai saņemtu kaŗa materiālus no saviem rietumu sabiedrotajiem. Caur Lapzemes purviem un tundrām izbūvētā maģistrāle prasīja mazākais 100.000 vācu kaŗagūstekņu un krievu strādnieku dzīvības, bet Padomju savienība r.antoja no caru Krievijas pieeju Ledus jūŗai un neaizsalstošajām Murmanskas un Aleksandrovskas ostām.

Otrā pasaules kaŗa laikā, kad somu armijai izdevās pārraut šo svarīgo satiksmes līniju, komūnisti uzbūvēja jaunu dzelzceļu gar Baltās jūŗas piekrasti, lai nezaudētu šoreiz vēl svarīgāko satiksmi ar Rietumeiropu. Kaŗam beidzoties, padomju valdības rīcībā jau bija divas dzelzceļa līnijas Lapzemes virzienā, kuŗām vēl pievienojās kanāls, kas savieno Baltijas jūŗu ar Ledus jūŗas lielo līci, t. s. Balto jūŗu. Šie stratēģiskiem uzdevumiem būvētie satiksmes ceļi veicinājuši arī Lapzemes dabas bagātību izmantošanu. Jau laikmetā starp abiem kaŗiem pašos Padomju savienības ziemeļos atrasti bagāti dzelzsrūdas un citu svarīgu izrakteņu krājumi, bet vislielākā Lapzemes bagātība ir niķeļa raktuves Nivalā Norvēģijas pierobežā, kas pārgāja komūnistu īpašumā saskaņā ar Somijas miera līgumu 1940. gadā.

Otrā pasaules kaŗa laikā Lapzeme neparedzētā kārtā kļuva arī par kaŗadarbības joslu, jo vācieši bija iedomājušies, virzoties caur to, ieņemt Murmanskas ostu. Šis nodoms toreiz neizdevās, bet gan pārliecināja padomju stratēģus par Lapzemes lielo nozīmi viņu ziemeļu satiksmes ceļu aizsardzībā. Ar Petsamo iegūšanu no Somijas Padomju savienībai tagad ir arī laba flotes un aviācijas bāze pašā Atlantijas okeāna tuvumā, bet tā pilnīgi neaizsargāta modernā kaŗa apstākļos. Maskava tamdēļ vispirms izšķīrusies par dzelzceļa būvi, kas savienotu uz rietumiem izvirzīto un izolēto Petsamo ar Murmansku. Pašreizējos apstākļos tieša satiksme starp šiem abiem svarīgiem stratēģiskiem punktiem iespējama vienīgi ziemā, kad purvi sasaluši, vai vasaras mēnešos ar piekrastes kuģiem vai lidmašīnām.

Tiklīdz komūnisti bija iekārtojušies Petsamo apgabalā, tie sāka izrādīt lielu interesi par visu, kas notiek rietumos un dienvidos no tā Norvēģijas un Zviedrijas teritorijā. Pēdējās trīs vasarās somu Lapzemi apmeklēja neskaitāmi makšķernieki, tauriņu un stādu kolekcionāri, kuŗos vietējie iedzīvotāji bez lielām grūtībām atšifrēja padomju vēstnieka Helsinkos, ģen. Savonenko štāba virsniekus. Un tā ka ziemeļu tundrās robežu līnija pastāv tikai uz papīra, tad šie tūristi un pētnieki viegli iefiltrējās arī kaimiņu territorijās. Kopš kāda gada stipri pieauguši arī padomju garnizoni Petsamo, Murmanskā, Sallā un citos pret ziemeļrietumiem izvirzītos punktos.

Kopš Norvēģija iekļāvusies Atlantijas pakta aizsardzības sistēmā, somu valdības aprindās visā nopietnībā rēķinājās ar iespēju, ka, izmantojot savstarpējās palīdzības pakta noteikumus, Padomju savienība kuŗā katrā laikā var pieprasīt sev tiesību novietot savu kaŗaspēku arī Ziemeļsomijā un somu Lapzemē. Tādā gadījumā situācija Skandināvijā itin pēkšņi varētu kļūt gaužām nopietna.

Nabadzīgo parīziešu universālveikals

Varbūt nepareizi daru, ka, ierodoties Parīzē, neapmeklēju vis Luvru, Tiljeriju, bulvārus un taml., bet gan uzmeklēju vietas, kur viež saskare ar dzīves reālitātēm un kur atspoguļojas franču, īpaši parīziešu ikdiena. Ko līdz skatīt slaveno mākslas priekšmetu kollekcijas, ja lielākā daļa pašu franču tās nav skatījuši. Tādēļ gribētos pievērsties tieši tai vietai, kuŗai samērā liela nozīme parīziešu dzīves raksturošanā.

Šai vietai, ko gribu aprakstīt, drusku līdzības ar mūsu Rīgas krāmu tirgu, tikai samērī daudz grandiozāki. Parīzes krāmu tirgus, ko franči atklāti sauc par „uteni", aizņem pie Port de Clignancourt veselu pilsētas kvartālu — ap 1 km gaŗumā un ap puskilometru platumā. Ja kādam vēl prātā pirmsrevolūcijas Maskava (anno 1916), tad visai līdzīga šī vieta ar Suchareva tirgu. Bet savos uzdevumos un mērķos, šķiet, visas šīs vietas ir līdzīgas — par lētu cenu pārdot nepieciešamo.

Ja parīzietis velti izstaigājis pilsētas veikalus, meklējot pēc kāda „reta" priekšmeta — vecākas šujammašīnas vai Edisona laika gramofona daļas, vai no vecmāmiņas mantota sienas pulksteņa atslēgas, viņš dodas uz „uteni". Lai gan arī šis tirgus cietis kaŗa darbības norisē un agrākās koka barakas, kuŗās bija novietojušies šejienes „tirdzniecības nami", pa lielākai daļai nodegušas, tomēr rosība atplaukusi agrākajos apmēros, uzrādot pat zināmu progresu preču piedāvājuma veidā.

Tagad Parīzes „utenī" var redzēt veselus auto transporta vilcienus — ar vairākiem piekabināmiem, no kuŗiem izveido īstas „veikala telpas". Un šādos „veikalos" var dabūt visdažādākos krāmus, sākot no īstām, labi un slikti atdarinātām stila mēbelēm, slavenu mākslinieku rokas darinātām kopijām un viņu pašu oriģināldarbiem, beidzot ar īstu porcelānu, sudraba traukiem un paklājiem. Preci piedāvā ne tikai „veikalos", bet arī vienkārši uz bruģa izklāta papīra vai maišeļa gabala. Un tāpat kā pie mums, uz tāda tirgotāja „galda" var atrast neiedomājamo — kaudzi vecu pogu, sarūsējušas skrūves, uzgriežņus, ūdens krānus, vecas atslēgas un pulksteņu ritentiņus.

Šķiet pilnīgi droši, ka šie priekšmeti nākuši no turīgāko aprindu atkritumu tvertnēm, kuŗas īpaša lasītāju „cunfte" agros rītos izrevidē, iekām pilsētas atkritumu savācēji tās iztukšojuši.

„Cienījamākie" tirgotāji, kas savu preci ieguvuši dažādās ūtrupēs, izlikuši to apskatei ar lielāku vai mazāku gaumi. Kāds tirgotājs salasījis veselu kollekciju t. s. mūzikas kastiņu vai pulksteņu, un viņa tirgotava atgādina gandrīz vai īstu mūzeju. „Eksponātu" starpā redzami īsti retumi, kuŗu pagatavošanai šobrīd laikam vairs neviens savu dārgo laiku netērētu. Kāds cits savācis dažādus kuģu modeļus no archaiskajiem bureniekiem līdz modernajiem kaujas kuģiem un pudelēs iebūvētiem šoneŗiem. Turpat blakus piedāvā visādus noderīgus rīkus un daiktus jūŗas braucējiem vai arī tiem, kas par tādiem taisās kļūt.

Grāmatu pietiktu vairākām lielām bibliotēkām. Pie šīm pārdotavām tad nu galvenām kārtām drūzmējas t. s. „grāmatu tārpi", meklējot sev ko derīgu. Patiesi, izvēlei stāv darbi no visu kultūrtautu klasiķiem ādu sējumos, zinātniskiem publicējumiem visās disciplīnās, līdz romāniem, kriminālromāniem un „interesantu" piedzīvojumu stāstiem. Uz vēlēšanos pārdevējs no pagaldes izvelk arī pa pornogrāfiskam izdevumam. „Mākslas" tirgotāji pa lielākai daļai piedāvā vecas gravīras un gleznas, kas, tuvāk aplūkojot, tomēr izrādās viltojumi, kuŗu pagatavošanai pastāvot pat īpašas darbnīcas. Īsti ir tikai „daiļkrāsotāju mākslas" darbi, kas greznoti ar lielu, labi salasāmu autora vārdu. Redzami arī Pikaso darbi, bet tos pat lietpratējam laikam grūti atšķirt no viltojuma! Dārglietu nozarē nereti var iekrist ar zagtu mantu. Bet ar to jārēķinās tam, kas grib „lēti" pirkt. Zelta un „zelta" rotu, gredzenu, dārgakmeņu un visādu raibu spraudekļu un vizuļu jūklī pavīd arī pa „vecai" vijolei, ģitarai, netrūkst pat klavieres.

Kāds vecs grāmatu tirgotājs, kam gadījies vaļīgāks brīdis, cieņas pilns labprāt pastāsta par šo tirgu. Tā uzzināju, ka daudziem šejienes tirgotājiem pieder veikali arī citās pilsētas daļās un sestdienās un svētdienās, kad „utenī" notiek atļautā tirdzniecība, viņi atgādā šurp savu nogulējušos, vecmodīgo vai citādi nepārdodamo preci un to piedāvā par samērā lētākām cenām. Tādā kārtā preces pazinēji var šeit par mazāku maksu iegūt pilnvērtīgu mantu. Par visu, kas pārsniedz vidējās preses līmenī prasa augstas cenas, tomēr arvien iespējams kaut ko nokaulēt.

Vēl sirmais vīrs pastāstīja, ka īsi pēc kaŗa „uteņa" tirgotājiem daudz jauna sagādājuši spekulanti, kas ar savu darbību šajā rajonā grāva viņu „labo slavu". Cigaretes, kafija, cukurs, sviests, ziepes utt. piedāvātas katrā iedomājamā vairumā. Kaŗavīri pārdevuši armijas apgādes priekšmetus, arabi — zagtas mantas un īpaša „tirgotāju" kategorija pārdevusi nolaupīto amerikāņu pārtikas paciņu saturu. Policijas kratīšanās viņiem allaž izdevies laimīgi izkļūt sveikā, jo pie sevis tie neturējuši lielus šo preču krājumus. „Paldies Dievam," saka mans sarunu biedrs, „viņi samērā ātri likvidējās un tagad Parīzes „utenis" atkal iegājis agrākajā normālajā gultnē, pildot savu uzdevumu: visu — visiem!"

Parīzē, 1949. g. oktobrī.

J. M.

Pat Padomju savienība neuzticas savam rublim

Ņujorka (D). — Pēc Anglijas mārciņas devalvācijas, kuŗas piemēram sekoja 26 citas valstis, Maskavas prese sākusi publicēt propagandas rakstus, kas paredz „kapitālisma drīzu sabrukumu". Maskavas laikraksti, protams, neviena vārda nebilst, ka Padomju savienība četras reizes devalvējusi savu rubli. Pēc oktobŗa revolūcijas 1917. gadā Krievijā sākās inflācija. Par vienu kastīti sērkociņu Krievijā toreiz maksāja miljoniem rubļu. 1922. g. Padomju savienība pirmoreiz devalvēja savu valūtu, apmainot 10.000 veco rubļu pret vienu jauno. Gadu vēlāk sekoja jauna devalvācija. Šoreiz par jauno rubli vajadzēja maksāt simts 1922. gada rubļu. Tomēr arī tas vēl nelīdzēja. 1924. gadā komūnisti atkal pazemināja savas valūtas kursu — 50.000 1923. gada rubļu apmainīja pret vienu jauno. Bet jau 13 gadus vēlāk rubļa pirktspējas bija noslīdējušas apmēram uz vienu astoto daļu no agrākās vērtības. 1947. gadā notika jauna naudas devalvācija, kad par desmit vecajiem rubļiem saņēma vienu jauno. Tomēr arī tagad padomju valūtai nav uzticības pasaules tirgos. Cenas, salīdzinot ar 1940. gadu, ir divtik lielas. Interesanti atzīmēt, ka visos tirdzniecības līgumos, ko Maskava parakstījusi ar rietumiem vai savām satelītvalstīm, minēti nevis rubļi, bet dolari.

Darbs un sociālā politika ASV

Ziņas kas var interesēt izceļotājus

Lai palīdzētu orientēties DP izceļotājiem emigrācijas zemēs, Minchenes YMCA noorganizējusi priekšlasījumu ciklu, papildinot to ar īsfilmu kino izrādēm. Pēdējā priekšlasījumā par darba apstākļiem, dzīves standartu, cenām, algām un sociālo politiku ASV referēja Minchenes militārās pārvaldes darba spēka nodaļas direktora vietnieks Kramers.

Jaunieceļotājiem ASV, tāpat kā katrā citā emigrācijas zemē, atrast apmierinošu darba vietu ir zināmā mērā laimes lieta. Stājoties kādā darbā, nekādas arodapliecības neprasa. Darba devēji parasti tic darba meklētāju personīgajam apliecinājumam par savu darba prasmi. Ieteicams sarunā ar darba devēju zināšanas nepārspīlēt. Pašā darba sameklēšanā nav robežu: to var darīt ar darba apgādu, arodbiedrību, laikrakstu sludinājumu utt. palīdzību. Ieteicams personīgi apmeklēt lielo uzņēmumu personālbirojus. Tā ka darbu lielajos uzņēmumos veic pa lielākai daļai pēc lentas sistēmas, vai arī tas stipri vienkāršots, tad reflektantam nav daudz jākautrējas — šos vienkāršos darba paņēmienus iespējams iemācīties ātrā laikā. Katram, kas nodomājis stāties darbā, vispirms jāuzmeklē sociālās apdrošināšanas birojs, kuŗā saņem attiecīgu karti.

Strādnieks pie uzņēmuma nav saistīts ne ar kādiem līgumiem un darbu var atstāt katrā brīdī. Tādas pašas tiesības arī uzņēmējam strādnieku atlaist no darba. Darbiniekam ASV nav, protams, tās sociālās drošības sajūtas, kāda ir lielākajā daļā Eiropas valstu. Izņēmums vienīgi tad, ja darba devējs parakstījis līgumu ar arodbiedrību, — tad strādnieku nevar atlaist bez arodbiedrības ziņas. Speciālu darba tiesu vai inspekciju nav. Sūdzības pieņem un izšķir arodbiedrības.

ASV strādniekam nav tik smagu nodokļu kā Eiropā. Ja, piemēram, bruto alga ir 90 dol. nedēļā, tad, atskaitot visus novilkumus, strādnieks saņem 78 dol. Novilkumā ietilpst 3 proc. vecuma pensijas un 3 proc. bezdarba apdrošināšanas nodevas. Darba devējs šīs nodevas maksā tādā pašā apmērā. Tiesības uz vecuma nodrošinājumu ir no 68. dzīvības gada.

Bezdarba pabalstu strādātājs tiesīgs saņemt pēc 13 nedēļu darba ar sekojošu divu nedēļu nogaides laiku. Ja šajās divās nedēļās neizdodas sameklēt jaunu darbu, tad izmaksā bezdarba pabalstu, ko aprēķina pēc saņemtās atlīdzības beidzamajā darba vietā, — pusi no līdzšinējā atalgojuma, bet ne vairāk par 20 dol. nedēļā. Pabalstu saņemot, nav svarīgi, vai tā saņēmējs ir ģimenes cilvēks vai vieninieks.

Par darbā iegūto ievainojumu vai slimību dziedēšanas laiku strādnieks saņem pabalstu, kuŗa lielums, tāpat kā algas, ir mainīgs dažādos štātos. Valsts vai pašvaldību slimokasu nav, bet ir daudzas privātas. Kaut gan nodevas tām ir diezgan augstas, tomēr tajās apdrošinājušies miljoniem strādājošo. Arodbiedrības gan vairākkārt mēģinājušas likumdošanas iestādē panākt likuma pieņemšanu, bet līdz šim tas nav izdevies, jo pret tā pieņemšanu visdedzīgāk nostājas darba devēji un ārsti. Arī pašreiz kongresam iesniegts attiecīgs likumprojekts.

No 150 milj. ASV iedzīvotāju nodarbināti 65 milj. Bezdarbnieku skaitu vērtē ap 4 milj., bet tos nevar uzskatīt par bezdarbniekiem eiropiešu izpratnē. Laba daļa ir bijušo kaŗavīru, kas ar 20 dol. bezdarba pabalstu nedēļā var „atpūsties" veselas 52 nedēļas. Tāpat ir speciālistu grupas, kas, gaidot sev piemērotu darbu, necenšas sameklēt jaunu, tāpat sezonas strādnieki, kas sezonas darbus veic savas dzīves vietas apkārtnē. Arī šī grupa, sezonas darbiem izbeidzoties, neiesaistās citā darbā, bet gaida nākamo sezonu.

Amerikāņu strādnieka dzīves standarts ir augstākais visā pasaulē un, piemēram, vismaz 5 reizes lielāks nekā Bavārijā. Vidēji atalgota rūpniecības strādnieka stundas alga ir 1,38 dol., lauksaimniecībā tā svārstās no 45—75 centi stundā, lielo rūpniecības pilsētu tuvumā lauksaimniecībā nodarbināto algas dažkārt gandrīz sasniedz algas rūpniecībā. Algas lielums atkarīgs vēl no tā, vai uzņēmums noslēdzis līgumu ar arodbiedrību, — tad algas ir augstākas nekā pārējos uzņēmumos. Normālais darba laiks ir 40 st. nedēļā, raktuvēs 35 st. Virsstundu darbu atlīdzina 50 proc., svētdienas darbu 100 proc. augstāk nekā normālstundu darbu.

Dzīvokļu īres lielpilsētās visai augstas. Vienas istabas dzīvokļa īre svārstās no 5—45 dol. nedēļā. Apakšīrnieki nav ar likumu aizsargāti pret dzīvokļa īpašnieka prasībām. Parasti tālab slēdz telpu nomas līgumus uz noteiktu laiku, kuŗā tad arī nokārto abu pušu attiecības.

Arodbiedrības ieinteresētas visu strādājošo organizēšanā. Uzņēmumus, kuŗos vairāk nekā 75 proc. strādājošo saistījušies arodbiedrībā, dēvē par „slēgtiem uzņēmumiem". Savās prasībās pret jaunpieņemtu strādnieku šāda veida uzņēmumā arodbiedrība ir progresīva — viņam dod 30 dienu laiku apdomāties un iestāties, pretējā gadījumā uzņēmums jāatstāj. Parastā strādnieku iestāšanās maksa ir 3 dol., mēneša maksa 1 dol.

A. Gr.

ASV jau ieceļojuši 86.000 DP

Ņujorka (E). — Amerikas balss ziņo, ka Savienotajās valstīs līdz šim jau ieceļojušas 86.000 pārvietotās personas. Oktobrī uz ASV paredzēts pārvest 14.200 DP. Austrālijas ministru prezidents Čiflijs preses pārstāvjiem paskaidrojis, ka Kanbērā nodibināta īpaša komiteja, kas koordinēs imigrāciju. Ieceļošana Austrālijā sasniegusi tādus apmērus, ka kļuvusi nepieciešama iestāde, kas izplānotu nometināšanas un nodarbinātības problēmu.

Arī baltvācieši cer emigrēt uz Kanadu

Par izceļošanu uz aizjūŗas zemēm interesējas arī Vācijā nokļuvušie Baltijas vācieši. Viņu laikraksta Baltische Briefe septembŗa numurā ievietots pārskats par to, kas līdz šim paveikts. Pirmā, divdesmit cilvēku liela baltvāciešu grupa izceļojusi uz Kanādu 1948. g. rudenī. Viņu darbs tur radis atzinību un Kanādas valdība 1949. g. sākumā paziņojusi, ka starp 1. aprīli un 31. oktobri uzņemšot vēl 400 baltvāciešu laukstrādnieku ģimenes. Baltvāciešu palīdzības komiteja Vācijā sagatavojusi 700 ģimeņu sarakstu, bet līdz septembŗa beigām aizbraukušas tikai 3 ģimenes, pieci vieninieki un agrāk izceļojušo emigrantu ģimenes locekļi. Pavisam Kanāda solīto 400 ģimeņu vietā šogad faktiski esot pieprasījusi tikai 34 ģimenes un 16 vieniniekus. Esot radušās zināmas grūtības Baltijas vāciešu pavalstniecības jautājumā, bet dienests vācu armijā vairs neesot šķērslis izceļošanai. Komiteja cer, ka baltvāciešu izceļošana uz Kanādu nākamā pavasarī risināšoties dzīvākā tempā nekā līdz šim. Šo pārskatu parakstījuši māc. Dr. H. Girgersons un barons Joachims Hāns.

ASV kongresa loceklis F. E. Volters pēc iepazīšanās ar bēgļu dzīves apstākļiem Vācijā ieradies Ženēvā, kur tam bijušas apspriedes ar IRO augstāko vadību. Preses konferencē, par ko ziņo NYHT, Volters izteicies, ka absolūti neapdraudot savu saimniecību, ASV varētu bez tagadējiem DP uzņemt arī vēl 100.000 vācu zemkopjus, kas kaŗa apstākļu dēļ atstājuši savas pastāvīgās dzīves vietas Austrumeiropā. Astoņi miljonu lielais bēgļu skaits apgrūtina Vācijas jaunuzbūvi un Amerikai sadarbībā ar pārējām valstīm vajadzētu atrast ceļus un līdzekļus vairāku simtstūkstošu vāciešu izvietošanai citās zemēs.

Pārskološanās darbs Eslingenas IRO centrā turpinās

IRO pārskološanās centrā Eslingenā oktobrī un novembrī turpināsies darbs visos līdzšinējos trīs mēnešu kursos līdz mācību nobeigumam un paredzēta vēlreizēja kursu sarīkošana šādās nozarēs: 10. oktobrī no jauna sāksies mācības dāmu drēbniecības skolā. Apmācības notiks pēc līdzšinējās programmas, kas guvusi vispārēju piekrišanu savas vispusības un laikmetības dēļ. 10. oktobrī jauns kurss sāksies arī techniskā rasēšanā ar mācībām būvniecības un mašīntechnikas virzienos. Kursus beigušajiem tālākā emigrācijā var pavērties labas darba iespējas abās nozarēs. 10. novembrī sāksies jauns kurss pulksteņtaisītāju skolā. No IRO saņemti jauni darba rīki, kas jūtami uzlabos līdzšinējo apmācības gaitu un veicinās kursantu sekmīgāku praksi. 10. novembrī kursi sāksies arī mēbeļu virsmas uzlabošanas un izdaiļošanas (pulēšanas) skolā, kur samērā īsā laikā, 2 mēnešos, var piesavināties teoretiskās un praktiskās zināšanas, lai strādātu galdniecības uzņēmumos. Arī ar labām prakses iespējām, mācības no jauna sāksies 10. novembrī. Visos minētos kursos ieteicāms pieteikties jau laikus, izpildot iestājveidlapas, kas saņemamas tieši vai arī pieprasāmas pa pastu Eslingenas pārskološanas centra darbvedībā. Adrese: Eslingen, Hindenburgstr. 13, Burgschule. Turpat adresējami arī pieteikumi. Automechanikā, mūrnieku un namdaŗu kursos, sāktam posmam noslēdzoties, darbību atjaunos ne vairs Eslingenā, bet gan Ludvigsburgā turienes pārskološanas centrā. Adrese: Vocational Training Centre, Ludvigsburg, Stuttgarter Str. 35. Tur jāpieprasa arī iestājveidlapas un jāadresē pieteikumi.

Novembrī sanāks Amerikas lietuviešu kongress

Amerikas lietuviešu padome aicina presē turienes tautiešus plaši piedalīties 4. novembrī Ņujorkā sasaucamā kongresā. Savā uzsaukumā padome norāda, ka pēc otrā pasaules kaŗa vēl arvien nav sasniegts īsts miers. Sav. valstis un pārējās demokrātiskās zemes jau sākušas saprast boļševisma īstos nolūkus un ārdītāju darbību. Visu Amerikas lietuviešu pienākums ir prasīt ātru un efektīvu rīcību patvaļas un terrora apturēšanai Lietuvā un pārējās Baltijas valstīs.

Kongresa apspriešanai sagatavotas starp citu sekojošas tezes: 1) Panākt ASV lietuviešu nesalaužamu nostāju par savas agrākās tēvijas atbrīvošanu. 2) lūgt ASV un citu demokratisko valstu valdības un UN apturēt nevainīgu cilvēku slepkavošanu un deportācijas. 3) Lūgt ASV valdību pieprasīt Padomju savienībai nekavējoties atvilkt savu kaŗaspēku un policiju no netaisnīgi okupētajām Baltijas valstīm. Kongress apspriedīs arī pasaules lietuviešu kopības un kultūrālos jautājumus.

E. K.

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

Aida Niedra

MĀŅU TILTS

Šis mīlestības tālais atspīdums
Pār ilgiem gadiem meta māņu tiltu,
Kā rožu gredzenu, kā balvu mums.
Un lika aizmirst piekusušo viltu,

Un ieiet dārzos, kaut gan vārti ciet;
Šo vārtu aile sudrabaina staro,
No ābeļkoka viegla smarža garo,
Vēl sapni pieņemiet un sveiciniet—

Šo putnu raibo senu aku malā,
Un mūsu atstātā un svešā galā
Kāds gājējs neredzams māk maigi smiet.

Šis mīlestības tālais atspīdums
Pār ilgiem gadiem meta māņu tiltu,
Kā rožu gredzenu, kā balvu mums
Un lika aizmirst piekusušo viltu.

Vai atrodamies garīga tukšuma priekšā?

Prof. Ernests Blese

Mums ir teicami panākumi mākslās, literātūrā, zinātnēs. Mums ir izcili sasniegumi, bet vai mums ir arī visaugstākās virsotnes? Mums ir daudz talantīgu veikumu, bet vai mums ir ģeniāli darbi? . . . . . . mēs vēl neesam pietiekami dziļā, bagātā un niansētā veidā aptvēruši mūsu dienu vispārīgo cilvēcīgās kultūras problēmātiku. No rietumu viedokļa mēs šajā ziņā esam vēl drusku elementāri — kā bez praktiskiem pieredzējumiem, tā arī bez teorētiska sagatavojuma dažu mūsdienu problēmu pārvarēšanai.

Kā gan izskaidrojāms vispārīgais dziļākas kultūras trūkums mūsu tautā, ko arvien sāpīgi sajutuši tie, kas domājuši par mūsu tautas un mūsu nacionālās kultūras likteņiem?

Lai arī cik rūgti tas skan, jāatzīst, ka viens no pašiem svarīgākajiem iemesliem ir vispārīgu plašāku abstraktās domāšanas spēju nenobeigta attīstība, Neaizmirsīsim, ka mūsu tauta arvienu bijusi čaklu praktisku darbinieku, lauku ļaužu, arāju tauta. Tādai tautai plašākā mērogā nekad nav vaļas nodoties pārdomām, jo parasti darbs dzen darbu. Pārdomām taču vajadzīgs kāds vaļīgāks brīdis, arī zināma noskaņa. Bet šīs iespējas nebija arī mūsu senčiem. Labi, ja atlika laiks izveidot zināmu praktisku dzīves filozofiju, ko arī sastopam formulētu, un pie tam diezgan asprātīgi, mūsu tautasdziesmās. Bet veidot kādu dziļāku un plašāku atziņu sistēmu nebija nedz ierosmju nedz zināšanu. Zināšanu nebija tādēļ, ka pagātnē mums laikam vispārīgi nekad nav bijis cilvēku, kas būtu varējuši to iegūšanai nodoties: labiešu aprindas, no kuŗām tie visdrīzāk būtu varējuši nākt, laikam nekad nav bijušas visai plašas, un kopš YIII. g. s. beigām mums vairs nebija pat arī to. Nebija arī avotu, no kuŗienes zināšanas smelties , nebija ierosinājumu. Nekādu senu izglītības centru mūsu zemē nebija, un tāpēc nebija arī nekādu izglītības tradiciju. Nebija šādu centru arī tuvākos kaimiņos. Bet visvairāk garīgu ierosinājumu trūka tāpēc, ka mums nebija sakaru kā brīvai neatkarīgai tautai ar kādu citu brīvu kultūras tautu, kas kā brīva tauta būtu nākusi pie mums arī kā pie brīvas tautas ar savu kultūru un savām garīgām atziņām. Kristietības atziņas, ko mums atnesa skandināvu, krievu un drusku vēlāk it īpaši vācu misionāri, bija tomēr relatīvi vienkāršas un praktiskas. Izplatīt mūsu tautā dziļākas un ar plašāku izglītību saistītas kristīgas atziņas, kā arī sagatavot no pašu latviešu vidus kādus tiem nenāca ne prātā (kā zināms, ir taču jautājums, vai Latviešu Indriķis tiešām bijis latvietis). Bet ja būtu meklēts, ari samērā nedaudzo iedzimto labiešu vidū, kādi jauni kristīgās ticības adepti tomēr būtu radušies (kā zināms, pastāv nostāsts, ka bīskaps Alberts it kā gribējis izglītot par sludinātājiem dažus lībiešu jauniešus, tikai paliek neskaidrs, kas ar viņiem noticis, arī starp Latviešu Indriķa palīgiem bijuši daži lībieši). Mūsu tauta tika nomākta politiski un ekonomiski un garīgā ziņā atstāta pilnīgi sev pašai. Ne no kā nekas rasties nevarēja arī garīgās kultūras laukā, un tā nekas arī neradās ne XIII, ne XIV nedz arī XV g. s.

Bet neko nepalīdzēja šeit arī reformācija un ar to saistītās reliģiski-garīgās cīņas XVI g. s. Vēl joprojām nebija nacionāli latvisku elementu, kas būtu bijuši spējīgi uzņemt jaunās atziņas pienācīgi dziļi. Tikai YVII g. s. parādās pirmie izglītotie latvieši—Jānis Reiters, Vilis Šteineks. Visa tautas masa ir pelēka darba ļaužu tauta, un par tās izglītības līmeņa pacelšanu maz kāds ko domā. Ir tikai atsevišķi izglītības veicinātāji, un ir viņiem arī nenoliedzami panākumi. Pieaug grāmatu skaits latviešu valodā, un pieaug arī lasīt pratēju daudzums. Dziļākai garīgās kultūras attīstībai tas tomēr par maz, un bēdīgākais ir tas, ka tautā tās visumā arī vispārīgi ir izzudušas dziļākas garīgas intereses un gara izglītības vērtības apziņa: — tā iestigusi tīri praktiskā ikdienas darbā.

XVIII g. s. beigās ļaudis gan nopietnāk sāk pārdomāt par latviešu tautas, tās kultūras un izglītības likteņiem, bet šie domātāji, diemžēl, nav paši latvieši: tie ir vācieši. Saprātīgākie viņu starpā tīri pareizi saredz, ka īsti ir ar latviešu tautas garīgām spējām un tās vispārīgo gara kultūru. Tāds saprātīgs novērotājs, bija, piem., Vecais Stenders. Savas Lettische Grammatik otrā iespiedumā (1783) viņš saka, ka latviešiem neesot nedz gara dzīves terminoloģijas, nedz īstas pieejas šai lietai, nedz vispārīgi abstraktas domāšanas vērtības izpratnes. Ja arī Stenders te pārspīlē lietas latviešiem par ļaunu, tad tomēr jāsaka, ka visumā viņš stāvokli raksturo pareizi. Papildinot Stenderu, arī vēl tagad mēs esam spiesti atzīt, ka latviešiem nav īstas cienības pret abstraktām zināšanām, nav īstas šīs abstraktās domāšanas un abstraktu zināšanu vērtības izpratnes. Latvietis uz visām lietām skatās par daudz materiāli: labs ir latvietim tas, kas rokās, ko var saņemt; labā roka ir guvēja, ņēmēja roka; gudrs laikam etimoloģiski ir tas, kas spēj ko gūt. Visiem ir pazīstams pantiņš par gudro vīru, kas jādaudzina vairāk par rudzu klēti, jo „daža laba rudzu klēts gudra vīra galviņā.“ Arī te tā tad materiāla pieeja. Ja tāds šķietami gudrs vīrs tomēr pie rudzu klēts netika, tad ar visu savu gud-

(Turpinājums 6. lpp.)

Morāliskās apbruņošanas konferencē

Morāliskās apbruņošanas konference šogad savas sēdes noturēja Šveicē, skaistā kalnu kūrortā Ko. Laikā no 17. jūnija līdz 2. okt. šeit ciemojušies apmēram 6000 dalībnieki no 71 valstīm. Viesu starpā bija sastopami valstsvīri, zinātnieki, dažādu konfesiju pārstāvji, kā arī vienkārši darba vīri no ogļu raktuvēm un fabrikām un blakus baltās rases pārstāvjiem, dzeltenās un melnās rases pārstāvji.

Sapulču runātāji šeit uzsvēra, ka Morāliskā apbruņošanās esot jauna, pozitīva visus vienojoša ideoloģija kā pretstats ārdošam materiālismam. Daži apzīmē šo kustību par revolūcionāru, bet vārda „kaŗš“ izrunāšanu vērtē kā šejienes labā toņa pārkāpšanu. Visumā, var pievienoties uzskatam, ka Morāliskās apbruņošanās meklējumi ir jaunas ideoloģijas celšana, kuŗai līdzšinējo sabrukušo vai postošo ideoloģiju vietā jādod izmocītai cilvēcei jaunas cerības un jaunu paļāvību labā uzvarai par ļauno.

Jāatzīst, ka šīs kustības dibinātājam un vadītājam Dr. Fr. Buchmanim ir izdevies šīs Celvēces apvienošanas kustības raksturu un mērķus formulēt tik vienkārši un saprotami, ka tie pieņemami jebkuŗam pozitīvi domājošam cilvēkam: „Morāliskā apbruņošanās ir spēks ar visu pasauli aptverošu filozofiju. Tas mērķis ir demokratiskai pasaulei dot augstāku, pozitīvu ideoloģiju. Demokratija ir saistīta ar absolūtās morāles pamatlikumiem. Tā saucamās demokratiskās brīvības ir tikai politisks apzīmējums morāliskai dzīves filozofijai.“

Šīs filozofijas pamatā likta atziņa, ka cilvēkam jādzīvo balstoties uz četriem „absolūtiem“. Šie četri „absolūtie“ ir — patiesība, tikumība, nesavtība un mīlestība. Cilvēkam jāatrod ciešs kontakts ar Dievu, jāļauj Dievam sevi vadīt. Lai to iespētu, cilvēkam ir jāaizmirst rūgtums un naids, jāpiedod tiem, kas viņam pāri darījuši, jālūdz piedošana no tiem, pret kuŗiem viņš ir bijis netaisns.

Katru dienu konferences telpās notiek sapulces, kuŗām nav nekādas noteiktas darba kārtības nedz izsludināti runātāji vai temati. Uz podija kāpj runātāji un stāsta, kā viņi atraduši ceļu uz Morāliskās apbruņošanās kustību. Šo runātāju vidū bija arī pasaulē pazīstamā milzu uzņēmēja Matsui tuvs radinieks ar ģimeni, Japānas ambasadors Amerikā Kensuke Horiónuchi, Francijas parlamenta locekļi un sociālistisko arodbiedrību organizācijas ģenerālsekretāre Lora uc. Runāja arī jaunieši, kas atbēguši no Čechoslovakijas, kāda žurnāliste no Berlīnes un Maksis Plade no Rūras ogļraktuvēm. Vairāk kā 25 gadus viņš bijis uzticīgs cīnītājs par komūnismu Tagad viņš pagriezies šai jaunai kustībai un tūlīt pat saņēmis paziņojumu, ka izslēgts no komūnistu partijas.

Strādniekus nomaina rūpnieki. Arī viņi atzīst, ka kapitālistu egoisms ir barojis to ienaidnieku, kas tagad apdraud visu cilvēci. Attiecībām jākļūst citādām. Ne šķiru antagonisms, bet saprātigs, uz taisnību un patiesību dibināts kompromiss ir nākotnes ceļš. Uz podija parādās Hu-Nju, laikraksta izdevējs no Burmas, pēc reliģiskās pārliecības budists. Viņam seko Šveices armijas ģenerālštāba priekšnieks ģenerālis Guisāns, admirālis Eduards Kochrane, angļu Indijas armijas ģenerālmajors Šariners un daudzi citi kaŗavīri. Viņi apliecinā, ka Morāliskās apbruņošanās idejas būtu popularizējamas rietumu armijās, lai stiprinātu kaŗavīros pretestību postošam materiālismam.

No Baltijas valstīm Morāliskās apbruņošanās konferences posmā laikā starp 15. un 26. septembri biju vienīgais. Daudzās privātās sarunās ar dažādo tautību pārstāvjiem bija bagātīga iespēja runāt par mūsu tautas neizmērojamo postu Latvijā.

Uzturēšanos Šveicē un arī ceļa izdevumus sedza konferences rīcības komiteja. Ņemot vērā konferences dalībnieku lielo skaitu, izdevumu kopsummai, šķiet.vajadzēja būt visai prāvai. Konferences dalībnieku uzturam vien dienā isdeva apmēram 15.000 fr. (apmēram 23.000 DM). Bez tam komiteja uztur arī universitāti „Labais ceļš“ ar apmēram 400 studentiem, speciāļu teātŗa trupu, kori un propagandistu aktīvu, kas apceļo visu zemes lodi. Kaut arī propagandas aktīvam algas nemaksā, izdevumi tomēr ir prāvi. Paceļas jautājums, kur rodas līdzekļi šo lielo pasākumu financēšanai?

Lielākā daļa ienāk no labprātīgiem ziedojumiem. Tā lielisko Ko Eiropas centra vajadzībām nopirkuši Šveices Morāliskās apbruņošanās kustības dalībnieki. Tas maksājis vairākus miljonus Šveices franku. Kāda 75 gadus veca cienījama amerikāņu dāma paziņoja, ka viņa visus savus īpašumus — 4 milj. dolaru vērtībā novēlējusi šīs organizācijas mērķu sekmēšanai.

Lielā viesu skaita vajadzībām ir pavisam nedaudz apkalpotāju. Vairumu darbus virtuvē telpu tīrīšanā veic apmeklētāji paši un jaunieši no universitātes. Strādājot dažas stundas dienā dažādās darba grupās, bija lieliska iespēja nodibināt ciešāku draudzību ar dažādo tautību pārstāvjiem.

Un slēdziens? Konferences priekšpēdējā dienā biju nobraucis no Ko kalna, kas atrodās 1140 mtr. augstu, apraudzīt brīnišķo Montrē kūrortu Ženēvas ezera krastā. Tur dzīve ritēja savu parasto gaitu. Bagātība un nabadzība, mīlestība un vienaldzība, prieks un bēdas dzīvoja savu dzīvi cilvēku vidū, ka jau tūkstošiem gadū. Vai cīnītāji par labāku cilvēces nākotni varēs tiešām dot cilvēkiem jaunas sirdis, kas atzīs tikai „četrus absolūtos“?

Un ne augšā Ko, bet lejā Montrē, man šķiet, es atradu atbildi: Morāliskās apbruņošanās kustība ir raugs, cilvēki savās ikdienas gaitās ir mīkla. Kā pareizās attiecībās lietoti mīkla un raugs var dot labu maizi, tā Morāliskās apbruņošanās konferences idejas, saprātīgi ievadītas tagadējā posta un baiļu nomāktā cilvēcē, var dot spēka un cītības pilnu paaudzi, kuŗai pietiktu drosmes cīnīties un uzvarēt tās briesmas, kas nežēlīgi nospiež tautas austrumos un apdraud visu cilvēci.

Alfreds Bērziņš

Jānis Klidzējs

Brālis pārnāca

(7. turpinājums).

„Asaču māte atkal tev atsūtīja lielu krūzi piena un kādu mārciņu sviesta. Dzeŗ un ēd, cik gribi. Tev jāēd vairāk. — Tad vēl kāda lieta: Tu esi te jau ceturto dienu, bet policijā jāpieteicas bija jau otrajā dienā. Citādi atkal var kāda nelaime sākties.“

Staņislavs atmeta ar roku un skatījās griestos.

„Lai viņi pakaŗas! Es neiešu. Ja prasīs, teikšu, ka tikko šodien esmu ieradies. Nu, varbūt, rīt var arī aiziet. Šodien tā raženi līst.“

Viņš paklausīja. Tad pēc brīža:

„To pienu un sviestu dod labāk bērniem. Man liekas, ka es tā kā tā vairs ne visai ilgi . . .“

Viņa balss grimstošā noskaņa Lūcijai lika sarauties.

„Ko tu runā. Stāsti! Kā tu tā vari runāt? Tu atlabsi, atspirgsi. Tev tikai vairāk jāēd un jāatpūšas. Vakarā es tev vārīšu priežu jauno dzinumu tēju. Zini, tam Burkeļam bija galīgi beigtas krūtis. Bet kā sāka ēst sviestu un šo tēju dzert — tā kādu pusgadu — un tagad viņam plaušas kā no dzelzs!“

„Varbūt. Tad nu savāri to tēju.“

Vairāk par to viņi nerunāja.

Pievakarē pārstāja līt. Čaukstēja dārza zeme un noliekušās koku lapas, un pa logiem kāpa istabās bieza zemes smarža. Mākoņi atsedza vakaru debess malu un saule norietēja spoža

Kā ik vakarus, kad sāka saturnst, Lūcija aizvēra logu slēģus un no iekšienes aizklāja ar tumšām segām.

Apsēdušies pie virtuves galdiņa, Staņislavs ar Lūciju pārcilāja atmiņas par Augusta un Lūcijas kāzām. Tās bija neaizmirstamas dienas, kas likās iegrimušas jau tālā, tikko saredzamā spožumā. Trešajā dienā, kad jaunie puiši un meitas bija izdziedājuši visas dziesmas — tās, no kuŗām jāsmejas un arī tās, no kuŗām jāraud, un kad jau daudzu meitu kurpēm papēži bija aizskrējuši pa gaisu, visi gāja ārā un sāka dancot mauriņā basām kājām. Toreiz arī Silānu tēvs un māte bija vēl dzīvs. Kā viņš parādīja savas jaunības laika polku! — Tikai viena roka meitai ap vidu, otra paslieta gaisā un kas par griešanos! Pat labākās dancotājas atkrita uz soliņa un teica: „Neredzu nekā.“ — Platūsainais Jezups bija iejūdzies ratos un vizināja Lūcijas panāksnieces un ar visām iebrauca dīķī. Pats iegrimis līdz ūsām, kliedza: „Alu, alu! Man apkārt slapjš, iekšā — sauss!“ Mūzikants Ļūbrīks bija uzkāpis uz jumta, apsēdies skursteņa galā, spēlēja savu lielo armoņiku un kā gars no augstuma paziņoja: „Padebešu valsis mūsu septiņām nevainībām!“ Tā kā bija taisni tā arī sagadījies, kā ap to laiku Kūlēju ciemā bija septiņas tādas jaunas meitas, kuŗām pāri par trīsdesmit, tad drīzi vien pār jumta malu sāka slieties uz augšu gaŗa kārts, lai Ļūbrīku nobadītu zemē. Kārts slējējas komandēja Marce, plata jaunkundze, labos gados un ar vīrieša balsi kaklā. Par nelaimi un par laimi — kārts bija īsa.

„Pagaidi, velns!“ — viņa paslēja dūri pret nešķisto mūzikantu gaisā. „Mēs vēl tevi mīcīsim. Neizspruksi!“

Staņislavs brāļa kāzās pirmo reizi bija skūpstījis savu iecerēto Egleju Zuzi. Arī toreiz bija jūnijs.

„Tu teici — Zuzi aizveda?“ atvaicāja viņš, acis pret Lūciju nepacēlis.

„Jā, aizveda Pie viņas atraduši tavas no frontes rakstītās vēstules ar visiem kaŗa zīmogiem. Saka, ka tāpēc,“ teica Lūcija un tūlīt arī nožēloja, ka tā bija teikusi.

„Neviens jau nezina — kāpēc,“ Lūcija pasteidzās izlabot. „Viens no viņas brāļiem ir arī turpat, kur mūsu Emīlija un Juris. Varbūt vairāk tāpēc.“

Klusēja abi

Lūcija satrūkusies pacēla galvu un klausījās.

„Dzirdēji?“

„Tā kā kaut kas grabinātos,“ apstiprināja arī Staņislavs.

Vēlreiz kāds pārdrāza pār sienu it kā vilktu švikas, un vēlreiz.

Lūcija trūkās augšā:

„Augusts! Tās ir Augusta zīmes...“

Piecēlās arī Staņislavs. Abi steidzās ielaist.

Tas bija viņš, kas ieslējās durvis: liels, nobruņojies ar mašīnpistoli un rokas granātām un lietū izmircis.

Viņš ātri apskāva sievu, tad brāli.

„Redzi, brāli, arī es mājās,“ Staņislavs teica.

„Es jau zināju. Tāpēc arī atnācu,“ pameta ar galvu Augusts.

„Zināji?“ reizē atvaicāja Lūcija un Staņislavs.

„Tur savā valstībā mēs visu zinām ātrāk nekā jūs te.“

No Augusta cepures un mēteļa pilēja ūdens. Viņš ātri nometa slapjo apģērbu un pakāra virs plīts.

Lūcija un Staņislavs skraidīja apkārt un gribēja kaut ko palīdzēt un nezināja, kas viņiem darāms.

„Tu tā atģērbies . . . Bet ja nāk? Ja nāk tie? . . .? Lūcija čukstēja. Tu vienmēr esi pārdrošs.“

„Nekas nenāks. Uz ceļa ir sargs. Ziņos.“

Viņi visi trīs runāja, vaicāja un stāstīja aizgūtnēm. Jautājumu un atbilžu vārdi krita un jaucās juku jukām. Ap domām, vārdiem un balsīm tinās satraukums un steiga.

„Vai tu, August, zini droši, ka mūsu Emīlija un Juris ir tur — pasaulē?“ vaicāja Staņislavs, jo šī lieta viņam vēl arvien neļāva mieru.

„Droši!“

Augusts ar kabatas naža asmeni parakņājās pa kādu plaisu sienas baļķī un izvilka cieši salocītu papīra drusku.

„Lasi,“ viņš pasniedza Staņislavam.

Jā, tas bija Emīlijas rokraksts. Vairs nebija nekādu šaubu arī Staņislavam. Viņš atplauka. Viņa balss atkal skanēja tīra un spēcīga. Vairs nebija aizsmakuma. Vēstules lapu viņš paslēpa atpakaļ sienas plaisā.

„August, ja manu plaušu vietā nebūtu cauras lupatas, es ietu tev līdzi, bet es baidos, ka man būs jākāsē tā, ka viss mežs skan. Tur trokšņotāji nu gan nav vajadzīgi.“

Īsi un ātri Staņislavs pastāstīja, kāpēc viņu atbrīvojuši no raktuvēm.

Augusts labu brīdi skatījās sev zem kājām, tad palūkojās brāļa sejā.

„Ja varētu tikt sanatorijā. Bet tagad? Un tev—?“ Augusts nopūtās caur zobiem un apklusa. Jaunā ziņa par brāļa slimību viņam uzgāza jaunu smagumu. Ko te varētu darīt? Vai Stasim tā jāsadilst? Mēs tikai divi vien vairs te esam palikuši.

„Sanatoriju?“ smējās Staņislavs. „Nebūsim bērni un nelauzīsim galvas par neiespējamo. Cik dienu būs, tik būs. Palīdzēšu Lūcijai ar bērniem. Bet tu, brāl, savu dzīvību sargā. Tā vēl ir vesela un stipra un tāpēc vairāk vērts par visu. Lūcij, to sviestu, ko man Asaču māte atsūtīja, iepako Augustam.“

„Nē, to nevajag! Esmu vesels. Tev jāēd, cik spēj, ja ir ko ēst,“ teica Augusts.

„Nerunā, tu! Klausi, Lūcij, ko tev saku.“ pamāja Staņislavs.

Steidzīgi Lūcija pakoja, iesēja visu Augustam vajadzīgo. Viņa gāja satrauktiem soļiem šurp un turp, bet ik brīdi viņai gribējās atgriezties un paklausīties, ko vīrieši runāja. Steidzīgie mirkļi tvēra viens otru. Runām nebija laika, Lūcija tikai apstājās pie viņiem, paskatījās Augusta sejā vai paturēja īsu brīdi savu roku uz augusta pleca un bija pateicīga Dievam, ka viņa to vēl varēja. Aiz sienām bija nakts, naids un nezināma nāve un tikpat nezināma rītdiena.

Augusts jau bija pārģērbies sausās drēbēs un steidzīgi iedzēra Staņislavam vārīto tēju.

„Vai ārā kāds neskrēja?“ Augusts klausījās.

Ātri viņš slējās augšā. Ap māju bija sadipējuši soļi. Viņš pameta skatu uz ieročiem, tad uz Lūciju un Staņislavu. Lūcija nobālēja un maizes riecieni viņai izkrita no rokām.

Durvis nodārdēja smags sitiens un dobja balss iekliedzās:

„Atvērt! — Silān, padodies ar labu! Ja nē, tūlīt birs granātas!“ —

Augusta domas lūza krusteniski. Kur mans sargs? Noņemts paslepus?

Viņš jau ;atvēra rokasgranātu un mašīnpistoli

(Turpinājums sekos).

PASKAIDROJUMS PIE RAKSTA „VIŅŠ AIZBRAUCA NEREDZĒTS“

(Latvija Nr. 96)

Rakstnieks J Jaunsudrabiņa kgs bija ieradies Eslingenā aizpagājušās sestdienas vakarā, iepriekš par to neziņodams, un aizbrauca no Eslingenas pirmdienas rītā, kādēļ aiz tīri techniskiem iemesliem nebija iespējams noorganizēt attiecīgu sarīkojumu.

Tāpēc ir pilnīgi bez pamata un atkrīt minētajā rakstā izteiktie pārmetumi.

EK izglītī un kultūras daļa.

Vai atrodamies . . .

(Turpinājums no 5. lpp.)

rību viņš tomēr nepelnīja nekādas ievērības, palika vienkārši „prāta vēders". Šis pārmērīgi praktiskais uzskats latviešiem ir diezgan daudz kaitējis un nekad nav sekmējis nedz garīgu vērtību vairošanu, nedz arī to padziļināšanu, nedz arī vispārīgi nodarbošanos ar tām.

Kad CIX g. s. latvieši modās uz jaunu, jauku dzīvi, mūsu pirmajiem censoņiem tūliņ bija jāsaduras ar visām nupat minētām grūtībām. Latviešu kultūras celšanā, kas bija veicama no pašiem pamatiem un visos virzienos, tūliņ sadūrās divas ideoloģijas — praktiskā un ideālistiskā resp. teorētiski-filozofiskā. Nevar noliegt, ka mūsu pirmajiem censoņiem būtu trūcis abstrakto garīgo spēju. Bet viņi nedabūja tās izveidot līdz augstākai pilnībai, būdami spiesti veikt kādu praktisku darbu dienišķai maizei, jo līdzekļu, lai dzīvotu brīvi, nododoties tikai zinātnei, nevienam nebija. Nebija šai ziņā arī nekādu nacionālu kultūras vērtību tradiciju, un arī materiāli no senčiem neviens neko nebija mantojis. Šis maizes pelnīšanas darbs parasti pieveica mūsu censoņus. Tas deva zināmus materiālus panākumus, sagādāja zināmu sabiedrisku stāvokli, bet lielākas un dziļākas domas drīzi aizmirsās, jo cilvēkam, ja tas vēlējās tiešām savu darbu godam veikt, patiesi neiznāca laika nodoties dziļākām pārdomām.

Bija vēl daži apstākļi, kas šādu augstkultūras veidošanas darbu it īpaši traucēja. Latviešu cilvēks ir individuālists un demokrats ar sevišķi attīstītu cilvēcisku pašapziņu. Tāds cilvēks viegli sāk pats sevi pārvērtēt, un viņam bieži liekas, ka viņa sasniegtais jau ir paši cilvēces domu kalngali. Tādēļ, piemēram, pag. g. s. beigās daži mūsu tautas pārstāvji, kam liktenis bija lēmis izvirzīties drusku uz augšu, sāka iedomāties sevi jau it kā augstākas kategorijas cilvēkus esam, kas uz pārējiem drīkst skatīties tikai no augšas. No otras puses arī mazāk augsti izvirzītajos mūsu inteliģentos tāpat mita ne mazāk spēcīga individuāla pašapziņa un varbūt drusku pārspīlēts demokratisms. Rezultātā akadēmiķi un plašākas inteliģences aprindas sāka savā starpā apkaroties, kas kaitēja visai mūsu dziļākai kultūras lietai. Ar visu to mums tomēr XIX g. s. beigās jau bija izvirzījušies daži nopietni zinātnieki un arī diezgan nopietni domātāji rakstniecībā.

Tādas bija noskaņas, ar kādām mēs iegājām neatkarīgajā Latvijā. Te nu darba lauks bija visai plašs. Ko darīt bija visiem, un tādēļ polemika starp augstākās izglītības akadēmiķiem un plašāko inteliģenci agrākā veidā visumā izbeidzās. Bet bija atkal jaunas nelaimes. Viena un varbūt pati visvairāk izglītotā mūsu inteliģences daļa pēc pirmā pasaules kaŗa pārnāca dzimtenē vienīgi ar to, kas mugurā un galvā. Tiem bija jāceļ dzīve no jauna, un tas prasīja lielus materiālus līdzekļus. Tie bija jānopelna, un tas spieda atrauties no sava tiešā garīgā darba — mūsu augstkultūras veidošanas.

Neaizmirsīsim, ka katrā latvietī, ja vien viņš var tiešām ļaut vaļu savu latvisko īpatnību izpausmei, mīt neatvairāmas ilgas pēc sava kaktiņa, sava stūrīša zemes. Bet tās iegūšana tomēr prasīja atkal jaunus materiālus līdzekļus, jaunu maizes darbu, kas atkal vilka nost no dziļākas augstkultūras.

Bez tam neatkarīgajā Latvijā, it īpaši tās pastāvēšanas pirmajā gadu desmitā, nebija nekādas nacionālas kultūras politikas. Vadītājās aprindās nebija cilvēku, kas būtu pārredzējuši visu mūsu kultūras lauku un būtu pārdomājuši, ko īsti būtu vēlams sasniegt mūsu kultūras dzīvē un kāds darbinieku spēks šai ziņā ir tautas vadītāju rīcībā. Patiesībā bija tā, ka visi bija valsts kalpi visās nozarēs, un jo vairāk kuŗš spēja strādāt, jo vairāk viņam uzlika darba nereti viņam pavisam svešā nozarē. „Darbs māca strādāt", bija šai ziņā devīze. Tikai tie cilvēki, kas bija vai nu jau gados vecāki vai sava rakstura dēļ ne gluži vispārīgajam darbam piemēroti, palika paši savā darbā un kaut ko arī lielāku veica (tikai tādu nebija visai daudz). Ne par velti toreiz Latvijā bija pazīstams izteiciens, ka pie mums „grib art ar braucamiem zirgiem". Rezultāts bija tas, ka daži augsti kvalificēti garīgi darbinieki tika atrauti no sava tiešā garīgā darba, dažreiz pat ar augstām vietām un amatiem, un viņu tiešais darbs palika nedarīts un palicis tāds līdz pat šim laikam. Un tagad mēs sūrojamies un skumstam, ka mums nav garīgi uz ko atsaukties ne tikai rakstniecībā, bet nereti arī zinātnes nozarēs, jo tad, kad šos dziļākos idejiski-intelektuālos darbus varēja veidot, tie bieži izveidoti netika, un tagad tas jau bieži vien mums vairs nav iespējams. Tomēr jāpiebilst, ka ar visu sākumā negatīvo šie darbi tomēr izveidoti būtu, jo beidzamos Latvijas pastāvēšanas gados šai ziņā jau daudz kas tika ievadīts pareizās sliedēs, tikai diemžēl, vairs neiznāca laika.

Nav nozīmes pārmest ideju trūkumu tikai mūsu rakstniekiem, un nav varbūt gluži pareizi, ja mēs kultūras vērtību sasniegumu augstumus mērojam tikai pēc dzejas un daiļprozas sasniegumiem. Jau nelaiķis prof. Pēteris Šmits uz to aizrādīja savās lekcijās, uzsvērdams, ka tautas garīgās kultūras vēsturē līdzās rakstniekiem tikpat liela nozīme ir arī izcilākiem zinātniekiem, kas piemināmi un apcerami līdzās rakstniekiem. Tāpat, saprotams, tas ir ar izciliem tēlotāju mākslu pārstāvjiem. Tas nu ir jautājums pats par sevi, bet diemžēl taisnība ir, ka arī mūsu zinātnes darbiniekiem, ar retiem izņēmumiem, tāpat nav sevišķi grandiozas ideju bagātības. Tādēļ zināms dziļāku ideju un dziļāka idejisma trūkums jāpārmet visai mūsu augstāki kvalificēti, it īpaši humānitāri izglītotai inteliģencei. Tas jāpārmet arī plašākām mūsu inteliģences aprindām un pat visai mūsu tautai: plašākās aprindās mums īsti nekad nav bijis vajadzīgās tīrās garīgās intereses par dziļākām inteliģences problēmām un to nozīmes izpratnes. Tādēļ nereti arī mūsu augstākās kvalificētās inteliģences pārstāvji nav jutuši sevī īsti dziļu ierosinājumu kaut ko nopietnāku savai tautai sniegt, pat ja tie arī sajutuši sevī vajadzīgās spējas. Arvienu viņiem pacēlies jautājums, vai ir nozīmes ko darīt, kas to lasīs, kas rakstītājam būs par labumu no tā. Nekad šie jautājumi tā nav bijuši vietā, kā tagad — trimdas apstākļos, kad garīgās intereses samazinājušās līdz minimumam. Rezultātā mēs atrodamies diezgan dziļa garīga tukšuma priekšā. Un līdzēt te laikam gan tagad neko nevarēs: kvalificētai inteliģencei atliek tikai mācīties pašai un krāt zināšanas. Viņai jāskubina mācīties arī jaunatne, jāmodina vismaz atsevišķos jaunatnes pārstāvjos apziņa un vēlēšanās kļūt par garīgi augstāk kvalificētu latviešu tautas locekli te, svešumā. Un ne bez klusas rezignācijas jāgaida labvēlīgs liktenis, kad kādreiz varēsim atgriezties atkal Latvijā un sākt veidot no jauna tālāk mūsu nacionālo augstāko kultūru un veidot tā, lai arī šis augstākās kultūras laukā mēs padarītu mūsu tautu par augstkultūras vērtību veidotājas un glabātājas cilvēces daļas pilntiesīgu locekli.

KĀDS, KUŖA NAV

Kā tapa jaunā latviešu filma

Pa pelēku purva ceļu iet gurdens, sagumis kaŗavīrs vecā, apdilušā mētelī. Viņš paiet garām un attālinās: arvien mazāka kļūst četrstūrainā kaŗa gūstekņa zīme uz viņa muguras, arvien klusāks top soļu troksnis, līdz izdziest pavisam.

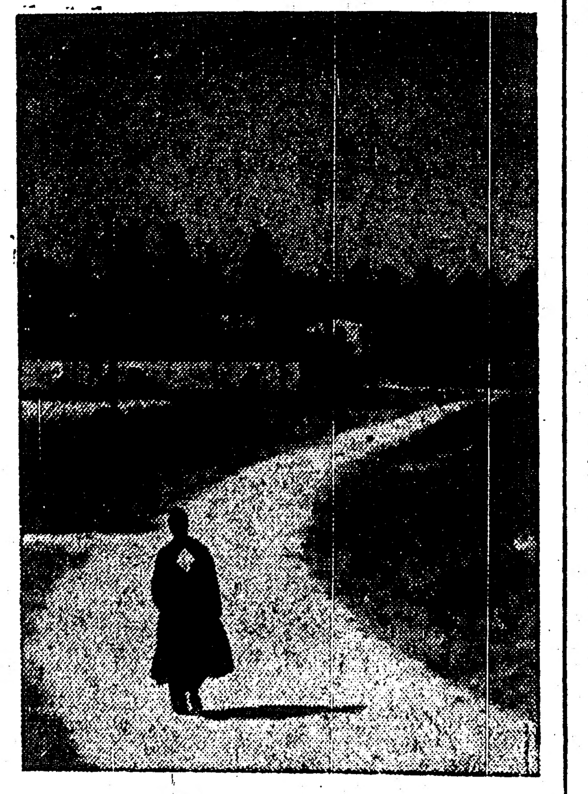

Tāda tēlojas viena no sākuma ainām jaunajā latviešu filmā Kāds, kuŗa nav, pēc Mārtiņa Zīverta lugas, ar Mildu Zīlavu, Rūdolfu Mucenieku un Kārli Lagzdiņu galvenajās lomās. Taisnību sakot, ar to jau viss paskaidrots: tā ir filma par mums pašiem; filma par trimdiniekiem, kas vēstures annālos ierakstīti ar kopēju saucēju DP, stāsts par mūsu tautas un mūsu kaŗavīru traģēdiju otrā pasaules kaŗā.

Kā šī filma tikusi no vietas, tas patiesībā ir brīnums. Vācu speciālisti smejas, kad viņiem stāsta, ar kādiem līdzekļiem un kādos apstākļos filmu uzņem. „Tas nav iespējams" viņi saka un kategoriski purina galvu. Un tomēr tas ir noticis.

*

Kādā Blombergas garāžā, kur vietas labi ja diviem smagajiem auto, uzņēmīgie Rīgas filmas vīri ar nenogurdināmo Lapenieku avangardā nolēmuši uzņemt filmu. Tur uzstādīti prožektori, izbūvēta kāda zemnīca un turpat blakus koka barakas istaba ar „klasisko" skārda krāsniņu, slikti pieguļošām durvīm un logu. Tas pagaidām viss, un tomēr šai telpā ir panākti brīnumi, jo te patiesi tiek uzņemti gandrīz visi jaunās filmas iekšējie skati.

Darbs rit nepārtraukti diendienā. Dažiem techniskā personāla ļaudīm durvju priekšā stāv emigrācija, citi filmas dalībnieki, Mērbekas teātra aktieri, savukārt aizņemti vēl teātra mēģinājumos, tādēļ darbs ar filmu rit karstā, drudžainā steigā līdz divpadsmitiem, diviem, jā, pat četriem rītā.

Filmas negatīva ir maz. Rīgas filma nav tik bagāta, lai atļautos uzņemt 15.000 metru, no kuŗiem vēlāk izlietotu 2000, un tādēļ katru ainu mēģina atkal un atkal. Visam jābūt pēc centimetra un sekundes desmitdaļas, un tas ir sasodīti gauss un grūts darbs. Patiesi, kamēr režisors beidzot panācis vajadzīgo apgaismojumu, kamēr aktieŗi saradūši ar krīta zīmēm uz grīdas — tik tālu drīkst soli spert un tālāk nē —, kamēr izstrādājas ainas mizanscēna un nodibinās kontakts ar kameras acs kustību, skaties, stunda atkal pagalam, un pati aina, tā neilgst pat ne pus minūtes. Protams, dažas pagadās uzņemt arī ātrāk, bet dažas ir kā apburtas. Lūk, sevišķi kāda aina inženierim Zaram ar Rūtu — Rūdolfam Muceniekam ar Mildu Zīlavu — negrib un negrib izdoties. Vienmēr tajā kaut kas samisās, vienmēr kaut kā ir par daudz vai kaut kā par maz, un Mucenieks ir gluži izmisis. To var saprast: šī aina mēģināta jau 27 reizes, un pulkstenis ir četri no rīta. Muceniekam šai ainā ir jābūt laimīgam, jautram, viņam jāsmaida, bet viņš to vairs nespēj. Viņš mēģina divdesmit astoto reizi, vēl sliktāk: laimīgā smaida vietā nu jau ir tikai tāds iestīndzis, nīgrs smīns. „Pietiek," sauc filmas režisors un operātors Lapenieks (vienīgais vēl daudz maz žirgtais visā barā), „pietiek! Turpinājums šodien pulksten desmitos no rīta."

*

Tā tas iet bez apstājas diendienā, kamēr vien ļaudis spēj turēties kājās. Bet tad arī darbs beidzot ir galā, un sākas filmēšanas otrs posms: sinchronizēšana. Zināms, ka skaņu šolaikus parasti vairs neuzņem kopā ar filmu, bet to sinchronizē. Kādu dienu visi filmu ļaudis sēžas mērbekiešu lielajā „drednautā" un dodas uz Hamburgas lielo sinchrostudiju „Rhytmoton", kuŗas techniskais personāls ir latvieši. Piecpadsmit latviešu ar inženieri Jeksti priekšgalā, un viņi Kāds, kuŗa nav sinchronizēšanas darbu apņēmušies izdarīt par brīvu.

Tā ir māksla par sevi, šī sinchronizēšana, tā liekas vēl grūtāks un vēl gausāks darbs nekā pati uzņemšana. Ārēji tur gan interesanta nav nekā: neliela telpa, no vienas vietas piekrauta milzīgām skaņas slāpēšanas kastēm, ekrāns, logs uz skaņumeistara kontrolkabīni, mikrofons un divas pultis ar mikroskopisku spuldzīti, tas viss. Studijā visu dienu notiek viens un tas pats: Uzmanību! 1! 2! 3! Sākam! Un sekundi vēlāk uz ekrāna redzama sinchronizējamā aina. Aktierim nav viegli: skaņai uz mata jāsakrīt ar filmā redzamajām lūpu kustībām, un, lai to panāktu, aina nereti jāatkārto neskaitāmas reizes. Taču tas vēl nav viss. Aktierim aina vienmēr ir arī iekšēji jāpiepilda, viņam jāpiesātina ar jūtoņu katra nianse, katra intonācija — 10, 20, 30 reižu no vietas, un tas šai lietā laikam visgrūtākais. Bet negals vēl nav cauri: sinchronizācijas darbā savas specifiskās īpatnības ir arī uzņemšanas aparātūrai, un tādēļ aktieŗi allaž bombardē bieži vien gluži negaidītas režisora komandas no kontrolkabīnes: „Lagzdiņa kungs! Tai vietā, kur Jūs izejat no kadra atkāpieties no mikrofona soli atpakaļ! Zīlavas kundze! Runājiet sāņus, sākot ar to mirkli, kad esat pagriezusi muguru! Gobzines kundze! Tuvskatam sākoties, pieliecieties pie mikrofona pavisam klāt!" Un tā bez gala. „Nemainīt intonāciju! Neforsēt artikulāciju! Nenokavēt iekritienu!"

Studijā ir karsts un smacīgs, un tā kā arī ārā ir savi 30 gradu, tad drīz vien vīri ir slapji. Darbs pamazām sāk zaudēt raitumu; arvien biežāk pavīd neuzmanības kļūdas — aktieri vairs nespēj labi koncentrēties. Sevišķi negals Jēkabam Zaķim (viņš tēlo nometnes spekulantu). Pēc lūpu kustībām spriežot, viņš kādā vietā pateicis vārdu vairāk nekā paredzēts scēnārijā, un tagad viņš ne par ko nevar restaurēt, ko īsti teicis. Viņš tomēr nav vienīgais, kas palicis bez elpas — tādi vakarā ir visi. Pirmie „vājuma" brīži, taisnību sakot, sataustāmi jau ap pusdienas laiku, kad uz studijas telpu sāk ceļot lielas paplātes ar kafiju, un uz krēslas stundu citādi solīdajā sinchronizācijas zālē nervi jau tiktāl „atskrūvējušies", ka blakus oficiālajam filmas tekstam reizēm paspruk arī dažs it sulīgs „velns lai parauj!"

Vistrakākā raušanās sinchronizēšanā laikam gan ir tā saucamajam trokšņu meistaram, kas viens pats reizēm strādā par desmitiem. Soļu troksnis, durvju čīkstēšana, ūdens skalošanās, sērkociņa uzraušana, tas viss ir viņa kompetencē, un tā ir daudz svarīgāka nekā tas varbūt varētu likties. Dīvainā kārtā troksnis filmā izskan it kā šķietami neievērots, ja ir vietā, bet tas tūdaļ top „dzirdams", ja tā trūkst, vai tas ir nevietā.

Trokšņu meistars tad arī reizēm raujas kā pats nelabais. Uz augsta ķebļa sēdēdams, kājas uzlicis uz speciāla dēļa, viņš taisa soļu dipoņu, ar vienu roku čīkstina durvis, ar otru — tinkšķina tasītes vai skrapšķina starp pirkstiem skalu buntīti (pēdējais nozīmē degošas malkas sprēgāšanu krāsnī), kā nu tas kuŗu reizi vajadzīgs. Tomēr, reizēm trokšņu ir tik daudz, ka divu kāju un roku nepietiek, — tad talkā jānāk vēl kādam un reizēm pat diviem vai trim. Arī es, kamēr īstais trokšņu meistars, ar krūzīti smeldams, trenēja ūdens liešanas troksni, dabūju izčīkstināt durvis, dabūju murksnīt maišeli ar lēcām — tam bija jāimitē kafijas beršanas troksnis — un dabūju pat griezt putu krējuma kuļamās lāpstiņas, kas skaisti imitēja šujammašīnas troksni. Bija gluži žēl, kad šīs jaukās nodarbības pēkšņi izbeidzās: kādu dienu arī sinchronizācijas darbs bija galā, un nu vairs atlicis vēl tikai astes gals: — latviešu bēgšanas skati no Kurzemes uz Zviedriju. Tos paredzēts uzņemt Lībekas jūrmalā, kur tādas pašas priedes un kāpas kā mūsu krastā un tāda pati balta smilts un sīva, cieta dzelzs zāle.

Viss ir sarunāts, un tomēr filmēšana te gluži negaidot uzduras uz pavisam neparedzētiem šķēršļiem. Kaut gan par gaidāmo filmas ekspedīciju informēta tiklab policija, kā robežsargi, pēdējie, redzot filmēšanai sarunātās laivas, kļūst ļoti aizdomīgi. Un kad krastmalā parādās latvieši no tuvējās nometnes, kā noligts, ar sievām, paunām un bērniem, vācu robežsargu priekšnieks strupi nosaka: „Nē—ē, šos es jūrā nelaidīšu, tie nav filmaktieŗi, tie grib bēgt pa īstam." Veltīgi ir Lapenieka paskaidrojumi, veltīgi visi pierādījumi un lūgumi; robežsargu priekšnieks ir nelokāms. „Tie visi ir īsti," robežsargs vēlreiz nosaka, un ar to pietiek.

Ar to tomēr nepietiek, un filmēšana tomēr notiek. Gan citā vietā un citā laikā un nevienam nepieteikta. Protams, aiz visa tā slēpjas maza viltība, maza slepenība un liels satraukums, taču tas viss uzņēmumiem, šķiet, šoreiz nāk drīzāk par labu nekā par ļaunu. Arī toreiz taču viss notika slepeni.

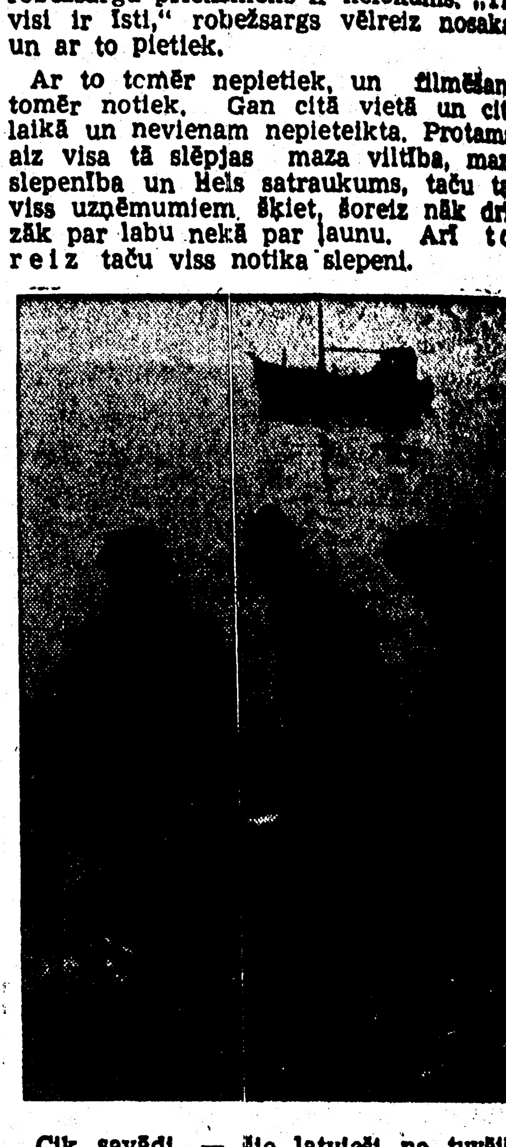

Cik savādi, — šie latvieši no tuvējās nometnes — viņi tikpat kā nemaz nav jāmāca. Bez vārda teikšanas viņi dara taisni to, kas vajadzīgs: satraukti nes savas mantas, steidzas, bažīgi veŗas apkārt, kā cilvēki, kuŗus mācījuši rūgti piedzīvojumi. Robežsargu priekšniekam tomēr taisnība: tie tiešām ir īsti bēgļi; bēgļi ar miesu un asinīm.

*

Filma ir pabeigta. Šķiet, nebūs pārspīlēts, ja sauksim to par mūsu pirmo trimdas lielfilmu, kaut gan tā nav nedz krāšņa, nedz grezna, tur nav nedz kolosālu būvju, nedz satriecēju masu skatu. Bet tā ir īsta; īsta nevis tādēļ, ka tā ir dokuments, nevis tādēļ, ka tā atklāj traģēdiju, bet tādēļ, ka tās pamatā ir meistara iecere un tā ir mākslinieku roku darbs, tādēļ, ka tai kūmās stāvējuši ļaudis ar gandrīz fanātisku pašaizliedzību, gribu un pieķeršanos idejai.

Un te tā ir, filma Kāds, kuŗa nav, aina pa ainai.

1939. gads. Kaŗš. Armijas soļo. Granātu sprādzieni. Tanki. Lidmašīnas. 1944. gads. Piespiedu mobilizācija. Latviešu bēgšana uz Zviedriju. 1946. gads. DP. Barakas. Skrīningi. Invalidi. Dzīve bez dzīves. Pelēka, klusa, traģika. Atrisinājuma nav, ir tikai cerība, un tā ir šīs filmas beigu ainu ticības apliecinājums. Un beigu ainas varbūt ir visskaistākās visā filmā.

Rūta (Milda Zīlava), kas invalidā (K. Lagzdiņš) nupat pazinusi savu vīru, un invalids, kas atguvis atmiņu, ieraudzīdams sievai kādreiz dāvināto krustiņu, stāv viens otram pretim. Ir satumsis un vienīgi dziestošā krāsniņas uguns met blāvu, nevienādu gaismu.

Tuvskats. Invalids, Rūtas vīrs, arvien vēl tur rokā viņas krustiņu. Rūta paņem to un apliek sev ap kaklu.

„Rūta: „Es tevi apbrīnoju!"

Invalids: „Par ko?"

Rūta: „Kur tu ņem tik daudz spēka dzīvot?

Invalids: „Turpat, kur jūs visi, tie, kuŗu nav."

Tuvskats: Rūtas seja.

Rūta: „Mēs, kuŗu nav?"

Invalids: (balss): „Jā. kas tad trimdinieki galu galā ir? Cilvēki, kuŗu nav... Jo pagātnes taču mums vairs nav, bet nākotnes vēl nav!"

Tuvskats: invalida seja.

Invalids: „Bet reiz, kad mūsu laiks būs pienācis, mēs nāksim ārā no savas nebūtības. Bet tikmēr mums vēl pacietīgi jānes mūsu smagais trimdinieka krusts."

No invalida sejas skats slīd tālāk uz šķirbaino istabas grīdu, uz kuŗas pa logu spīdošais mēness veido lielu, greizu krustu, krustu, ko trimdinieki nes savās trimdas gaitās . . . Skats lēni dziest. — Beigas.

V. Dārziņš

Pēteris Ērmanis

Nedzejots dzejolis

V. M.

Jums dzejoli es veltīt vēlējos,
Kur būtu tas, ko cits neviens nav teicis;
Gan Jūsu maigumu, gan kvēli sveicis
Es būtu vārdos, pirmreiz atrastos.

Vārds ieskan viens. Vēl cits, vēl trešs. Nav īsts!
Tukšs pulkstenī pēc mirkļa aiztikšķ mirklis.
Sev liekos laivinieks, kam lūzis irklis,
Tiek nespēcīgā naidā nespēks nīsts.

Mirdz jūtas — vārdiem starojums nav dots.
Un, klusi pasmīnot, es klusi skumu
Par daiļi iecerēto veltījumu,
Par dzejoli, kas mira nedzejots

Laimīgās Kostromas govis . . .

(Retinājumi un piezīmes iekavās radušies Lauska samaitātās fantazijas dēļ).

Laikā, kad kapitālistiskajā rietumu pasaulē notiek visādas nebūšanas, streiki, varmācības un cilvēki mirst stāvus badā, kad mums nav vairs nevienas varenas pravieša bārdas, kuŗai pieķerties, ir patīkami lasīt stāstu par laimīgajām Padomju savienības govīm — Kostromā pie Volgas ko, savām lopu mīlētājām acīm, skatījusi Padomju Latvijas rakstniece Vera Kacēna brīnišķīgi aprakstīdama š. g. augusta cīņas numuros.

„ . . . Klusi guldz Volgas ūdeņi. Saule, dzidras debesis, siena smarža un rāmi, t ē r a u d p e l ē k i, govju pulki garās Kastromas zāļainājās pļavās . . ." — Nu, ko, vai jums jau nepāriet luste braukt uz Ameriku, vai Austrāliju? Bet paklausaities mazliet praktiskākās lietās, kā tādas pelēkas un rāmas gotiņas audzē, kopj un slauc. Galvenais Kostromas govju partorgs, biedrs Šteinmanis apgaismo (itkā būtu no Trentelbergas?) kolhoznieku attieksmes pret tiem sociālistiskājiem, ar augstākām Staļina premijām un uzvaras medaļām godalgotiem, lopiem: liela, īslaicīga izslaukuma slodze pārpūlē govs organismu un samazina mūža ilgumu. (Vai stachanovieši to zina?). Kolhoznieku uzdevums ir stingri raudzīties, lai lopiem būtu laba ēstgriba un nebūtu gremošanas traucējumu. Pats atbildīgākais darbs piekrīt slaucējām un visrupjākais darba disciplīnas pārkāpums (nav gan pieminēts — cik gadiņus tāda nebūšana sveŗ,) ir nepilnīgi un nevienādā laikā izslaukt govi. Katrai slaucējai t ā d ē ļ ir pulkstenis un katru rītu viņa to precīzi norēgulē pēc radiosignāliem (Varbūt pats tētiņš dod to zīmi: ei, stavai, matuška korovi dajiķ!). Laižot ganībās, vai dzenot lopus nedrīkst steidzināt (piecgadi veikt trijos gados!) un ir uz visstingrāko aizliegts lietot pātagu, rīksti, suņus, rupji uzkliegt, vai lamāt govis. Kolhoznieki tik ļoti mīl savus lopus, ka izturās pret tiem uzmanīgāki kā p r e t c i l v ē k i e m. Kad mēs uzzinājām, ka pret kādu mūsu bullīti ko nopirka kaimiņu kolhozs, viņi nav pietiekami delikāti izturējušies, mūsu komjaunieši tūliņ uzrakstīja sašutuma pilnu vēstuli šā kolhoza vadībai!

Tālāk Vera Kacēna apraksta teļu kūti: Teļu kūts ir viegli celta (dēļu?) koka ēka un grūti iedomāties, ka te ir kūts. Baltajās, gaišajās telpās patīkams vēsums, kā slimnīcas gaitenī. Pie teļu kūts ir arī dzemdētava. Jaunpoiena govis ieved atsevišķi rūpīgi dezinficētā telpā, lai pienā, ko dod dzert teliņiem, (ne jau kolhoznieku bērniem, šie prakvosti var pa stachanoviski palakt ūdeni no peļķes!) neiekļūtu nekādi slimību dīgļi.

Pēdīgi ļeņiniskas dedzības pārņemta Kacenīte vaicā: „Biedri Šteinman, kā jūs domājiet, vai tas viss, ko pielietā slavenajām Kostromas govīm paceltu arī (kapitālistiskās valdības laikā verdzināto un atpalikušo Latvijas brūnaļu ražību?"

„Par to nevar būt nekādu (titoisku) šaubu," atbild Šteinmanis, — „ja Latvijas brūno šķirni norūdītu ar teļu audzēšanu aukstās telpās, drīzā laikā iegūtu varenus rekordistus." Tas nu īsumā būtu par padomju lopiem. Bet mēs līdz ar slaveno rakstnieci esam pa Volgu nokuģojuši Kostromā. Es pametīšu viņu vienu kolhozā, kur vakarā notiks mītiņš par godu rekorda govij — „Belkai" un 15. teļa jubileja „Pjaķiļetkai". Man ir jābrauc mazliet tālāk. Līdz Kuibiševai. Tur 1946. gadā, izsūtīts, savus bērnus un bērnu bērnus vairs nekad neredzējis, mira Mālupes „Kalējkalna" sirmais kalējs un mans draugs Aleksis K. Viņam gan bija iepirkta kapa vieta Alūksnes kapsētā, klusajā ozolu, egļu un priežu kalnā — ezera līkumā. Bet tur viņš nedrīkstēja apgulties, tāpat kā paturēt to vareno smēdi un gaišo logu māju, ko sešdesmit gados uz laktas ar smago āmuru un tulznainām rokām bija izkalis. Velts kalums! Un velti arī es klīstu stepēs ap Kuibiševu meklēdams, kur atpūšas viņa spītīgie kauli! Tur ir tikai dērdzīga smilts un Kostromas laimīgo lopu nomīta, piemēslota, — sakaltusi zāle, bet Volga un visas Padomju savienības upes veļ asinis, mezdamas baigi sarkanu spīdumu pasaules okeanos.

Maleniešu Lauskas

Ar Franko atkal runā

Spānija piesola bazes, bet prasa preti dolarus

Pretēji tam, kā tas bija vairākās iepriekšējās Apvienoto nāciju sesijās, Spānijas jautājums šoreiz nefigurē Ņujorkas apspriežu darba kārtībā. Par Franko un viņa režīmu šoreiz atklātībā tā tad nerunās. Bet tanī pat laikā ziņojumi no Madrides vēsta, ka Spānijas diktatora pilī un viņa ministrijās gandrīz nepārtraukti ciemojās ASV, Anglijas un citu valstu vairāk vai mazāk oficiāli pārstāvji vai apmeklētāji, kas ar uzsvaru pasvītro savas vizītes „privāto" raksturu. Par Franko tā tad runāt vairs negrib, bet tā vietā notiek arvien vairāk tiešu sarunu ar pašu Franko.

Pavisam speciāls viesis Madridē bija Transjordānijas karālis Abdulla, kas tur ciemojās, lai informētos par Spānijas politiku Āfrikā, kam tiešs sakars ar karaļa pārstāvēto arābu kustību. Daudz interesantāka un svarīgāka jau bija amerikāņu flotes viesošanās, kas laika ziņā gan sakrita ar Abdullas vizīti, bet kuŗai no starptautiskās politikas viedokļa bija daudz lielāka, ja ne ārkārtīga nozīme: pirmo reizi kopš 1946. gada kāda rietumu lielvalsts pārkāpa izolācijas valni, kas joprojām šķiŗ Spāniju no pārējās pasaules. Šīs flotes ciemošanās Spānijas ūdeņos interesanta arī vēl tanī ziņā, ka viņā redzami izpaudās ASV galvenā štāba un militāro plānotāju uzvara pār ārlietu ministriju, kas jautājumā par sadarbību ar Spāniju tāpat kā agrāk jutās saistīts ar Apvienoto nāciju kādreizējo lēmumu.

Ir pats par sevi saprotams ka šādos apstākļos amerikāņu admirāļa vizīte Madridē šoreiz nebija parastais pieklājības akts vien, bet ka šī retā apciemojuma laikā pārrunāti arī jautājumi, kam sakars ar Spānijas piedalīšanos rietumu aizsardzībā. Admirālis Konellijs ar ģenerālisimu Franko droši vien nav runājuši par Spānijas uzņemšanu Atlantikas pakta valstu skaitā, bet iztirzājuši daudz konkrētākas lietas. Un tā ka arī šādas lietas nav pilnīgi noklusējamas, tad, ja ticēt Daily Mail korespondentam Vašingtonā, Franko esot apsolījis nodot vajadzības gadījumā Savienoto valstu rīcībā vairākas labi iekārtotas ostas, to skaitā Palmu Baleāru salās un Kartagenu Spānijas dienvidos.

Šāds solījums droši vien nebūs dots bez attiecīgiem pretsolījumiem. Franko, kas rietumu demokratiju izturēšanos pret viņu bieži vien raksturojis kā Spānijas diskriminēšanu, būs pratis uzstādīt savas pretprasības, un kā zināms, dienvidnieku raksturā ir paraša veikala darījumos uzprasīt iespējami vairāk, lai tad vēlāk varbūt arī kaut ko nolaistu. Ja sarunas šinī jautājumā ievadīja admirālis, tad to turpinājumam Madridē pēdējā laikā arvien biežāk iegriežas amerikāņu parlamentāriešu un baņķieru grupas, kas acīmredzot sagatavo apstākļus kredītu piešķiršanai Spānijai, kas tās saimniecībai absolūti nepieciešami.

Pireneju pussalas diktātors starplaikā guvis arī diplomātisku uzvaru, jo par tādu neapšaubāmi uzlūkojams Brazīlijas valdības lēmums par vēstnieka iecelšanu Madridē. Jau pēdējā Apvienoto nāciju pilnsapulcē maijā Brazīlija ierosināja revidēt 1946. gada rezolūciju ar kuŗu demokrātiskajām valstīm toreiz ieteica atsaukt diplomātisko pārstāvju šefus no Spānijas. Toreiz Brazīlija ieteica tulkot šo Apvienoto nāciju lēmumu kā ieteikumu, kuŗa pildīšana atstājama katras atsevišķas valsts uzskatam.

Ir pamats domām, raksta Parīzes Le Monde, ka šis jautājums apspriests arī nesenajā Ečesona, Bevina un Šumana konferencē Ņujorkā. Kaut Anglijas, ASV un sevišķi Francijas ģenerālštābu priekšnieki nepārprotami izteikušies par Spānijas pieaicināšanu Eiropas aizsardzībā, ārlietu ministri pagaidām esot izšķīrušies negrozīt savu līdzšinējo nostāju un joprojām gaidīt, ka Franko pārveido savu režīmu demokratiskā garā. Atkāpties no šīs savas prasības rietumu demokratijas varēšot vienīgi tad, ja Maskava patiešām kategoriski atteiktos piedalīties efektīga atomenerģijas kontroles institūta nodibināšanā. Tādā gadījumā arī sabiedroto diplomātiskajiem resoriem vairs nebūšot iebildumu pret militārpakta parakstīšanu ar Spāniju. Iedrošināts no šiem panākumiem, Franko arī vēl citā ceļā domā lauzt pēckaŗa gadu izolācijas valni, kas izveidojies ap Spāniju. Viņš paziņojis savu nodomu jau tuvākā laikā apmeklēt kaimiņvalsti Portugali, pirmo reizi kopš 1940. gada atstājot Spānijas territoriju. Dienvidamerikas latīņu republikās domā, ka neesot izslēgta arī Franko vizīte Arģentīnā, kuŗas prezidents Perons ilgu laiku bija vienīgais valstsvīrs, kas turpināja politisku un saimniecisku sadarbību ar tagadējo Spānijas režīmu.

Baltiešu jauniešu pārākums

DP vieglatlētikas sacīkstēs Minchenē

Vispasaules YMCAs rīkotās jaunatnes meistarsacīkstes vieglatlētikā Minchenē bija pulcinājušas kuplu dalībnieku skaitu no 10 nācijām un ar savu spraigo sacensību norisi deva jaunās paaudzes sportistiem patīkamus mirkļus un reizē arī sparu tālāk censties un trenēties. Klasi pārāki bija lietuviešu un latviešu jaunieši. Abu kaimiņtautu starpā arī risinājās sīva sacensība un šoreiz skaitliski nelielā lietuviešu vienība kopvērtējumā guva uzvaru ar 102 punktiem. Otrā vietā ierindojās latvieši ar 93 p. un 3. v. ukraiņi ar 37 p. Baltkrievu, poļu, igauņu un jugoslavu jaunieši sasniedza nedaudz vairāk par 10—15 p., kas labi raksturo baltiešu sportistu pārākumu.

Latviešu vienībā sekmīgākās bija meitenes. Zēnu izlasē iztrūka mūsu labākais jaunās paaudzes vieglatlēts J. Jēkabsons, kas tikai dienu pirms sacīkstēm bija spiests atstāt Minchenes emigrācijas nometni, kur sacīkstes notika, lai dotos uz ASV. J. Jēkabsona šovasar vairākkārt sasniegtie rezultāti — 100 m 11,4, augstlēkšanā 1,66 un tāllēkšanā 6,26 pierāda, cik vērtīgu pastiprinājumu būtu devusi viņa līdzdalība.

No mūsu meitenēm labākos rezultātus sasniedza Roga un Ozoliņa un no zēniem 14 g. v. Zikmanis. Pēdējais var tiešām dienās klūt par teicamu vidus distančnieku, bet vienīgi tad, ja viņš neaizrausies ar garām distancēm, bet visu uzmanību veltīs sprintam un stilam. Zikmanis 1000 m veica 2:51,6 un tas ir pietiekami vilinošs rezultāts jaunam sportistam. Lai gūtu starptautiskus rezultātus vidējās distancēs, skrējējiem jānāk no sprinteru saimes, bet nevis otrādi kā tas aizvien bija pie mums, kad 800 un 1500 metros mūsu izlase grupējās no sportistiem, kas agrāk bija startējuši garajās distancēs.

Sacensību norise sporta laukumā bija labi noorganizēta, bet par pārējo varēja vairāk padomāt un jauniešiem sagādāt viesmīlīgāku uzņemšanu. Rīkotāji, pasnieguši laukumā diplomus un uzvarētājiem balvas, pazuda pateikuši: „Darait nu ko katrs zināt, varbūt aizbrauciet uz Mincheni, uz bavāriešu rudens svētkiem . . ." Sacīkšu mērķis taču bija ciešākas draudzības izveidošana un tas vislabāk būtu bijis veicams, dažas stundas pēc spraigajām cīņām sporta laukumā pavadot kaut vai pie tases DP kafijas.

Sacensību techniskie rezultāti: meitenēm 60 m skrējienā 1. Siksniute (Lietuva) 8,3, 2. Ozoliņa (Latv.) 8,5, 3. Roga (Latv.) 8,7, 4. Aldone Radikaite (Liet.) 8,9, 5. Inoviča (Ukr.) 9,3, 6. Nasma (Ukr.) 9,3. Tāllēkšanā 1. Roga 4,32, 2. Milasiute Liet.) 4,26, 3. Siksniute (Liet.) 4,08, 4. Evstafeva (Baltkr.) 3,96, 5. Janoviča (Ukr.) 3,86, 6. Colnera (Ig.) 3,75. Augstlēkšanā 1. Ozoliņa, 2. Roga, abas 1,32, 3. Gaskaite (Liet.) 1,30, 4. Alb. Radikaite 1,30, 5. Janoviča 1,15, 6. Djordjeviča (Jugoslav.) 1,15. Lodē 1. Aldona Radikaite 8,45, 2. Albine Radikaite 7,92, 3. Sviestiņa (Latv.) 7,50, 4. Pastniece (Latv.) 6,98, 5. Māsna (Ukr.) 6,70, 6. Kordiča (Jugosl.) 6,13. 4×60 ar stafetēm 1. Lietuva 34,2, 2. Latvija 34,8, 3. Ukraina 36,3, 4. Baltkrievija 38,4. Diskā 1. Kārkliņa (Latv.) 27,00, 2. Aldona Radikaite 26,79, 3. Albine Radikaite 25,40, 4. Sviestiņa 22,90, 5. Gertnere (Jugosl.) 18,70, 6. Māsna (Ukr.) 16,05.

Zēnu sacensībās 100 m 1. Bagdonas (Liet.) 12,1, 2. Sankovskis (Ukr.) 12,3, . Ritso (Ig.) 12,4, 4. Valjukevičus (Baltkr.) 12,7, 5. Savino (Kr.) 12,7, 6. Blachuts (Pol.) 12,7. Diskā 1. Liutkevičius (Liet.) 32,10, 2. Šenbruns (Latv.) 31,15, 3. Grabis (Latv.) 29,63, 4. Nurmbergs (Ig.) 29,43, 5. Rekčinskis (Ukr.) 28,25, 6. Bomhards (Jugosl.) 28,18. Tāllēkšanā 1. Liutkevičius 5,53, 2. Scankovskis (Ukr.) 5,43, 3. Valiukevičius 5,42, 4. Adamsons (Ig.) 5,3, 6. Harbaču (Baltkr.) 5,25, 6. Blachuts 5,22. Lodē 1. Veldre (Latv.) 12,87, 2. Litaunieks (Latv.) 12,76, 3. Sova (Ig.) 12,16, 4. Baltrušaitis (Liet.) 11,84, 5. Bogdanas (Liet.) 11,58, 6. Korokevičs (Kr.) 11,21. 1000 m 1. Zikmanis (Latv.) 2:51,6, 2. Mickevičius (Liet.) 2:52,0, 3. Jansons (Latv.) 2:55,6, 4. Adamsons (Ig.) 3:02,6, 5. Luckids (Ukr.) 3:03,6, 6. Holmers 3:06,0. Augstlēkšanā 1. Zankovskis (Ukr.) 1,55, 2. Liutkevičius (Liet.) 1,50, 3. Nurmbergs (Ig.) 1,50, 4. Zikmanis (Latv.) 1,50, 5. Fišers (Bad Aiblinga) 1,50, 6. Korolkevičs (Kr.) 1,45. 4×100 m stafetē 1. Lietuva 50,6, 2. Polija 50,9, 3. Latvija 51,0, 4. Baltkrievija 52,3.

V. Bebre Strasburgā pārspēj Elzasas rekordisti

Bijusī Valkas vieglatlēte V. Bebre startējot no R. C. Strasburg, pieccīņā (pēc izvēles!) ar 2074 p. ieguvusi 2. vietu aiz Francijas meistares šķēpa mešanā Kimard-Osterholdes (2591 p.), bet pārspējusi Elzasas rekordisti diska mešanā Rinkeli (1987 p.). V. Bebres rezultāti: 60 m 8,7, 100 m 14,0, augstlēkšanā 1,33, lodē 9,01 un disks 28,54. Bijušais vircburgietis A. Voitāns Kanādā metis šķēpu 47,24 m. K. Upenieks startējot no 1. F. C. Nürnberg 400 m barjērskrējienā sasniedza teicāmu 59,4 sek. rezultātu. Dienu iepriekš viņš bija uzvarējis 1500 m skrējienā 4:16,6, pārbaudes sacīkstēs veicis 1000 m 2:38,2. D. Junge 200 m veica 26,2, Valkas meitenes (1933/35. g. dz.) sasniedza tāllēkšanā šādus rezultātus: R. Roga 4,51, I. Knegere 3,77, L. Treilis 3,71. Augstlēkšanā R. Roga 1,28, A. Bernšteina 1,20 un L. Treilis 1,18.

Tagad Ingolštatē dzīvojošā minchenietе 17 g. v. Valda Kārkliņa, startējot vācu sacīkstēs un IRO 7. apgabala jaunatnes sacīkstēs skrējusi 60 m 8,7 sek. un 100 m 14,1, lēkusi augstumā 1,35 un tālumā 4,10. Ingolštates meitenes izcīnījušas arī apgabala meistarnosaukumu volejbolā, finālā uzvarot Regensburgas ukrainietes.

Hanavas YMCA (Igenbergs, Raiskums, Zīds uc.) draudzības spēlē baskatbolā uzvarējuši Hanavas lietuviešu vienību Perkunas ar 42:41. Pulsaiks 16:20.

A. L.

Futbolistus aicina uz ASV

Sakarā ar latviešu futbola vienības organizēšanu Filadelfijā, angļu joslas futbolisti Kārkliņš (agrāk Olimpija), Pelča (VEF), V. Freimanis un Rutkovskis (abi Spars) tiek aicināti steidzami ar gaisa pastu sūtīt latviešu valodā ziņas par sevi un ģimenes locekļiem, minot arī nodarbošanos, Ed. Brūverim, 2156 N 8 th. St. Philadelphia 22, Pa, U. S. A. Tuvākas ziņas var sniegt futbolists A. Annuzis. Schwäbische-Gmünd (14a), Artillerie Kaserne, Block IV.

Hanavas basketbolisti uzvar Eslingenu

Sporta saimei klīstot, arī basketbolā aizvien grūtāk sarīkot sacīkstes. Pēdējos mēnešos labu rosmi rādīja eslingenieši, bet šķiet, ka nākotnē augstvērtīgākas cīņas diez' vai izdosies noorganizēt. Viesojoties Hanavā, Eslingenas izlase, gan ne savā labākajā grupējumā, zaudēja augumā pārākajiem un arī techniski labākajiem ar 32:49 p. Igenbergs viens pats hanaviešiem guva 18 punktus. Volejbolā Eslingena uzvarēja 3 setos 15:11, 12:15 un 15:10. Eslingenas sportistu viesošanās, kas notika lielā īrsnībā un viesmīlībā, var būt pēdējais basketbola sarīkojums Hanavā.

*

Harijs Cerbulis, latviešu izcilais basketbola un futbola tiesnesis pieteicies izceļošanai uz Austrāliju.

Austrālijā ieradies mūsu kādreiz teicāmais riteņbraucējs un skrējējs inž. A. Erdmanis un slēpotājs Alfr. Miezītis.

Jānis Liģeris, bij. Rīgas LSB futbolists un US ledushokejists patreiz dzīvo Kanādā. Sportists ar turienes dzīvi un darbu apmierināts.

Vilis Saulītis vieglatlētikas sacīkstēs Blombergā meta veseri 40,49 un disku 31,37 m.

P. A.

10 padomi laimīgai laulībai

Kāda franču precību biroja vadītāja Žozefīne Darēna, pamatojoties uz 23 gadu ilgu pašas pieredzi un citu atziņām, izstrādājusi 10 padomus laimīgai laulībai, kas jāiegaumējot katrai laulātai sievai. Viņa prasa:

1. Pēc medus mēneša sniedz savam vīram skūpstu tikai tad, kad neviens neredz, citādi viņš iedomāsies, ka ir zem tupeles.
2. Mācies tā vārīt, kā to darīja tava vīramāte.
3. Neuzticies savam vīram vairāk nekā citiem vīriešiem. Viņi ir visi vienādi.
4. Neklāsti viņam nekad savas naudas rūpes. Viņš tā vai tā vairāk tev nedos.
5. Neizdari viņa vietā nekad noruņas. Principa pēc viņš tās nepildīs.
6. Zvani savam vīram uz biroju tikai tad, kad pastnieks atnesis naudu. Bet tad pusi summas noklusē.
7. Neļauj trūkt nevienai pogai pie viņa krekliem, citādi viņš tevi uzskatīs par sliktāko mājasmāti, kādu vien pazīst.
8. Nestāsti nekad par vīriešiem, kas tevi gribējuši precēt, citādi viņš varētu vēlēties, kaut viņi to būtu izdarījuši.
9. Nesaki, cik maksājusi tava jaunā cepure. Iegrāmato tās naudu labāk pie gāzes vai kurpju pazoļu rēķiniem.
10. Izliecies gulam un noliec pie viņa gultas pudeli zeltera, kad vīrs vēlu pārrodas mājās. (b)

Augsti godājamais tiesas kungs

Stila ziedi no prāvinieku vēstulēm kādam vācu prokuroram

„ . . . Tad viņš satvēra mani aiz galvas un pēdējo atkārtoti sita pret mūri. Bez tam viņš izplēsa man kušķi matu, izsita man divus priekšzobus, iegrūda ceļgalu man vēderā un tik stipri iespēra man, ka es nokritu pa kāpnēm un pie tam izmežģīju roku. Es esmu precēts cilvēks un pie daudz kā pieradis, bet tagad man tomēr jājautā augstajai tiesai, vai man tādas lietas jāpacieš klusējot?"

„ . . . Es par tikumības pārkāpumiem esmu sodīts tikai divas reizes. Citādi dzīvoju kārtīgu un solīdu dzīvi . . ."

„ . . . Par spīti tam viņa turpināja karināt savu veļu uz manas sētas. Tad arī neviens man nevar pārmest, ka es šīs sievietes veļu norāvu. Kaitēt es viņai ar to negribēju . . ."

„ . . . Viņa teica, ka mani zobi viņai vajadzīgi tikai tai pēcpusdienai, tāpēc ka nākšot kāds atraitnis, kas viņu varbūt precēšot. Es labā ticībā aizdevu viņai savus zobus, bet tagad viņa tos vairs neatdod un saka, ka tie esot viņas. Pie tam visa māja zina, ka man bija lieki zobi, un tagad tas pēkšņi vairs neesot tiesa. Es lūdzu augsto tiesu atdot man manus zobus, jo kas tā par lietu, ka Bregera kundze ar maniem zobiem makšķerē sev atraitni." (l)

RAIBĀ PASAULE

◆ Vistkopis Vinčpūls Liverpulē izaudzinājis mazāko gaili pasaulē. Tas ir zoss olas lielumā un sveŗ tikai 250 gramu.

◆ Anglijas dzelzceļu pārvalde uzbūvējusi speciālvagonu ar vairāk nekā 10 m garu stikla uzbūvi, kurā no Kentas uz Jorkšīru nogādās dzīvu valzivi.

◆ Dena un Reuters ziņo, ka Kaukazā atpūsties ieradies 144 gadus vecais krievu kolchoznieks Tiškins savas 95 gadu vecās sievas pavadībā.

Jaunatnes sporta svētki Sengvardenā

Sengvardenas YMCAs rīkotos jaunatnes sporta svētkos bez mājniekiem piedalījās vēl jaunieši no Oldenburgas un Verdenas. Basketbolā uzvarēja Sengvardenas zēni, pārspējot verdeniešus 30:22 un oldenburģiešus 29:23. Volejbolā pārāki bija oldenburģieši, pārspējot mājniekus 15:6, 10:15, 15:7. Verdenas vienība gan uzvarēja Oldenburgu 15:10 un 15:13, bet tā kā divi vienības dalībnieki bija gados vecāki, tad vienību pielaida tikai ārpus konkurences.

Vieglatlētikā sacensības notika vienīgi pašu sengvardeniešu starpā. Meitenēm jaunākajā grupā L. Rozentāle uzvarēja 60 m 8,9, tāllēkšanā 4,29 un augstlēkšanā 1,30. Vecākajā grupā Dzidra Šimane veica 80 m 11,6 un tāllēkšanā 4,15, augstlēkšanā L. Brīvkalne 1,25, arī 2. un 3. vietas ieguvējas Šimane un Špechta sasniedza to pašu augstumu. Zēniem jaunākajā grupā 60 m H. Rudzītis 9,1, I. Emermanis tāllēkšanā 4,55 un augstlēkšanā 1,30. Vecākajā grupā 100 m G. Grīslītis 12,8. augstlēkšanā Bergmanis 1,55 m.

Pārbaudes sacīkstēs Sengvardenas jaunieši sasniedza šādus rezultātus: augstlēkšanā L. Bergmanis 1,55, trissoļu lēkšanā Bergmanis 9,86, 5 kg lodes grūšanā Lesiņš 9,79.

Arī nometnes mazskauti (līdz 12 g. v.) rīkoja pārbaudes sacīkstes. 60 m skrējienā uzvarēja Z. Celms 9,1, augstlēkšanā V. Zariņš 1,15, tāllēkšanā E. Jurjēvics 3,89, 3,5 kg lodes grūšanā A. Kleinhofs 6,50 m.

G. G.

LATVIEŠI PĀRSPĒJ DĀŅU GARNIZONA IZLASI

18. septembrī Sengvardenā viesojās dāņu garnizona izlase no Aurichas, sacenšoties ar latviešiem basketbolā un rokas bumbā.

Basketbolā augstu 52:14 (26:4) uzvaru guva Sengvardenas YMCAs spēlētāji (A. Cipulis, P. Priedītis, A. Jankēvics, A. Zāns, I. Zeidlickis, H. Rings, J. Kleinhofs). Dāņi rādīja vēl visai primitīvu spēli, it sevišķi vāji izrādīdamies metienos.

Rokas bumbā, kur latvieši sacentās pirmo reizi, dāņu septiņnieks guva pelnītu, tomēr ne pārāk augstu 20:13 uzvaru.

G. G.

Vai vērts mācīties spēlēt šachu?

Sab'edrībā bieži dzirdams jautājums, vai ir vērts šachu spēlēt un šo spēli mācīties?

Daži domā, ka šacha kauliņu bīdīšana pa galdiņu ir nieka bērna rotaļa un daži, ka tas ir tikai laika kavēklis. Īstenībā tas tā nav.

Šacha spēle ir vairāk kā 1000 gadu veca. Neskaitāmas audzes gadu simtiem minējušas šacha noslēpumus un tās fantāziju dzīlēs ziedojušas lielākās pūles savu garīgo dotību izkopšanai. Šacha attīstības ceļā atpalikuši vājie un neapdāvinātie, bet spējās talantīgākie gājuši augšup pretī arvien lielākai meistarībai. Šacha čempioni bijuši ne tikai šachā, bet visas pasaules ievērības centrā un to darbiem sabiedrība sekojusi ar tādu pašu uzmanību kā slavenu zinātnieku studijām. Šacha spēle ir cīņa un tā ir cīņa, kurā izpaužas reizē arī bauda un atpūta, jo šī spēle, resp. cīņa sākas ar atklātiem un vienādiem ieročiem. Šacha spēle ir ne tikai cīņa, bet viņa ir vesela zinātne — māksla un pat vairāk kā māksla, jo šacha spēli var ierindot starp mākslu un radīšanu un tamdēļ dažās valstīs šachs paredzēts pat kā obligāts mācības priekšmets skolās.

Mūsu laikos šachu atzīst kā nedefinējamu matēmatikas un diplomātijas sajaukumu, kas vienlīdzīgi spēj aizraut un ietekmēt mūsu sirdi, jūtas un garu. Vispārīgi šacha mākslai piemīt daudz labu un audzinošu īpašību, piemēram, viņa audzina, loģisku domāšanu, uzmanību, atmiņu, apķērību, asu uztveri, vispār īpašības, kas nepieciešamas labam juristam, tālāk izturību, pacietību, neatlaidību, uzņēmību, rutīnu, cerību un paļāvību uz sevi kā īstam sportistam, un beidzot, bezgalīgi daudz arī idejas un fantāzijas ar dažādākām kombinācijām.

Neatkarīgi no sacītā, šacha spēli var salīdzināt ar cilvēka praktisko dzīvi, jo, šacha spēlē gadās negaidīti pretinieka uzbrukumi, kas jāatvaira, vai nu ar aizstāvēšanos vai ar pretuzbrukumiem, tā arī cilvēka dzīvē gadās negaidīti šķēršļi, kuŗi tāpat jāpārvar, resp. jāatrod izeja, lai turpinātu savu eksistenci. Viss veiksies vieglāk, ja jau iepriekš būs izstrādāts attiecīgs plāns, pēc kura rīkoties un ja laikus būs apsvērti eventuālie šķēršļi un grūtības. Tā arī šacha spēlē jau iepriekš jāpārdomā kā rīkoties, vai aizstāvēties jeb pāriet pretuzbrukumā.

Tātad šacha spēli var uzskatīt kā līdzekli cilvēku sagatavošanai praktiskai dzīvei. Ar to arī būs dota skaidra atbilde uz uzstādīto jautājumu, vai ir vērts mācīties šachu spēlēt?

Adv. A. Meinbards,
angļu un amerikāņu joslas latviešu šachistu apvienības priekšsēdis.

Nabadzība frakā un nailona zeķēs

Par 3 dolariem vakariņas ar Džounu Kraufordi

Ļaudis kuŗus varētu uzskatīt par neitrāliem novērotājiem gan vienprātīgi ir izteikuši apbrīnu Holivudas kino studiju kolosālajām iespējamībām, slavējuši grandiozo aparātūru un racionālās darba metodes, taču citādi par izslavēto filmas pilsētu teikuši samērā maz laba. Kāds ievērojams žurnālists to kādreiz nodēvēja par pilsētu, „kur visvairāk dzer un vismazāk lasa grāmatas". Kāds slavens rakstnieks to nosauca par „sapņu fabriku, kurā nav neviena sapņotāja." Un kāda aktrise Holivudu vienkārši bija noraksturojusi par „vislabāk iekārtoto cietumu pasaulē".

Tas ir ļoti zīmīgi, un ja arī uzskatītu šos spriedumus par pārspīlētiem, tad skaidrs gan ir viens: ka Holivuda ir ļoti lietišķi noskaņota pilsēta un sentimentāliem ideālistiem tur nav ko meklēt. „Katrs aktieris ir tik daudz vērts, cik ienes viņa pēdējā filma", teicis kāds filmu producents. Holivudā tādēļ kotē tikai divas vērtības: slavu un naudu. Pārējais — I'm sorry — mūs neinteresē!

Konkurences cīniņš Holivudā ir milzīgs un tamdēļ lai tiktu pie „lielā vārda", jāizlieto katrs līdzeklis, katrs vismazākais pieturas punkts. To zina visi, varbūt tādēļ nekur citur pasaulē nav tik daudz intrigu un tāda reklāmas un pašreklāmas trokšņa kā Holivudā un ap Holivudu. Protams ne visi šo atmosfairu labi panes. „Priekš manis filmai vairs nav sakara ar mākslu," ar rūgtu smīnu reiz teicis Džerijs Kupers, — varūt viskrasākais no Holivudas izaudzināto skeptiķu kategorijas. Un tas nav nekāds paradokss: galu galā viss viņa mūžs tāpat kā fabrikas strādniekam ir pagājis kā pie slīdošas lentes. Vienmēr vienā un tanī pašā nežēlīgā gaismā, kas Grētu Garbo gadiem ilgi spieda valkāt zilas acenes, un smacīgajā karstumā, kurā ir paguris un izkaltis ne viens vien nule kā atvēries talants. Filmu aktieŗim arī nekad nav tiešа kontakta ar auditoriju, nav saskares ar dzīvo cilvēku; viņa gandarījums, filmas premjērā ložā sēžot, ir apmēram tāds kā fabrikas strādniekam, kas savu roku darbu redz kaut kur izliktu skatlogā.

Ko īsti prasa no aktieŗa Holivudā? Pats par sevi saprotams — izskatu, augumu, fotogenisku seju un fotogenisku balsi. Protams, aktieŗim ir jāprot jāt, paukot, peldēt, spēlēt tenisu, šaut, vadīt jachtu un braukt ar motociklu. Viņam jābūt gatavam mainīt frizūru un matu krāsu pēc vajadzības, un viņš nedrīkst (atkarībā no modes prasībām) svērt vairāk par tik un tik.

Tas viss nepavisam nav tik vienkārši. Atcerēsimies, ka skaistā Barbara Lamarra (nesajaukt ar Hedīju Lamaru), ko savā laikā izraidīja no dzimtās pilsētas par „pilsētas iedzīvotājus apdraudošu, pārmērīgu skaistumu", nonākusi Holivudas „sapņu fabrikā", ātri sagura un izkusa kā svece. Šarmantā francūziete Renē Adorē, baidīdamās pārsniegt kontraktā minēto kilogramu normu, aizgāja mūžībā ar ātro tbc. Slavenais Lons Čaneјs, par kuŗu Harolds Loids teica, ka tas varot nogrimēties pat par odu, nomira no plaušu karsoņa, ko viņš bija dabūjis, tēlodams sniegputenī lokomotīves kurinātāju, un Anabella vēl šodien nav izlīdzinājusi rētas, ko tai, kādu filmu uzņemot, ieplēsa lācis. Statistus, kas dabūjuši zilumus masu skatos vai kauju tēlojumos, dublantus, kas ievainoti, aizstājot „zvaigznes" triku ainās, — tos pat nav ko pieminēt.

Arī privātajā dzīvē un izpriecās pēc smagā darba aktieŗiem jābūt ļoti uzmanīgiem un vienmēr jārēķinās ar to, ko amerikāņi sauc par savu sabiedrisko domu. Tā reizēm gan ir iecietīga un, piemēram, blondajai Lanai Ternerei līdz šim piedevusi visas aušības, tāpat kā savā laikā piedeva grēkus Holivudas lielākajam dzērājam, „dievišķās Grētas" pirmajam partnerim Džonam Džilbertam. Tomēr ne visiem ir gājis tik gludi. Resnais komiķis Fatijs Arbukls bija spiests aiziet no ekrāna jo kāda meitene viņa dzīvoklī bija izdarījusi pašnāvību un amerikāņu sieviešu organizācijas pieteica Fatijam boikotu. Dažādu „guļamistabas indiskrēciju" dēļ nelaimīgi beidzās arī mazās šarmantās francūzietes Simonas Simones spoži iesāktā karjēra, un viņa bija spiesta meklēt ceļu atpakaļ uz dzimteni. Līdzīgs gals bija arī sarkanmatainās Klāras Bovas karjērai.

Vēl viena no Holivudas centrālajām problēmām nupat bija komūnisms. Marksa- Ļeņina ideologi, acīm redzot bija sapratuši itin labi, caur kurieni komūnisma idejas visefektīvāk būtu Amerikā iefiltrējamas. Daļēji tas jau bija izdevies, un pagājušā gadā sāktajā spontānā pretkomūnistu akcijā uz „melnās listes" nokļuva slavenais traģikomiķis Čarlijs Čaplins, kas vecuma dienās pilnīgi pārgājis komūnistu pusē, filmu scenāriste Dorotija Pārkere, kā arī vairāki citi.

Palikusi par vēl vienu ilūziju nabagāka, Holivuda pati tomēr joprojām labi zina, kā ilūzijas radīt un kā uz tām nopelnīt naudu. Pašā Holivudas centrā ir artistu aģentūra. Jūs gribat uzņemties kopā ar savu iemīļoto filmu zvaigzni? Lūdzu, — aģentūra to nokārto 10 minūšu laikā, un tas maksā tikai 10 dolaru. Jūs vēlaties vakariņot kopā ar Džounu Kraufordi vai Taironu Paueru? Sīkums, — trīsdesmit dolaru! Pulksten astoņos tur un tur. Tas nav triks un neviens jūs nekrāpj. Pulksten astoņos Džouna Kraufordе patiešām ir klāt, pie tam grandiozā vakara tualetē, un jūs varat vest viņu uz „Stārka" klubu. Protams, tā nav īstā Džouna, — tā ir līdzīniece, dublante, kas tēlo bīstamās triku ainas, vai arī tā, pie kuras izmēģina grimus un gaismas iestādīšanu. Bet tas nekas, — ilūzija ir gandrīz pilnīga un Holivudas tūristi ir apmierināti. „Hallo! Lūdzu uz rītdienu vienu Klarku Geblu un divas Ingrīdas Bergmanes".

Nabaga dublanti! Kamēr īstās „zvaigznes" saņem tūkstošiem dolaru nedēļā, dublanti spēj izpelnīt tikai drupatus. Tāpēc visa šī pazemojošā fotografēšanās, vakariņošanas pēc pasūtinājuma utt.

Bagātība un nabadzība, — gan laikam nekur šie pretstati nedzīvo tik cieši kopā kā Holivudā. Tā protams nav nabadzība skrandās; tas reizēm ir kaut kas daudz sliktāks: tā ir nabadzība frakā un nailona zeķēs. Tas ir izmisums un pēc slavas un naudas kāras jaunības pievilts mirdzums, aiz kuŗa pārāk bieži ir vairs tikai nelaimīga, neizdevusies dzīve.

Tuvākās dienās iznāks: Johana Bojera romāns

„IZCEĻOTĀJI"

Romāns, kas pašlaik var interesēt katru tautieti, attēlo Amerikas norvēģu dzīvi ar viņu ilgām pēc dzimtenes. Šī grāmata ir ne tikai par izceļotājiem norvēģiem vien, bet gan par izceļotājiem svešatnē vispār. Ko cilvēki tur pārdzīvo un izjūt, kā tie cīnās, cieš, ceļas vai krīt, — visu izceļotāju liktenu ainas tālās zemes malās.

Apgāds „Grāmatu Draugs",
H. Rudzītis,
(14a) Fellbach/Württ., Jahnstr. 19.
(395)

LATVJU ZELTENES,

neizslēdzot šķirtenes 18—24 g. v., atsaucieties nopietnā precību nolūkā 24 g. v. rīdziniekam — dzīvei Anglijā, netālu no Londonas. Esmu 177 cm aug., tumšmatis, nedzērājs, nesmēķētājs, klusas un saticīgas dabas latvju zēns. Piedzīvojumu meklētājas lūdzu nerakstīt. Vēstules ar īsu biografiju un ģīmetni, kuŗu pēc vēlēšanās sūtīšu atpakaļ, adresēt: Latvietim, Coronation Hostel, Kempston-Hardwicke, Bedford, England. (393)

WILDFLEKENAS NOMETNE

jūs varat iegūt jaunāko informāciju par notikumiem Vācijā un citās zemēs,

iegādājoties laikrakstu

LATVIJA

pie pārstāvja A. Purvīša,

blokā P 3—21. (394)

Cēsinieku ARVĪDU EIKLONU,

bij. Daugavpils apgabaltiesas locekli, un viņa sievu Martu meklē Valija Āboliņa, Avenue Victor Hugo, Paris 16, France. (392)

IRO STARPTAUTISKAIS MEKLĒŠANAS DIENESTS, AROLSENĀ, MEKLĒ:

Robertu Čoči, dz. 1925. g. 17. 4. Vadakstes pag., bijis Anklamā, pēd. z. no Kurzemes; Jāni Eduardu Kreili, dz. 1875. g. 28. 9. Koknesē, pēd. dzīv. vieta: Pazevalkā, Marktielā 25, pēd. z. 1944. g. 24. 12.; Bruno Poggi, dz. 1884. g. 31. 12. Ventspilī, dzīv. Rīgā, Iļģeciemā, Riekstu ielā 7, 1941. g. ievietots Saksenhauzenas konc. nom.; nav ziņu kopš 1944. g. okt.; Tāli Pomeru, pēd. z. no Vācijas; Olgu Porešu, dzim. Berozovu, dz. 1862. g. 16. 7. Rīgā, dzīv. Kandavā, pārsūtīt, uz Vāciju, pēd. z. 1945. g.; Teodoru Prikuli, apm. 45 g. v., pēd. z. no Dancigas; Jadvigu Prokopoviču un Katerinu Prokopoviču, pēd. z. no Vācijas; Stanislavu Ramneuku, dz. 1925. g. 4. 10. Sērmukšu pag., dzīv. turpat; Ainu Ramši, dz. 1927. g. 15. 6. Saldū, pēd. z. 1944. g. no Saldus. (391)
91

Jauns politisks faktors — Sarkanās Ķīnas jaunā valdība

Pad. savienība un satelīti jau atzinuši Maotsetungu

No Maskavas ziņo, ka Padomju savienība kā pirmā atzinusi komūnistiskās Ķīnas jauno valdību un pārtraukusi diplomātiskās attiecības ar Kantonas valdības pārstāvjiem. Paredz, ka Ķīnas tautas republikas proklamēšana un tās atzīšana radīs komplikācijas Apvienoto nāciju organizācijas darbībā, kuras statūtos Ķīnai paredzēta patstāvīga vieta Drošības padomē un citos iestādījumos.

Pekingas raidītājs tagad sniedz arī tuvākas ziņas par komūnistu ieņemto apgabalu „tautas padomes" darbību. Šī padome pieņēmusi satversmi, kurā par jaunās valdības ārpolitisko principu fiksēta sadarbība ar Padomju savienību, Eiropas tautas demokratijām un visām „apspiestajām nācijām" pasaulē. Komūnistiskajā satversmē bez tam paredzēta visu ķīniešu nacionālās valdības paraksītīto nolīgumu un paktu revīzija, jaunu tirdzniecības līgumu noslēgšana un svarīgāko rūpniecības uzņēmumu nacionalizēšana. Satversmē garantēta preses brīvība ar ierobežotāju noteikumu, ka nav pielaižamas baumas, kūdīšana karam un valstij kaitīgu ziņu izplatīšana.

Par jaunās tautas demokratijas galvaspilsētu izsludināta Pekinga, kur jaunie ministri jau sākuši organizēt savus resorus. Līdzšinējais virspavēlnieks un partijas ģenerālsekretārs Maotsetungs iecelts par Ķīnas republikas centrālās tautas padomes prezidentu un revolūcionārās militārās padomes priekšsēdi. Par savu rezidenci Mao izvēlējies veco ķeizaru pili Pekingā, kuras priekšā gandrīz veselu nedēļu nepārtraukti notiek demonstrācijas. Īpašā proklamācijā Tautas padome paziņojusi visām ārzemju valdībām par jaunās valdības nodibināšanu, aicinot to atzīt par vienīgo legālo Ķīnas pārstāvi. Maotsetunga sešu vietnieku skaitā ir arī Ķīnas republikas dibinātāja Sunjatsena atraitne un līdzšinējais armijas inspektors ģen. Šu-Tē.

Kā jau agrāk ziņots, Ķīnas problēma bija viens no svarīgākajiem tematiem Bevina, Ečesona un Šumana nesenajās apspriedēs Vašingtonā. Nevarēdami vienoties par kopēju līniju, rietumu lielvalstis pagaidām izšķīrušās Tālajos austrumos par patstāvīgu rīcību. Ir pazīmes, ka Padomju savienības rīcībai sarkanās Ķīnas atzīšanā jau vistuvākā laikā sekos Anglija, kas pārliecināta, ka Kantonas valdības vairs nav attālināma. Ja līdzšinējā ķīniešu nacionālā valdība atkāptos uz Formozu, Anglija varbūt arī pilnīgi nepārtrauktu ar to visas diplomātiskās attiecības, bet laikam neatzīs viņu vairs par Ķīnas centrālo valdību. Londonas ārlietu ministrija jau vairākos citos gadījumos deklarējusi, ka viņa nevarot vienā zemē atzīt vairākas valdības un ka atzīstama tā, kurai attiecīgā zemē arī ir faktiskā vara. Savu saimniecisko aprindu ietekmē angļi jau labu laiku vairs neslēpj, ka viņi tikai gaida iegansu regulāru sakaru uzņemšanai ar sarkano Ķīnu.

Lieta tā, ka angļu tirgotājos nodibinājies uzskats par komūnistu Ķīnu kā labāku veikalu partneru, nekā koruptīvā Kuomintanga režīma valdība. Angļi pie tam labi apzinās, ka dažu apstākļu dēļ amerikāņi viņiem šinī lietā laikam tik drīz nesekos. Bevinam bijis Ečesonam vienīgi jāapsola, ka Anglija un sterliņu bloks komūnistisko Ķīnu neapgādās ar kaŗa rūpniecībai svarīgām jēlvielām. Bet ja Anglija arī atzītu sarkano valdību, viņa tomēr turpinātu aizstāvēt savu Honkongas koloniju. Tās garnizons ievērojami pastiprināts, pie kam angļi Honkongas aizstāvēšanā vienojušies par operātīvu sadarbību ar kaimiņu portugaļu koloniju Makao. Amerika turpretim Honkongas aizstāvēšanai solījusi tikai „morālisku atbalstu".

Laikraksti korespondenti ziņo no Ņujorkas, ka Ķīnas tautas republikas proklamēšana radījusi lielas bažas apvienotajās nācijās. Rietumu bloka pārstāvji cerēja, ka Maotsetunga pretenzijas uz uzņemšanu UN un vietu Drošības padomē būs izdebatē nākamajā pilnsapulcē. Bet Padomju savienības diplomātisko attieksmju pārtraukšana ar Kantonas valdību un komūnistiskās Ķīnas atzīšana liek domāt, ka par svarīgo problēmu Apvienotajām nācijām vajadzēs izšķirties varbūt jau šajā sesijā.

Savienoto valstu ārlietu ministrija pirmdienas vakarā paskaidroja, ka par Maotsetunga atzīšanu pagaidām nevar būt runas, jo Vašingtona vēl joprojām atzīst Kantonas valdību. Vispāri, par šo problēmu varēs izšķirties vienīgi kongress. Labvēlīgāka nostāja sarkanajai Ķīnai turpretim vērojama Londonā. Lai gan kāds britu ārlietu ministrijas pārstāvis paskaidroja, ka Maotsetunga atzīšana varēs notikt vienīgi pēc apspriedēm ar dominijām un dažām Rietumeiropas valstīm, Bevins, kas pašreiz uzturas Kanadā, par to jau esot runājis ar turienes valdību. Pirmdien Padomju savienības piemēram sekoja arī Ungārija, Rumānija un Bulgārija, paziņojot, ka tās atzīst vienīgi Ķīnas komūnistu valdību.

Sakarā ar sarkano valdības proklamēšanu aktuāla kļuvusi Tibetas problēma. Formāli Tibeta atrodas ķīniešu protektorātā un pēc Pekingas valdības nodibināšanās tagad sagaidāms, ka komūnisti to gribēs pakļaut savai administrācijai. Par Tibetu sevišķi interesējās Padomju savienība, jo tai nācis zināms par lieliem urāna rūdas krājumiem Tibetas kalnājos. Pirms kāda laika komūnistiem pakļāvās Tibetas kaimiņš, pusautonomā ķīniešu Tsintianagas province, kas pazīstama ar savām volframa raktuvēm. Tagad Maskavai šķiet nobriedis laiks pakļaut savai kontrolei arī Tibetas alvas un svina raktuves.

Londonas ārlietu ministrijā saņemtas ziņas, ka kominforma aģenti nolaupījuši vienu no Lhasas dalailamas vietniekiem, kas atradies braucienā uz kādu ziemeļaustrumu Tibetas provinci. Pašā Lhasā dalailamas pils notiekot konkurējošo partiju intrigas. Viena Tibetas garīdznieku daļa esot jau uzņēmusi sakarus ar Sinkiangas komūnistiem un vienīgi gaida uz izdevīgu brīdi, lai gāstu tagadējo dalailamu. Neizbēgāmos nemierus tad izmantotu komūnistu aģenti, lai nodrošinātu savienam maizes kungiem vieu iekārtotās raktuves.

Tito pieņem . . .

(Turpinājums no 1. lpp.).

Latviju, Lietuvu un Igauniju parakstītos draudzības līgumus". Vai arī Jugoslavijas gadījumā sekos sarkanarmijas iesološana, to varēs konstatēt tikai nākotnē.

UP no drošiem avotiem sakās zināmu, ka pēdējās dienās padomju karaspēka kustības Jugoslavijas pierobežā lielā mērā pastiprinājušās. Caur Rumāniju un Ungāriju pa zemesceļiem, upēm un dzelzceļiem virzās lieli karaspēka un municijas transporti. Giornale di Trieste apgalvo, ka Belgradē ieradies bulgārs Damjonovs, lai pēdējo reizi brīdinātu maršalu Tito. Viņš esot runājis Staļina personiskajā uzdevumā un pieprasījis „izbeigt konfliktu ar kominformu goda ceļā," jo pretējā gadījumā pret Jugoslaviju vērsīšoties „zibens karš".

Saspīlējumu Maskavas un Belgrades starpā, pēc Reutera domām, vēl vairāk palielina tas apstāklis, ka padomju vēstniecībā pagājušās nedēļas beigās uzsākta archivu un vērtīgāko mantu iesaiņošana kastēs. Britu žurnālisti domā, ka tas varētu nozīmēt pilnīgu diplomātisko attieksmju pārtraukšanu Jugoslavijas un padomju bloka starpā. Belgradi jau atstājis Polijas un Ungārijas sūtnis. No kominforma valstīm Jugoslavijā vēl darbojas vienīgi rumāņu misijas vadītājs Rudenko.

Jugoslaviju visi šie fakti. šķiet, satraukuši daudz mazākā mērā nekā Maskava cerējusi. Pagājušās nedēļas beigās Serbijā beigušies divu dienu manevri, kas, pēc Tanjuga apgalvojuma, bijuši, lielākie, kādi jebkad notikuši Jugoslavijas vēsturē. Šo manevru beigās notikusi grandioza karaspēka parāde, ko pieņēmis maršals Tito. Gar viņu un pārējiem augstākiem jugoslavu virsniekiem virzījušās lielas sauszemes karaspēka vienības, artilērija un tanki. Pret ko šī defilāde bijusi vērsta, to liecina transporti — „Budapeštas prāva mērķēja uz Belgradi, bet kaŗa Maskavu." — „Mēs aizstāvēsim savu sociālistisko dzimteni pret jebkuru uzbrucēju." Parādes beigās serbu komūnistu partijas centrālās komitejas loceklis Vozļinovs preses pārstāvjiem paskaidroja, ka Jugoslaviju nekas nelebiedēs. Armija un visa tauta stāvot aiz maršala Tito un gatava šo nostāju katrā laikā apliecināt arī darbiem.

Itaļu laikraksti vēstī, ka Tito jau kopš ilgāka laika nodrošinājies pret visām varbūtībām. Brioni salā, kas atrodas Triestas tuvumā un ko pirms otrā pasaules kaŗa mīlēja apmeklēt britu un amerikāņu tūristi ierīkota Jugoslavijas valdības galvenā mītne. Zem agrākajām luksa viesnīcām izbūvēti bunkuri, kas apgādāti visām modernām labierīcībām, izvilņu raidītājiem un radaru. Ja pret Jugoslaviju vērstos zibens karš, maršals Tito ar saviem tuvākajiem līdzstrādniekiem nekavējoties pārceltos uz Brioni salu un no šejienes vadītu savas zemes aizsardzību. Italu militāristi sakās zinām, ka pirmo nopietno pretestību iebrucējiem no austrumiem jugoslavi nolēmuši organizēt aiz Dināru Alpiem. Ja pretiniekam šo aizsardzības līniju izdotos pārraut, jugoslavu karaspēks atkāptos Adrijas piekrastes kalnos, kur nav iespējams operēt ne motorizētām, ne tanku vienībām. Kā zināms, jau otra pasaules kaŗa laikā vāciešiem nekad neizdevās pilnīgi salauzt Jugoslavijas pretestību. Neskatoties uz to, ka Hitlers tur bija stacionējis vairākas divizijas, nepieciešamo vietas tās izrādījās bezspēcīgas pret jugoslavu partizāniem.

DAŽOS VĀRDOS

PSRS augstākās padomes priekšsēža vietnieks Kirchenšteins 9. septembrī Kremlī pieņēmis Indijas ārkārtējo ministru un pilnvaroto sūtni Sarvanalli Padakrišnamu, kas iesniedza savas pilnvaras — tā 10. septembrī ziņoja Trud.

Padomju valdība svētdien iesniedza Anglijas, ASV un Francijas vēstniekiem Maskavā notas ar protestiem pret rietumvalstu rīcību Vācijā. Maskavas valdība apgalvo, ka Rietumvācijas federālās republikas nodibināšana ir krasā pretrunā ar Potsdamas nolīgumu.

Kādreizējais Latvijas tieslietu ministrs Ervins Magnuss kandidē Austrijas parlamenta vēlēšanās, kas notiks 9. oktobrī. Neatkarīgās tautas partijas kandidātu sarakstā Karintijas apgabalam viņa norādīts minētā — zemnieks.

Indijas premjērs Nēru oktobra vidū ieradīsies oficiālā vizītē Vašingtonā. Politiskās aprindās min, ka Nēru pārrunāšot ar Ečesonu galvenokārt Pacifika pakta problēmas.

Franko pieņēmis audiencē septiņus ASV kongresa locekļus un 40 minūtes sarunājies ar tiem par Spānijas un ASV attiecībām. Delegācijas vadītājs raksturo Franko kā ļoti laipnu un patikamu sarunu biedri.

Kā uzzināja par atombumbas sprādzienu Krievijā

„Noasa šķirsta meklēšanai" tomēr bijuši blakus nolūki

Tiklīdz prez. Trumens bija sniedzis atklātībai sensacionālo, bet oficiālo ziņu par „atomu eksploziju" Padomju savienībā, sākās minēšana, kādā ceļā rietumvalstu iestādes šo informāciju saņēmušas. Saprotams, ka ne ASV, nedz Anglijas un Kanādas valdības to neizpauž, bet ir pilnīgi ticami norādījumi, kā tas varējis notikt. Jau sen ir pazīstami seismografi, jūtīgi aparāti, kas reģistrē satricinājumus zemeslodes čaulā un atomsfairā, ko rada zemestrīces. Kad amerikāņi Bikini salā pārbaudīja savas jaunās atombumbas, reizē izmēģināja arī uzlabotos seismografus, gūstot pierādījumus, ka ar šiem aparātiem uztveramī arī mākslīgi rikotas eksplozijas. No tā secināja, ka izveidojot iespējami plašu seismografu staciju tīklu, varētu sekot līdzīgiem eksperimentiem citās zemēs. Pašu principu vēl reiz pārbaudīja 1947. gadā, kad angļi spridzināja Helgolandes nocietinājumus un speciāli iekārtotas seismografa stacijas Eiropā un Amerikā pēc tam salīdzināja savus novērojumus.

Ieinteresētās valdības tūlīn stājās pie darba un Turcijā, Irakā, pat Ķīnā ierīkoja veselu rindu jaunu novērošanas staciju. Šī gada maijā tad reģistrēja pirmos aizdomīgos sprādzienus Āzijas padomju daļā. Tas bija brīdinājums vēl lielākai uzmanībai. 10. jūlijā atmosfairas satricinājumus atzīmēja pat Amsterdamā, Cīrichē un Romā uzstādītie aparāti. Turcijā šos satricinājumus mēģināja izskaidrot ar katastrofu Kaukaza naftas avotu apgabalā, bet Teherānā ziņoja par sprādzieniem, kas notikuši tālāk uz austrumiem. No tā sprieda, ka atombumbas izmēģinājumi notikuši vairākās vietās, minēja Armēniju un Dienvidsibiriju.

Rietumvalstu izlūkošanas iestādes tad izšķīrās veltīt sevišķu uzmanību Kaukazam. Visiem vēl atmiņā amerikāņu „bībeles pētnieku" ekspedīcija uz Ararata kalnu turku Armēnijā Noasa šķirsta meklēšanai. Patriks Metlends, Londonas laikraksta The People diplomātiskais korespondents tagad atklāj, ka šī „zinātniskā ekspedīcija" patiesībā bijusi ar jūtīgiem aparātiem apgādātas militārās izlūkošanas akcija. To saprātuši arī krievi, ar ko izskaidrojāmi viņu toreizējais satraukums un protesti Turcijā par amerikāņu ekspedīcijas ielaišanu.

Otrs novērošanas centrs izveidots Vidusāzijā, starp Ārējo Mongoliju un Tibetu. Tibetu pēdējos divi gados apmeklējušas vairākas rietumu ekspedīcijas itin kā ģeoloģisku pētījumu nolūkā. Tās, sarp citu, noskaidrojušas, ka Tibetas kalnu grēdās atrodami arī radioaktīvi izrakteņi, par kuriem interesējušies arī krievi. Pagājušā ziemā viņi oficiāli lūguši Čangkaišeka valdību atļaut viņiem nosūtīt turp savus zinātniekus pētīšanas darbam. Kad nupat augustā kādu no šiem apgabaliem ieņēmuši ķīniešu komūnisti, tur tūliņ nolaidušās padomju lidmašīnas, un atbraucēji ne tikdaudz interesējušies par izrakteņiem, cik par laikā aizbraukušo amerikāņu un eiropiešu darbību.

Šī izlūkošanas un pretizlūkošanas darbība pēdējā laikā pārsviedusies arī uz Āfrikas visdziļākiem džungļiem. Kopš 1943. gada visa Beļģijas Kongo urana rūdas produkcija tiek eksportēta uz ASV. Kaut raktuvju teritorija ieżogota un dienmakti stingri apsargāta, iedzimto strādnieku vidū arvien lielākā skaitā iepūst komūnistu noskaņoti elementi, kas bagātīgi apgādāti ar līdzekļiem, aģitē pret baltajiem un citādi cenšas traucēt raktuvju darbu.

Padomju joslā . . .

(Turpinājums no 1. lpp.).

Otrdienas rītā BBC ziņoja, ka šinīs dienās Berlīnē notiks tautas padomes sanāksme, kurā tad eventuāli varētu proklamēt „Visvācijas valdību". Rietumu laikraksti atzīmē vienu faktu, kas noteikti runā par valdību austrumu joslai. Tā saucamais propagandas „ministrs" Austrumvācijai Gerhards Eislers, ko savā laikā bēgot britu policija apcietināja uz poļu tvaikoņa Batori un vēlāk atbrīvoja, kādā sanāksmē paskaidrojis, ka „plenācis pēdējais laiks, lai atrastu atrisinājumu". Berlīnē neviens nešaubās, ka tautas padome „sekos Austrumvācijas iedzīvotāju spontānajām vēlmēm" un proklamēs valdību. Vienīgi ar vēlēšanām krievi nedomā riskēt. Padomju propagandas šefs ģenerālis Tulpanovs SED žurnālistiem paskaidrojis, ka vēlēšanās šajā brīdī būtu pārāk bīstams eksperiments un „nedemokrātiska rīcība". SED tikko sākusi „pārorganizēt" savu partijas aparātu un tāpēc nevar iesaistīt visus spēkus aģitācijā. Labi informētās politiskās aprindas izsakās, ka Maskava kategoriski aizliegusi laist austrumu joslas iedzīvotājus pie urnām, baidīdamās, ka komūnisti cietīs pilnīgu sakāvi.

Amerikāņu žurnāli par koncentrācijas nometnēm Padomju savienībā

Ņujorkā (F). — Pagājušā nedēļā trīs amerikāņu žurnāli, kuru kopējā tirāža pārsniedz 10 milj. eksemplāru, publicējuši rakstus par koncentrācijas nometnēm Padomju savienībā. Žurnālā Newyorker pazīstamais žurnālists Jozefs Veisbergs, pēc izcelšanās čechs, publicējis sava drauga stāstu par piedzīvojumiem Padomju savienības spaidu darbu nometnē. Pēc 1938. gada, kad Čechoslovākijā iesoļoja vācu karaspēks, viņš izšķīrās nepalikt savā dzimtenē. Caur Poliju šis jaunais čechs nokļuva Padomju savienībā un pieteicās padomju varas iestādēm. Viņš cerēja, ka krievi kā nacionālsociālisma pretiniekam tam dos patvērumu savā zemē. Bet NKVD šo čechu apcietināja, piespieda atzīties spiegošanā un nosūtīja uz koncentrācijas nometni Sibirijā. Spriedums skanēja 10 gadu spaidu darbu.

Otrs amerikāņu žurnāls Life publicējis savu līdzstrādnieka Džona Skoka rakstu. Viņš ilgus gadus nodzīvojis Maskavā un perfekti pārvalda krievu valodu. Skoks intervējis Rietumvācijā 9 krievus, kas atteikušies atgriezties Padomju savienībā. Šo intervēto starpā atrodas kādi zinātnieks, pulkvedis, mākslinieks, žurnālists, rezerves virsnieks un aviācijas konstruktors. Visi viņi ilgāku vai īsāku laiku pavadījuši koncentrācijas nometnēs. Zinātnieks nosūtīts uz Sibiriju vienīgi par to, ka pielaidis kļūdu kādā matemātiskā aplēsē. Žurnālistu NKVD apcietinājusi un spīdzinājusi tik ilgi, kamēr viņam vajadzēja atzīties un pavādīt ilgāku laiku spaidu darbu nometnēs. Readers Digest publicējis kāda krieva Vladimira Petrova stāstu. Ilgus gadus viņš nosēdējis Kolimas koncentrācijas nometnās, kur tad darbojas par krievu valodas skolotāju kādā ASV universitātā.

Ziņas par koncentrācijas nometnēm Padomju savienībā ASV sāka parādīties jau pēc 1930. gada. Caurmēra amerikānis toreiz tām tomēr neticēja. Uzaudzis brīvā demokratijas likumiem, kur cilvēku tiesības sargā likumi, viņš nevarēja saprast, ka 20. gadsimtenī mūsu civilizācijas iespējami cilvēku stāvoklis ir daudz ļaunāks nekā vergiem senajā Romā. Bet tam Maskava ar skaistu propagandu centās apžilbināt eiropiešus, stāstīdama, ka humānitāte nav tik spēcīga nekur, kā tieši Padomju savienībā. Stāvoklis krasi mainījās pēc otra pasaules kaŗa, kad rietumos palika tūkstošiem cilvēku, kam liktenis savā laikā bija licis iepazīties ar koncentrācijas nometnēm. Kamēr frontēs nebija norimusi kaŗa darbība, viņi klusēja. Bet pēc Vācijas kapitulācijas tie pacēla savas balsis un stāstīja par mežonībām, kādām pakļauti ieslodzītie Padomju savienībā. Vispirms tie bija poļu Andersa armijas kaŗavīri, tad čechi, vācu komūnisti un visbeidzot paši krievi. Tagad arī caurmēra amerikānis tic, ka stāsti par koncentrācijas nometnēm Padomju savienībā nav izdomāti.

Franču politiķi protestē pret Rajka prāvu

Parīze (E). — Rajka prāvā, ko nesen izticsāja Budapeštā, mūža spaidu darbus piespriedā Ungārijas radiofona direktoram Folam Justam. Šis spriedums radījis vieslu sašutumu māja vētru Francijā. Lieta tā, ka Justus vairāk nekā četrus gadus nodzīvojis Parīzē un ir ļoti populārs franču sociālistu aprindās. Kaut arī viņš savā laikā pielika lielas pūles, lai apvienotu ungāru sociāldemokratus ar komūnistiem, Maskavas radio prāvas laikā nekautrējās to nosaukt par „hortistu un amerikāņu spiegu". Francija, protams, šiem apgalvojumiem neticēja, jo te Justu pazina kā inteliģentu un spēcīgu politiķi.

Jau prāvas laikā Parīzē nodibinājās īpaša komiteja, kas par savu uzdevumu uzskatīja Justus atbrīvošanu. Tajā iestājās tādi prominenti franču politiķi kā nacionālsapulces prezidents Erio, sociālistu līderis Leons Blūms, kas pirms kaŗa bija franču jurists, kas reichstaga dedzināšanas prāvā Berlīnē aizstāvēja Dimitrovu utt. Komiteja iesniedza Ungārijas sūtniecībai asu protesta rakstu, ko lūdza nosūtīt uz Budapeštu. Sajā rakstā franču politiķi paskaidroja, ka viņi pazīst Justu par nevienu smieklīgiem apgalvojumiem, kas vērsti pret viņu. „Mēs viņu neuzskatām kā politiķi," minēts iesniegumā. „bet gan kā cilvēku, kam ņemtas tiesības sevi aizstāvēt." Vēlāk nosūtīts vēl otrs protesta rakstu Ungārijas sūtniecība uz Budapeštu nav nosūtījusi.

Pret Justus tiesāšanu protestējā arī agrākais Ungārijas sūtniecības preses atašejs Feitö. „Justus bija inteliģents cilvēks," rakstīja preses atašejs. „Viņa atzīšanās raksts ir sameklēt pat kādu apdāvinātāku cilvēku, kas visvar sakarīgāk savu lodā būtu mācējis atzīties. Apsūdzībās minēts, ka Justus jau kopš 1932. gada izspiegojis un nodevis ungāru komūnistus. Ko tad to varēja darīt, ja, sākot ar 1932. g. četrus gadus nepārtraukti dzīvoja Parīzē?"

Amerikas Balss, kas sniedz šo informāciju, piebilst, ka Rajka prāva atvērusi acis daudziem franču komūnistiem. Vairāki Parīzes inteliģenti, kas līdz šim simpatizējuši Padomju savienībai, tagad paziņojuši, ka viņi vairs netic Maskavas skaistajiem solījumiem un apgalvojumiem, ka Krievijā eksistē personiskā un domu brīvība. Vairāki komūnisti pat esot izstājušies no partijas. Pēdējā laikā nepatikamus mirkļus piedzīvo arī Rietumvācijas komūnisti. BBC ziņo, ka no partijas izslēgtie trīs prominenti biedri, to vidū arī Herberts Millers, ko ievēlēja Bonnas parlamentā no Fridrichshāfenas." Komūnistu partijā nav iespējams darboties sociālistiski,' paskaidrojis no tās preses pārstāvjiem, „tamdēļ es pāreju uz SPD."

LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorization
UNDP 105. Publisher Valdemārs Lamberts, Esslingen/N. Breite Str. Printer: Ungeheuer & Ulmer, Ludwigsburg, Körnerstr. Published twice weekly.
Circulation 11.000.

Bevins netic pasaules krizei

(BBC). — Anglijas ārlietu ... Bevins, kas patlaban atrodas Kanadā, preses pieņemšanā Otavā paziņoja, ka Padomju savienības ... par Rietumvalstu saimniecisko ... neizbēgamo sabrukumu ... bez pamata. Komūnisti ... nevēlās mācīties no prakses dzīves. Tā tomēr neesot taisnība ... komūnisti tamdēļ sāpīgi vilsies. „Ja mēs būtu zinājuši, kā atnotikumi," teica Bevins, „tad varbūt nebūtu vajadzējis devalvāciju. Tagad mēs esam mācību un atzīstam, ka vēl pārāk lokālo krizi, bez kā pabezdarbs. Es esmu pārliecināts, ka Kanādā, Anglijā, Savienotās valstīs un Rietumeiropā vispār nav lielākas saimnieciskas nebūs."

... jautājumiem par komūnistu valdības atzīšanu Ķīnā, Bevins ... ka viss atkarīgs no komūnistu ... pret Lielbritāniju ... pavalstniekiem, kas paliekuši ... teritorijā. Pašreizējā situācija ... attiecības Āzijā ... par politisku Pacifika ... Kautko pateikt par sa... kas paliek notiek starp ... Kanādu un ASV atomenerģijas ... jautājumā, Bevins atteicās.

... Eiropas unifikācijas ... Anglijas ārlietu ministrs ... uzsvēra, ka Eiropas ... vienīgi pakāpeniski ... faktors šinī jau... esot Francija. Jo ātrāk ... atgūs savu nozīmi, jo ātrāk ... arī Eiropas apvienošana. ... atbrīvoties no vēl ... ka Vācija to vēlreiz va... Kas attiecas uz Vācijas ... ministrs personīgi neredzot ... pazīmes, ka tās pašreizējā ... dažās vietās ... laikā. Vienīgi ... turpat Otavā Bevins ... vairāk ... problēmas ... nesaticības. Esot ... pārdalīt dolāra bloku zemēs. ... var radīt jaunu dolāra ... nekādā ziņā negribētu, ka Vašingtonas finanču ... gandrīz par ... vienīgi tagad ... Par angļu opozīcijas partiju ... vēlēšanām Bevins atteicās ... par agrākām vēlēšanām Londonā kabinetā ... apspriedes par vēlēšanu ... Par Londonas ... informētās kanādiešu aprindās, ka, neraugoties ... kabineta locekļu iebildumiem, jaunās Anglijas parlamenta vēlēšanas notiksot tomēr vēl šoru... decembrī.

ASV pārs... savus mobilizā...